

ΑΧΑΪΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΝΣΤ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ Στίχοι γὰ μιά Γυναῖκα (ποίημα).

ΣΤ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ Ἡ Χαλανδρίτσα.

ΚΡ. ΔΑΝΗΛΟΥ Μνημόσυνο (ποίημα).

ΑΝ. ΔΡΙΒΑ Συνομιλία με τὸν ἑαυτό μας.

ΟΒΙΔΙΟΥ Παλλάδα κι' Ἀράχνη (μετ. Μιχ. Πετρίδη).

ΛΕΩΝ. ΖΩΗ Ἑγγραφα ἐκ Πατρῶν ἀνέκδοτα.

Τ. ΔΟΞΑ Ἐνα σπήτι ψηλὸ (ποίημα).

ΚΡ. ΔΑΝΗΛΟΥ Ὁ Ἀκατάδεχτος (διήγημα).

ΚΛ. ΜΙΜΙΚΟΥ Ἡ κόρη τοῦ Κήπου (ποίημα).

ΝΙΝΟΝ ΤΣΑΜΑΔΟΥ Guillaume Apollinaire (μελέτη).

Χ. ΚΑΚΟΥΡΗ Τὸ σατυρικὸν πνεῦμα τῶν Κεφαλλήνων.

ΑΧΑΙΟΥ Ἐλεγίον (ποίημα).

Π. ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ Ὁ θρῆνος τοῦ Δαυὶδ (ποίημα).

ΓΙΑΝΝΗ ΓΚΟΥΡΑ Διαβίζοντας...

ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ Εὐχαριστίες. Ἡ Κριτικὴ τοῦ βιβλίου. Ο mores! Ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

“ΑΧΑΪΚΑ,”

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ

ΤΡΙΜΗΝΙΟΝ ΦΥΛΛΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΧ. 30

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛ. 1

Προπληρωτέαι

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥ ΔΡΧ. 8

Ἀλληλογραφία, ἐμβάσματα, ἀποστολαί

κ. Κ. Ν. Τριανταφύλλου

Πάτρας

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

Α. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗ ΠΑΤΡΑΙ

ΑΧΑΪΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΤΟΣ Α' ΑΡΙΘ. 2 - ΠΑΤΡΑΙ, ΙΟΥΝΙΟΣ 1937

ΣΤΙΧΟΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Μακρὰ ἀπὸ μένα τώρα πιά. ὄλ' αὐτά. Φεύγει ὁ χειμώνας.
Οἱ πρῶτες κιόλα ἀρχίνησαν χλιαρὲς ἡμέρες τοῦ Μαρτιοῦ.
Κορίτσια σὲ προσήλια μέρη καθισμένα σιγοτραγουδοῦνε·
Γεμίζουν ἴσκιους γαλανοὺς οἱ δρόμοι οἱ ἔρημικοί.
Ἔρχεται ἡ ἀνοιξη· θάρθης, χρυσό, λαμπρό μου καλοκαίρι,
Στὰ δάση, ἀργὰ βραδυάσματα γαλάζια, θάρθετε ξανά,
Σὲ θάλασσες καὶ σ' ἀμμουδιές, φεγγάρια, θ' ἀπλωθῇτε,
Αὔρα (ἀπὸ ποῦ φτασμένη;) θὰ δροσολογήσης τὴν ψυχή.
Γνώριμος τόπος μαγικός ξανά θὰ γίνει ὁ κόσμος,
Σὰν. τὴ μεγάλη φωτεινὴ κάμαρα ποὺ ἔπαιζα παιδί.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Η ΧΑΛΑΝΔΡΙΤΣΑ

Μετά πάροδον τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐπισκέφθην πέρουσι κατ' Αὐγουστον μῆνα τὴν τέσσαρας ὥρας πεζῇ καὶ δύο δι' αὐτοκινήτου ἀπέχουσιν τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν κώμην Χαλανδρίτσαν, ἀριθμοῦσαν κατὰ τὴν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ τοῦ ἔτους 1920 κατοίκους 978. Αὕτη κεῖται εἰς ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 334 μέτρων καὶ κάτωθι τῶν ΝΑ. προβούνων τοῦ ὄρους Παναχαΐκου, μεταξὺ τοῦ 22ου καὶ 23ου χιλιόμετρον τῆς ἀπὸ Πατρῶν εἰς Καλάβρυτα ἀγούσης ὁδοῦ, κατασκευασθείσης ἐν ἔτει 1881. Εἰς δὲ τὴν θέσιν «Ἅγιος Βασίλειος», κειμένης κάτωθεν σειρὰς λοφίσκων καλουμένης Τρουμπὲς (προφθρ. προφανῶς ἐκ τοῦ τύμβος) δεξιὰ τῆς ἀπὸ Πατρῶν ὁδοῦ, ἐνεργήσας ἀνασκαφὰς κατὰ τὰ ἔτη 1928—1930 ὁ φίλτατος Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Νικόλαος Κυπαρίσσης, ἀνεῦρε Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς τάφους, ἐν οἷς σκελετοί, πολλὰ πολύτιμα ἀγγεῖα διαφόρων σχημάτων καὶ λοιπὰ κτερίσματα. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶς καὶ μετ' εἰκόνων ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Κυπαρίσσης εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τῶν ἐτῶν 1928—1930.

Ἡ Χαλανδρίτσα, πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Φαρῶν καὶ ἥδη κοινότης, ἔχει καὶ αὕτη τὴν ἱστορίαν της καὶ μάλιστα ἱστορίαν ἑνδοξον, ἀναγομένην εἰς τοὺς Φραγκικοὺς ἰδίως χρόνους (1205—1430) κατὰ τὰ χρονικά τοῦ Μορέως, καθότι πρὸ τῆς Φραγκικῆς ἐποχῆς παρ' οὐδενὸς συγγραφέως ἀναφέρεται. Πότε ἐκτίσθη καὶ τίς ὁ κτίτωρ αὐτῆς ἀγνοοῦμεν πάντως ὁμως κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἴσως κατὰ τὸν Θ' ἢ Ι' μ. Χ. αἰῶνα, ὡς τεκμηριοῦμεν ἐκ τινων σποράδην ἐρειπίων Βυζαντινῶν ναυδριῶν καὶ οὐχί, ὡς ἐσφαλμένως ἀναφέρουσιν τινές, ἀφορηθέντες ἐκ τῶν χρονικῶν τοῦ Μορέως, ὅτι τὴν Χαλανδρίτσαν ἔκτισεν ὁ πρῶτος βαρῶνος αὐτῆς, ὁ ἐκ Βουργουνδίας τῆς Γαλλίας Ὁδεβέρτος Δέλλα Τρεμούλλ (κοιν. Τάρμουλας) ἐν ἔτει 1209. Πίνακα λεπτομερῆ τῶν βαρῶνων Χαλανδρίτσης, ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πόλεως Πατρῶν (ἐν Ἀθῆναις 1888, σ. 312—313). Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς Γαλλικοῦ οἴκου τῶν Della Trémouille, τοὺς ὁποίους ἑλλείπει ἀρρέων διαδόχων, διεδέχθησαν οἱ Γενουήνσιοι, ἐκ τοῦ ἐπίσης ἐπισήμου οἴκου τῶν Ζαχαρία, οἵτινες ἐπὶ μακρὸν χρόνον διάστημα (1319—1430), σπουδαιότατον διεδραμάτισαν πρόσωπον ἐν τῇ καθόλου ἱστορίᾳ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ὁποίων πρῶτος βαρῶνος ἀναγράφεται ὁ Μαργτῖνος Ζαχαρίας (1319) ἐκ τῶν δυναστῶν τοῦ Ἀρχιεπαύτου, ὅστις νυμφευθεὶς ἐγγονὴν τοῦ Ὁδεβέρτου Δέλλα Τρεμούλλ, ἀγνώστου ἡμῖν ὀνόματος καὶ κληρονόμον αὐτοῦ, ἔλαβε λόγῳ προικὸς τὴν βαρωνεῖαν Χαλανδρίτσης, ἣς τελευταῖος βαρῶνος ἄμα δὲ καὶ τελευταῖος Φράγκος ἡγεμὼν τοῦ Μορέως ἐγένετο ὁ Κεντυρίων Β' Ζαχαρίας, ἐκθρονησθεὶς ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων ἐν ἔτει 1430.

Περὶ δὲ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος Χαλανδρίτσα, αἱ γνώμαι τῶν ὀλίγων περὶ αὐτῆς γραψάντων, διίστανται καὶ ὁ μὲν περιηγητὴς

Πουκελλίδης ἐν τῷ *Voyage de la Grèce*, T. I. p. 389 ἐπιπολαίως ἐτυμολογεῖ ἐκ τοῦ «χαλασμένη Τριτάτα»!! ὁ δὲ μυκαρίτης συμπολίτης ἡμῶν Χρήστος Π. Κορύλλος Ιατρός ἐν τῇ πεζοπορίᾳ του ἀπὸ Πατρῶν εἰς Τρίπολιν ἐν ἔτει 1890 σελ. 3, ὅτι «δι' ἔλλειψιν ἀερισμοῦ ἐπαρκοῦς καὶ ἡλιασμοῦ οἱ ἄνθρωποι καθίσταντο ἰδρωτικοὶ καὶ καχέκται, ἐνωρίς δὲ ἀπέθνησκον τοῦτου ἕνεκα τὸ χωρίον ἐκλήθη Χαλανδρίτσα, διότι ἐχ α λ ο ὕ σ ε τ ο ὕ ς ἄ ν δ ρ α ς ὁ ἐκ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χαλανδρίτσας Ὠλενοῦ πνέων ψυχρότατος κατὰ τὸν χειμῶνα ἄνεμος καλούμενος Χαλανδρίτσας». Τέλος ὁ ἐκ Χαλανδρίτσης ἀοίδιμος Παπῶ Κώστας Σπηλιωτόπουλος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατελέσας ἱερεὺς τοῦ ἐν Πάτραις μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ἔλεγεν ὅτι, κατὰ τινα παραδόσιν, αὐτόθι «ἐχάλασαν Ἀλδρίτσαν», διαβόητον ληστήν, ἐξ' οὗ τὸ ὄνομα τῇ κώμῃ ἐδόθη. Πάντα τ' ἀνωτέρω ἀπορριπτέα εἰσὶ κατόπιν ὅσων ἔγραψεν ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ καὶ Καποδιστριακῷ Πανεπιστημίῳ Καθηγητῇ καὶ Ἀκαδημαϊκῷ κ. Κ. Ι. Ἀμαντος, ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηνᾶ τόμ. 27 τοῦ ἔτους 1925 «Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Χίου» σελ. 39-40. Καθαρῶς μεσαιωνικόν, λέγει, εἶναι τὸ ὄνομα Χάλανδρα, ὅπερ ἀπαντᾷ τρεῖς ἐν Χίῳ (χωρίον, μοναστήριον καλογραιῶν, ἐκκλησία). Ἐπάγεται δὲ πολλὰς συγγραφῶν μαρτυρίας. Χαλάδριον καὶ Χαράδριον εἶναι ἡ κλίνη, ἔπειτα ἡ μοναχικὴ καλύβη, μοναχικὸς κοιτῶν. Ὅρα Δουκαγγίου γλωσσάριον ἐν λέξει Χαλάνδριον. Τὴν ἔννοιαν τῆς καλύβης λησμονηθεῖσαν σήμερον εἶχον τὰ Χάλανδρα τῆς Χίου καὶ τῆς Λέσβου, ὅπως καὶ τὸ Χαλάνδρι τῆς Ἀττικῆς καὶ ἡ Χαλανδρίτσα τῆς Ἀκαΐας καὶ ἡ Χαλανδριανὴ τῆς Σύρου, ἐκκλησία τοῦ Χαλανδριοῦ. Πρβλ. E. A. Sophocles Greek Lexicon etc. ἐν λέξει Χαλάνδριον καὶ τὰ τοῦ κ. Γ. Ἰωάννου Σαρρῇ, Τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς ἐν περιοδικῷ Ἀθηνᾶ τοῦ 1928 τόμ. 40 σελ. 128, Χαλάνδρι, Χαλάνδρα, Χαλανδρίτσα. Προσεπιμερεῖ δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ἀμάντιου ἀνωτέρω εἰρημένους καὶ ἡ αἰσθητῶς ἀπαντῶσα πληθὺς ἔρειπών ἐκκλησιῶν. Λέγεται ὅτι ἐν Χαλανδρίτσει ἦτο μονύδριον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ περὶ αὐτοῦ πλειότεροι ναοί. Ὁ περιγητὴς Πουκελλίδης (T. IV p. 390) ἀναφέρει ὅτι ἡ Χαλανδρίτσα τὸ πάλαι εἶχεν ἐξήκοντα ἐκκλησίας! ὁμοίως κατὰ τὸ σχέδιον πρὸς ἐκεῖνας τῶν Ἰονίων νήσων. Ἄλλ' ἐκ τῶν διασωζομένων, δύο εἰσὶ πολλοῦ λόγου ἄξια. Πρώτη ἡ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἣς τὰ κεραμεικὰ εὐτυχῶς διατηρήθησαν ἀνέλαφα καὶ ἔκ τινος ἐπιγραφῆς ἐντετελεισμένης ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς θύρας αὐτῆς καὶ διασωζούσης μόνον τὰ γράμματα ΑΡ, εἰκάζουσιν, ὅτι ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1100· καὶ δευτέρα ἡ ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Περὶ τῆς ὥραίας ταύτης βυζαντινῆς ἐκκλησίας ὁ ἀλήστου μνήμης πολυμαθὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητῇ τῆς Δημοσιονομίας Ἄνδρ. Α. Ἀνδρεάδης ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Ἑμμ. Ροῦδου (τομ. α' σελ. 18') ἐν Ἀθήναις 1911 ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «ἡ μονὴ ἦν ἔκτισαν οἱ Ροῦτιδες φέρει τὸ ὄνομα Χαλανδρίτλαινα, οὗ κατὰ

Εὐστράτιον Ροῖδην μόνη ἐξήγησις εἶναι ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς οὐχὶ μακρὰν τῆς Γαστούνης κειμένης κωμοπόλεως Χαλανδρίτσας, ὁ ναὸς τῆς ὁποίας τόσης ἀπήλαυε φήμης κατὰ τὸν Buchon. Εἰς τὴν Παναγίαν Χαλανδρίττειναν ἀποδίδει ἡ Χιακὴ παραδόσις διάφορα θαύματα· ἐλέγετο δὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι, ὅτε ὁ Χατζῆς Σταμάτιος Ροῖδης ἤρχισε νὰ κτίῃ τὸ μοναστήριον, ἡ Παναγία ἐφανισθεῖσα εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα τῷ ὑπέδειξε ποῖον σχέδιον, π ο λ ὺ μ ε γ α λ ο π ρ ε π έ σ τ ε ρ ο ν τοῦ παλαιοῦ εἶδει νὰ ἀκολοιθῇσῃ. (*).

Ἀπορὸν μοι φαίνεται ἀλλὰ καὶ εὐχάριστον, ὅτι δὲν ἐπῆλθεν εἰς τὴν διάνοισιν κοινοτάχου ἢ τινος ἄλλου τῶν λεγομένων διανοουμένων, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος Χ α λ α ν δ ρ ί τ σ α δι' ἄλλου· πρὸ παντὸς δὲ διὰ τοῦ ὀνόματος Φαραί, ἀρχαίας πόλεως οὐ μακρὰν τῆς Χαλανδρίτσας κειμένης καὶ τῆς ὁποίας ἐρεῖπια σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Πρέβεδος. Πῶς δὲν ἐξέλαβον τὸ ὄνομα Χαλανδρίτσα ὡς Σλαβικόν, κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν δι' οἰονδήποτε ὄνομα, οὐ ἀγνοεῖται τὸ ἔτυμον, ἢ Ἀλβανικόν, ὡς ὁ ἀεὶμνηστος Σπύρος Π. Λάμπρος τὸ ὄνομα Χαλάνδριον καὶ Χαλανδρίτσα ἀναφέρει εἰς τὴν ἐπετηρίδα τοῦ ἐν Ἀθῆναις Φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ τοῦ ἔτους 1896 σελ. 166 ; Μετ' ἄλλων κωμῶν καὶ ἡ γηραιὰ Μέντσενα, κροσφιλὲς ἡβητήριον τῶν τῆς βαρωναίης Χαλανδρίτσας νεαρῶν ἱπποκρίτων, τὴν ὁποίαν κἀγὼ κατὰ τοὺς νεανικούς μου χρόνους πολυλάκις ἐπεσκέφθην καὶ λαμπρὰς ἀπεκόμισα ἀναμνήσεις διὰ τε τὸ γραφικόν καὶ περίρρυτον αὐτῆς, ἐπέμρωτο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἀστόχως νὰ ἀναβιπτιοθῇ εἰς Π λ α τ α ν ὀ β ρ υ σ ι ν. Λέγω ἀ σ τ ὀ χ ω ς διότι, ὅπου ρέουσιν ἄφθονα καὶ ἀέννα ὕδατα, γενικῶς παρατηρεῖται, ὅτι αἱ ὕδροχαρεῖς καὶ αἰωνόβιοι πλάτανοι, αὐτοφυεῖς τὸ πλεῖστον τυγχάνουσι καὶ σὺν τῷ μακρῷ χρόνῳ γιγαντιῶσιν ἀμφιλαφεῖς· ἐντὸς δὲ τῶν εὐρυχώρων ἐνίοτε χημαρῶν αὐτῶν, ἐνιαχοῦ ἔχουσιν οἱ ἐγχώριοι κατασκευάσει καὶ ναύσκους.

Κατὰ τὴν περυσινήν ἐκ Χαλανδρίτσας ἀναχώρησίν μου ἔστρεψα τὰ βλέμματα καὶ συμπαιθῶς ἠτένισα καὶ ἐχαιρέτισα καὶ τὸν ἔνδοξον πύργον, ὃν ὁ Buchon ἐσφαλμένως καλεῖ φρούριον τῶν Δέλλα Τρεμούιλλ καὶ λύπην ἡσθάνθην διὰ τὴν οἰκτρὰν αὐτοῦ περιπέτειαν καὶ ταπείνωσιν. Ὁ πύργος οὗτος ὁ γενόμενος φεῦ! ἄφωνος μάρτυς, ἐρώτων, ἀγώνων καὶ καυρωθωμάτων τῶν εὐκλεῶν τῇ Χαλανδρίτσας βαρῶνων, κατὰ τὴν περὶ τῆς κτήσεως αὐτοῦ ἔριν μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν Ἀσημάκη Σ. Χαραλάμπη καὶ Γεωργίου Μ. Ρούφου, περιῆλθεν εἰς τὸν δεύτερον, ὅστις ἐνῶ ἐσκέπτετο νὰ ἐπισκευάσῃ αὐτὸν πρὸς ἰδίαν θερινὴν οἴκησιν, μετέβαλεν ἔπειτα γνώμην καὶ ἐπώλησεν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆματος εἰς τινὰ ἐγχώριον, συμπληρώσαντα

(*) Οἱ Ροῖδαι κατήγοντο ἐξ Ἀθηνῶν, ἐνθα εἶχον καὶ κτητορικὴν ἐκκλησίαν φέρουσαν δρομικὸν τύπον· τὴν Παναγίαν Χρυσοροδίαινα. Ἐκπατρισθέντες μετέβησαν εἰς Ζάκυνθον καὶ Χίον. Ἀνδρομάχη (Δ. Καμπούρογλου) τὰ Βυζαντινὰ ἀπομεινάρια ἐν ἐφημερίδι Ἀθηνῶν Ἐστία τῆς 11 Ἀπριλίου 1937.

τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Πρὸς νότον τοῦ πύργου θέσις τις καλεῖται «ἀχούρια» δηλούσης προφανῶς τῆς ὀνομασίας ὅτι ἐκεῖ ἔκειντο οἱ σταῦλοι τῶν βαρῶνων. "Απασα δὲ ἡ πρὸ τοῦ χωρίου μικρὰ ἀλλ' εὐφορος πεδιάς, καταρδεύεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Πείρου (Καμενίτσας) καὶ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ ἀναβλύζοντος Κ ε φ α λ α ρ ί ο υ. Τέλος οἱ παρ' Ὀμήρῳ κίρκαι (Ἰλ. P. 757, Ὀδυσ. N. 87 κοιν. κίρκινέζια) οἱ ἄλλοτε αὐτόθι περιπτάμενοι πολυπληθεῖς, λίαν δ' εὐεργετικοὶ εἰς τὴν γεωργίαν ἕνεκα τῆς ὑπ' αὐτῶν πρὸς τροφὴν ἐξολοθρευσεως τῶν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων, αἰσθητῶς ἀπὸ πολλοῦ, ὥς ἐπληροφορήθην, ἡλαττώθησαν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2α Μαΐου 1937

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Ἐπέθανε ἡ Μιμή· καὶ οβύσανε μαζῇ της
ἡ λίγες ἡ ἀνάμνησες ποῦ μ' ἄφησε οἱ ὠχρές,
τὰ γέλοια της, τὰ δάκρυα της, τὸ ράθυμο κορμὶ της
καὶ ἡ ματιές της οἱ νωθρές.

Ἐπέθανε ἡ Μιμή· Καὶ τώρα ποῦ δὲν ζοῦσε
γυρμένος στὸ προσκέφαλο ποῦ ἀκούει σκυθρωπὸ
τῆς λέω τὰ λόγια τὰ γλυκὰ ποῦ κάποτε ζητοῦσε
καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τὰ εἰπῶ.

ΚΡΑΤΗΣ ΔΑΝΗΛΟΣ

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ

"Ελα, ξημέρωμα, τρυφερό απαλώτατο χάδι, ροδόφυλλο της Ἀττικής, ἐσύ ἡ χρυσή ἀνατολή της ζωῆς μας. Ἡ νύχτα μᾶς ἔχει κουράσει, ἡ ἀβέβαιη αὐτὴ περιπλάνηση ἀπὸ σκιά σὲ σκιά. Σὰν ἄνθρωποι ποὺ δὲ χορτάσανε παρὰ μὲ λίγα ξερὰ χόρτα—βότανα κι' αὐτὰ πικρά—διατηρήσαμε τὸ πάθος ἀκαταμάχητο, δραστήριο, τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ χορτάσουμε μιὰ μέρα, ἀλλὰ μὲ χόρτα ὅχι πικρά!

Ἡ λόγχη ἔχει τρυπήσει τὴν κορδιά μας, ἀλλὰ δὲν τὴνέκρωσε. Εἶν' ἡ πληγὴ ἀκόμη νωπὴ, ἀλλὰ τὸ θάρρος, τὰ νεῦρα, δὲν ἔχουν παραλύσει. Δίχως φάρμακο, θεραπεία, στοργὴ ἢ ἀφοσίωση, μονάχοι ὅπως καὶ τὰ ζῶα, θεραπεύουμε τὴν πληγὴ μας. Λαβωμένοι ἀλλὰ ζωντανοί, κτυπημένοι ἀλλὰ εὐκίνητοι καὶ ζωηροί, ὑπερπηδᾶμε τὴν τάφρο—βέβαιο σύνορο γιὰ πτώματα.

Βιβλίο, ἀγαπημένο, ὅπως οἱ ἄλλοι ἀγάπησαν τὸ σῶμα. Μαρτυρικὴ μου ἀγάπη ποιὸς μᾶς ἔχει ἐνώσει; Σ' ἔχω πάντα μαζί μου κοντά μου, ὅπως τὰ ροῦχα τὸ σῶμα. Ὁ ὕπνος, μοῦ συνεχίζει τίς σελίδες σου τὰ ὄνειρά σου. Πότε θὰ τελειώσεις; Ὅχι· δὲ θὰ τελειώσεις. Εἶσαι ἀτέλειωτο, ἀπροσμέτρητο, ἡ θάλασσα μετριέται; Εἶσαι ἡ θάλασσα, διὰν φουσκώνει καὶ κύματα καταποντίζουν τὸ πέλαγος, ἡ διὰν τίς ἥρεμες ὥρες ἀκίνητὴ σὰ φωτεινὸς οὐρανὸς δι-
κός μας.

Διαβάζω κάποιο βιβλίο. Ἐχω φθάσει σχεδὸν σιὸ τέλος του. Ζῶ δυὸ μέρες τώρα ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου. Αὔριο θὰ ἰδῶ τελειώσει. Θὰ ξέρω τὴν πλοκὴ του, ἀλλὰ θὰ χάσω τὸ συγγραφέα του. Τὰ γεγονότα, οἱ λεπτομέρειες, ἡ ἀνάλυση τόσων αἰσθημάτων, τὸ σύμπλεγμα μιᾶς δυνατῆς φαντασίας, ποὺ δὲ λέει ψέμματα παρὰ τὴν ἀλήθεια ἔτσι ὅπως τὴν ἔζησε δημιουργικὰ μέσα της—θὰ γίνῃ παρελθόν. Τί μένει; Ἐνας ἰσχυρὸς κλονισμὸς, ἡ αὐτοσυγκέντρωση, τὸ μυστικὸ τῆς τέχνης.

Πιάνω σιὰ χέρια μου αὐτὰ τὰ ὠχρά, μαρμαμένα, μισοκίτρινα φύλλα. Ἀπόγευμα ὕγρo, φθινοπωριάτικο, λούζει μὲ φῶς ἀποστραγγιγμένο τὸ δρόμο. Ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ μᾶς δώσει αὐτὸ ποὺ μᾶς δίνουνε τὰ χρώματα, οἱ ἰόνιοι; Εὐμετάβλητο, διαρκῶς φευγαλέο, σιωπηλό, ὅπως καὶ χθές, ὅπως καὶ πάντα, τοπίο, ἡ στιγμή, τὰ μισοκίτρινα φύλλα, ὁ τεφρὸς οὐρανός.

Ἡ βροχὴ σὲ μεθάει, τὸ χιόνι, ὁ ἄνεμος, στοιχεῖα μαζί μὲ τὸ φῶς μὲ τὴ νύχτα, προσιῶνια, δημιουργικά, ποὺ δὲν παύουν νὰ καταστρέφουν.

Τὸ ἀγαπημένο τοπίο σου πρὸς τὴ θάλασσα μὲ τίς φυστικές.
'Εκεῖ τὸ μεγάλο, τὸ πέτρινο σύμβολο, συμφοριασμένο. Τί μάταιοι
καιροί !

Ξεπεσμένοι χωρὶς ἔρωτα ροκανίζουμε τροφὲς σὰν ποντίκια.
'Η ζωὴ ποὺ δονεῖ τὸν ἄνθρωπο, ὁ πόθος ποὺ βλασταίνει τὴ σκέψη, ὁ
ἔρωτας ποὺ θυσιάζει τὸ ἄτομο, ἂ ! , εἶναι παιδιὰ—ὀράματα κατα-
φρονεμένα.

Ὅπως καὶ μιὰ μετάφραση ποὺ ἔχει μὲν τὸ νόημα (τὸ θέμα)
ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ ρευστό, τὴ φωτογένεια τοῦ πρωτοτύπου, ἔτσι,
χωρὶς χυμό, ἀνούσιος, ὁ ἄνθρωπος στὴν ἐποχὴ μας. Μεταφρασμέ-
νοι ἄνθρωποι ἔχετε νόημα (θέμα) ἀλλὰ δὲν ἔχετε τὸ χρῶμα, τὴ
ζωὴ τοῦ πρωτοτύπου. Κανένας ἥλιος δὲ θρυμματίζει τὴ νύχτα σας.
'Η ζωὴ μᾶς λογχίζει ὅπως ὁ παίχτης τὴν μπύλια. Στὰ κτυπήματά
του ὑπακούει, μετακινεῖται. Σκουντουφλάει δὲ σκουντουφλάει, ὁ
παίχτης ἐξακολουθεῖ νὰ τὴ λογχίζει. Μεταφρασμένοι ἄνθρωποι ποῖα
λόγχη σὰς πληγώνει ;

Νυστάζεις, τὸ βλέπω. 'Η κούραση σοῦ κλείνει τὰ μάτια. Κου-
ρασμένη καρδιά πότε θὰ πῶς νὰ κτυπᾷς ; Πιστεύεις ἀκόμη στὴν
ὁμορφιά, σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἡρεμὴ, ἀνάλαφρη, φωτογεννημένη φύση.
'Αλλοίμονό σου. Εἶναι βουβή, πρὸ πολλοῦ στὸ κοιμητήριό της.
Μαυσωλεῖο ἀπέριτο, Ἑλληνικό, μιὰ στήλη τοῦ Κεραμεικοῦ, χωρὶς
ἀνάσημα, ἀπλὴ, βαθυσιόχαστη, ἀνθρώπινη, ἐντελῶς ἀνθρώπινη,
καθὼς κ' ἡ ζωὴ μας.

Κοφτερό ἀπότομο βουνήσιο λιθάρι, ξεκομμένο ἀπὸ τὴ μάνα
του, ριγμένο κάτω, ἔρημο, ξένο πρὸς τὸ χῶμα, πρὸς τὸ δέντρο ποὺ
φύτρωσε πλάι του, μονάχο, σὰ φέρετρο, ἀμειλικτο, κλειδωμένο, ὅ-
πως κι' αὐτό. Εἶν' ἡ ψυχὴ μου ἔτσι γυμνὴ σιὸν ἑαυτὴ της. Ψυχρὴ
χωρὶς ἔλεος, στοργὴ ἢ μάταιο χᾶδι, διαθλοστική, κρύα καὶ διάφανη,
σὰν τὸ γυαλί, σὰ φωτεινὸς οὐρανὸς δικὸς μας. 'Αγαπῶ τὴν ἀπέρι-
τη μονοξιά, ζῶ σ' ἕνα τοπίο δικό της. "Ὅλες οἱ ἄλλες ἀντίθετες
ἐκφράσεις δὲν εἶναι δικές μου: οἱ τρυφερὲς ἐκεῖνες ἐκφράσεις, τὸ
ψέμα γιὰ τὴ ζωὴ. Τί κι' ἂν ὑπάρχουν; Δύσκολο, ἀπρόσιτο πεπω-
μένο, ἐπικίνδυνο σὰν ἕνα ξυράφι. 'Η ἀξία του, εἶναι, πῶς δὲν τὸ
ζήτησα. Ἦρθα μαζί του μιὰ μέρα στὸ χῶμα, ὅπως κι' αὐτὸ τὸ ἔ-
ρημο βουνήσιο λιθάρι, ξεκομμένο ἀπὸ τὴ μάνα του τὸ βουνό. 'Η
διαφορὰ εἶναι πῶς γνώρισα αὐτὸ ποὺ μοῦ συνέβη (ποὺ συνέβη ἴσως
καὶ σὲ σὰς), ποὺ δούλευε πάντα μέσα μου (ποὺ εἴμουνα, τέλος, σὲ
θέση νὰ τὸ δῶ), προαιώνιο, ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ νὰ μάχεται στὶς
καθημερινὲς ἐπάλξεις, ζωντανό, παλλόμενο, εὐκίνητο σὰν ἰδέα γό-
νιμη, ζεστή, πρᾶγμα ποὺ τὸ λιθάρι ὁ ἀδερφός μου δὲν τὸ γνωρίζει.

'Αθήνα

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

ΠΑΛΛΑΔΗ ΚΙ' ΑΡΑΧΝΗ

(Metamorph. VI 6-105 καὶ 127-145)

Ἡ Ἀράχνη στήν ὕφαντική ἀξιασύνη δὲν ψηφισε
μήτε κι' αὐτὴ τὴν Ἀθηνᾶ. Κ' ἦτανε ξακουσμένη
ὄχι ἀπ' τὴ θέση ἢ τὴ γενιά, μὰ ἀπὸ τὴν τέχνη μόνο.

Τῆς ἔβαφε ὁ πατέρας της, ὁ Κολοφώνιος Ἴδμος,
τάπορροφητικά μαλλιά μὲ Φωκαϊκὴ πορφύρα....

Εἶχε πεθάνει ἡ μάνα της, πού ἀπ' τὸ λαὸ βαστοῦσε
ὅμοια σὰν τὸν πατέρα της.. Στὶς πόλεις τῆς Λυδίας
κυκλοφοροῦσε δοξαστὸ τῶνομα τῆς Ἀράχνης
γιά τὴν πιδεξιωσύνη της, - κι' ὅπως μικρὸ τὸ γένος
μικρὴ ἦταν κι' ἡ πατρίδα της, τὰ Ὑπαιπα πού λένε.

Οἱ Νύμφες σὰν ἐγνώρισαν τὰ θαυμαστά της ἔργα,
συχνὰ τοὺς ἀμπελότοπους τοῦ Τρώλου παραιτοῦσαν·
καὶ τὰ νερά τοὺς ἄφιναν τοῦ Πακτωλοῦ οἱ Ναϊάδες·
καὶ μ' εὐφροσύνη κοίταζαν ἀχόρταγα τὶς ρόμπες
τὶς ἔτοιμες κι' ἀνέτοιμες. Τότῃ ἡ γητιά τῆς τέχνης!

Κ' εἶτε τὰδούλευτα μαλλιά τύλιγε σὲ τουλοῦπες,
εἶτε μὲ τᾶξια δάχτυλα τᾶσερνε ξαίνοντάς τὰ,
κι' ἀφοῦ τὰπάλυνε τὰ στοίβαζε ὅμοια μὲ νεφέλες,
εἶτε κεντοῦσε μὲ βελόνα, τόσῃ εἶχε τέχνη,
πού λές πῶς ἀπ' τὴν Ἀθηνᾶ δασκαλεμένη θᾶταν.
Μὰ καὶ δὲ στρέγει τὴ σοφὴ θεὰ γιὰ δάσκαλό της
καὶ λέει· «μαζί μου ἄς παροβγῇ κι' ὅ,τι θελήσει, ἄς χάσω».

Παίρνει ἡ Παλλὰδα γριούλας ὄψη, βάνει στὰ μελιγγία
ἄσπρα μαλλιά κι' ἀδύναμη βασιτέται στὸ ράβδι της.
Κ' ἔρχεται τότε καὶ τῆς λέει. «Τὰ γερατιά δὲν τᾶχουν
γιὰ πέταμα ὅλα τοὺς· μὲ χρόνια ἀπόχτησαν τὴν πείρα·
γι' αὐτὸ τὴ συμβουλή μου ἀσπάζου. Ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸν κόσμῳ
σοῦ φτάνει ἡ φήμη πῶς δουλεύεις τὰ μαλλιά μὲ τέχνη.
Στὴν Ἀθηνᾶ μὴν ἀντιστέκης· ζήτα τῆς συγγνώμῃ
μὲ μιὰ φωνὴ ἱκετευτικὴ γιὰ κάθε αὐθάδη λόγο.
Καὶ θὰ σὲ συχωρέσῃ».... Ἐκείνη τὴν κοιτᾷ ἀγριεμένη
ἀφίνοντας τὸ νῆμα πού ἐργαζόταν. Καὶ τὰ χέρια
μόλις τὰ συγκρατεῖ. Στὴν ὄψη δείχνει τὴν ὀργὴ της
καὶ στὴν ἀγνώριστη Παλλὰδα λέει αὐτὰ τὰ λόγια.
«Ἀμυαλὴ μοῦρθε κι' ἀπ' τὰ γερατιά ξεμωραμένη.
Πῶς βλάφτηκες γιὰτ' ἐζήσες πολὺ! Τὶς συμβουλές σου,
ἂν ἔχῃς νύφη ἢ θυγατέρα, ἄς τὶς ἀκοῦν ἐκεῖνες.

Ἐνῶ ᾿χω φρόνηση ὄρεκτῇ καὶ μὴν πιστέψης χάχα
πῶς μ' ὠφελοῦν οἱ ὁρμήνιος σου. Τῇ γνώμῃ δὲ θάλλάξω,
Ποῦ ᾿ν' ἡ Παλλάδα; Πῶς δὲν ἦρθε νάνταγωνιστοῦμε;»
«Ἦρθε» τῆς λέει τότε ἡ θεὰ καὶ τῇ μορφῇ τῆς γριούλας
ἀλλάζει κι' ὥς Παλλάδα ἐφάνη....Οἱ Νύμφες προσκυνοῦν
τῇ θεᾷ κ' οἱ Μυγδονίδες(1) νιόπαντρες. Καὶ μόνη ἡ Ἀράχνη
δὲ σκιάχτηκε· ὅμως ξαφνικὰ τὸ πρόσωπό της πῆρε
μιὰ κοκκινάδα, ποὺ ἄθελα τὴν ἔχασε σὲ λίγο,
λὲς σὰν τὸν οὐρανὸ ποὺ ῥοδοφέγγει τὴν αὐγούλα
καὶ σὲ λιγάκι ἀσπρολογᾷ, σὰν ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος.
Μένοντας σταθερὴ ἡ Ἀράχνη στὸ σκοπὸ της, τρέχει
στὸν ὄλεθρο, γιατί ποθεῖ ἀλογάριαστα τὴ νίκη.

Δὲν ἀποκρούει τὴν πρόκλησή της τοῦ Διὸς ἡ κόρη
κι' ἄλλην ὁρμήνια δὲν της λέει κι' ἀναβολὴ δὲ δίνει.

Χωρὶς χρονοτριβὴ κ' οἱ δυὸ ξέχωρες θέσεις παίρνουν.
Κ' εὐτὺς στημόνι ὀλόλεπτο σὲ δυὸ ἀργαλειοὺς τεντώνουν·
τὸ δένουν στὸ ζυγό,(2) μὲ τὸ καλάμι τὸ χωρίζουν.
Σωρεύουν μὲς σὺς μυτερὲς σαῖττες τοὺς τὸ ὑφάδι,
ποὺ τὸ τραυοῦν τὰ δάχτυλά τους μὲς ἀπ' τὸ στημόνι
κι' ἀπ' τίς κλωστὲς περνώντας το τὸ δέρνουν μὲ τὸ χτένι,
ποὺ μὲ τὰ δόντια τὰ κομμένα του κρουσιτὸ τὸ κάνει.

Βιάζονται καὶ μ' ἀνεξωσμένες ὥς τὰ σιθήθια ῥόμπες
κ' οἱ δυὸ κινοῦν τὰ προκομμένα χέρια κι' ἀπ' τὸ ζῆλο
δὲ νιώθουν κούρασι. Κ' ἐδῶ ἡ Ἀράχνη ρίχνει νῆμα
πορφυρὸ, ποὺ μὲς σὲ λεβέτι ἀπὸ τὴν Τύρο ἐβάφῃ,
κ' ὑφαίνει ποικιλόχρωμους ἴσκιους σὰν τόξο οὐράνιο,
πού, μόλις ἡ βροχὴ χωρίσῃ τίς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου,
τὸν οὐρανὸ νὰ βάφῃ συνειθίζει μὲ καμάρα
κι' ἂν καὶ μὲ χρώματα πολλὰ λάμπῃ, μὰ νάπατήσῃ
μπορεῖ τὸ μάτι, ποὺ κοιτώντας πέφτει ἀπ' τῶνα σιᾶλλο,
γιατὶ ὄντας ἴδια ἐκεῖ ποὺ σμίγουν, στ' ἄκρα ξεχωρίζουν.
Ἀκόμη ὑφαίνει μὲ κλωστὴ ἀπαλὴ μαλαματένια
κ' ὑπόθεσῃ παλιοῦ καιροῦ μὲς στὸ παννὶ ἱστορίζει.

Μὰ κ' ἡ Παλλάδα στὴν Κεκρόπεια(3) Ἀκρόπολιν σκεδιάζει
τὸν Ἀρειο Πάγο μὰ καὶ τὸν καυγά, ποῦχε ξεσπάσει
γὰ τὸνομάτισμα τῆς γῆς. Σ' ἔδρες ψηλὲς ἀπάνω
κάθονται οἱ δώδεκα Θεοὶ καὶ μὲς στὴ μέση ὁ Δίας
μὲ σοβαρότητα σεμνὴ. Τοῦ καθενὸς τοὺς ἡ ὄψη

(1) Μύγδονες, λαὸς Θρακικὸς, ποὺ ἓνα μέρος τοῦ εἶχεν ἀποικήσει στὴ Λυδία.

(2) Ζυγός, ὀριζόντιο ξύλο τοῦ ἀργαλειοῦ.

(3) Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν πῆρε τὸνομα ἀπὸ τὸν Κέκροπα.

δείχνει ποιός ἦταν· ἡ μορφή τοῦ Διὸς βασιλική *ναί.
 Τὸ θεὸ τοῦ πόντου παριστᾷ ἡ Παλλάδα ὀρθὸ νὰ στέκη
 καὶ μὲ τὴν τρίαινα νὰ δέρνη τοὺς σκληροὺς τοὺς βράχους
 κι' ἀπὸ τὸ χτύπημά του εὐτὺς νερό νὰ ξεπετιέται
 κι' αὐτὸ γι' ἀπόδειξη ἔχοντάς το νὰ ζητᾷ τὴν πόλη.
 Μὰ δίνει ἀσπίδα κ' αἰχμηρὸ κοντάρι στὸν ἐχυτὸ τη·,
 βάζει στὴν κεφαλὴ της κράνος καὶ στὰ στήθια αἰγίδα
 καὶ στὴν εἰκόνα δείχνει πῶς χτυπᾷ μὲ τὴν αἰχμὴ της
 τὴ γῆ κι' αὐτὴ φυτρώνει ἐλιά λευκὴ μὲ τοὺς καρπούς της
 καὶ πῶς θαυμάζουν οἱ θεοὶ τὸ ἔργο ποὺ στέφει ἡ νίκη.
 Καὶ γιὰ νὰ κάνῃ τὴν ἀνταγωνίστρα της νὰ νοιώσῃ
 πειὰ τὴν προσμένουν ἔπαθλα γιὰ τὴν τρελὴ της τόλμη,
 ξομπλιάζει ἡ Ἀθηνᾶ σὲ τέσσερες γωνιὲς ἀγῶνες
 λαμπρὰ χρωματιστοὺς καὶ χωρισμένους μὲ σημάδια.
 Βάζει στὴ μιὰ τῆς Θράκης τὴ Ροδόπη καὶ τὸν Αἴμο, (4)
 τώρα βουνὰ ψυχρά, μὰ κάποτε θνητοὺς ἀνθρώπους,
 ποὺ πέτρωσαν γιὰτὶ θεῶν ὀνόματα εἶχαν πάρει
 Στὴν ἄλλῃ ἱστορήσε τὴ μαύρῃ μοῖρα τῆς Πυγμαίας, (5)
 ποὺ σκέφτηκε νὰ παραβγῇ στὸ κάλλος μὲ τὴν Ἥρα
 καὶ νικημένη, ἀπὸ Γεράνη γερανὸς ἐγίνη
 καὶ κήρυξε τὸν πόλεμο στὸν ἴδιο τὸ λαὸ της.
 Στὴν τρίτῃ ὕφαινει τὴ βασιλοπούλιν Ἀντιγόνη, (6)
 ποὺ τόλμησε ν' ἀγωνιστῇ μὲ τοῦ Διὸς τὸ ταίρι
 καὶ ποὺ γι' αὐτὸ τὴν ἔκανε πουλὶ ἡ χρυσόθρονη Ἥρα.
 Καὶ δὲν ἐμπόδισε οὔτε ἡ Ἥλιος οὔτε ὁ Λαομέδων
 ὁ κύρης της φτερά νὰ πάρῃ ἡ δόλια καὶ νὰ γίνῃ
 ἄσπρο λελέκι, ποὺ κροτεῖ τὸ ράμφος μὲ καμάρι.
 Καὶ στὴ γωνιά τὴν τέταρτῃ ξομπλιάζει τὸν Κινύρσ (7)
 ἄτεκνο, ποὺ ἀγκαλιάζοντας τοῦ ναοῦ τὰ σκαλοπάτια
 —τῶν κοριτσιῶν του μέλῃ—φαίνεται πῶς χύνει δάκρυα
 πεσμένος μπρούμυτα στὶς πέτρες.....Τὶς στερινὲς τίς οὐγίες
 μ' ἐλιὲς εἰρηνικὲς στολίζει. Αὐτὸς ἐστάθη ὁ τρόπος
 ποὺ τὸ ὕφαντό της τέλειωσε μὲ τὸ ἱερό της δέντρο.

Κ' ἡ Μαιονίδα(8) Ἀράχνη ἐξάλλου ὕφαινει τὴν Εὐρώπη (9)

(4) Ἀδέλφια ἀπὸ τὴ Θράκῃ ἀπὸ ὑπερηφάνεια ὁ Αἴμος ὠνόμασε τὸν ἐ-
 αὐτὸ του Δία κ' ἡ Ροδόπη τὸν ἑαυτὸς της Ἥρα.

(5) Βασίλισσα τῶν Πυγμαίων, ἡ Γεράνη.

(6) Κόρη τοῦ βασιλιᾶ τῆς Τροίας (Ἰλίου) Λαομέδοντα.

(7) Βασιλιάς τῆς Συρίας, ποὺ τίς κόρες του μεταμόρφωσε ἡ Ἥρα σὲ
 σκαλοπάτια τοῦ ναοῦ της.

(8) Ἡ Λυδία λεγόταν καὶ Μαιονίδα

(9) Κόρη τοῦ βασιλιᾶ τῆς Φοινίκης Ἀγήνορα. Ὁ Δίας ὡς ταῦρος τὴν
 ἀπάντησε καὶ τὴν ἔφερε στὴ ράχη του, ἀπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, στὴν Κρήτη.

κλεμμένην ἀπ' τὸ Δία, πρὸ ὄψην εἶχε πάρει ταύρου!
'Ἀληθινὰ λὲς κ' ἡ θάλασσα κι' ὁ ταῦρος!
Κ' ἡ Εὐρώπη τὴν πατρίδα της φαινόταν πῶς τηροῦσε
καὶ φώναζε τίς φίλες της· κ' ἔτρεμε μὴν ἐγγίξῃ
τὰ κύματα, μαζεύοντας τὰ φοβισμένα πόδια.
Τὸ στερνὸ μέρος τοῦ παννιοῦ ἡ Ἀράχνη τὸ κυκλώνει
μὲ κράσπεδο πλεχτὸ μ' ἀνθοὺς κισσοῦ. Καὶ δὲ μπορούσε
νὰ ψέξῃ τὸ ἔργο της μήτε ἡ Παλλὰδα μήτε ὁ Φθόνος.

Γι' αὐτὴ της τὴν ἐπίδοση τόσο ἡ ξανθὴ Παρθένια
λυπήθη, πρὸ τῆς ἔσκισε τὸ πλουμιστὸ ὕφαντό της,
ποῦδειχνε κρίματα τῶν θεῶν· κι' ἀπὲς τὸ μέτωπό της
χιτυπᾷ δυὸ—τρεῖς φορές τὴν παφλαγονικὴ σαῖττα,
ποῦ κράταε.... Δὲν τὸ ὑπόφερεν ἡ δόλια αὐτό· καὶ δένει
μὲ βρόχο τὸ λαιμὸ της...Κρεμασμένην ὥς τὴν εἶδε
πονετικὰ ἡ θεὰ τῆς λέει ἀνασηκωνόντάς την·
«Ζῆσε, μὰ κρεμασμένη, αὐθάδισσα, καὶ γιὰ τὸ μέλλον
ξαῖρέ το: ὁ ἴδιος νόμος θᾶναι γιὰ ὅλη τὴ γενιά σου
καὶ γιὰ τοὺς ἀπογόνους σου». Κ' εὐθὺς ἀφίνοντάς την
μὲ ὕγρον ἀπὸ βοτάνι τῆς Ἑκάτης τὴ ραντίζει.
Κ' ἡ κόμη της ἀπ' τὸ φαρμάκι στὴ στιγμὴ μαδιέται·
τῆς πέφτουνε μύτη κι' αὐτιά· μικραίνει ἡ κεφαλὴ της
καὶ τὸ κορμί. Καὶ γύρω σιὰ πλευρά της ξεφυτρώνουν
λεπτὰ δάχτυλα, στῶν ποδιῶν τὴ θέσῃ· κι' ἄλλα βγαίνουν
πρὸς τὴν κοιλιά της, ὅθι τώρα ἀφίνει τὸ στημόνι,
ποῦ τῷχει γιὰ νὰ ὑφαίνει πάντα τὸ παλιὸ παννὶ της.

Μετάφραση ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Πολλά είναι τ' ανέκδοτα έγγραφα, τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Τούτων δημοσιεύω τινὰ ἐν συνεχείᾳ ἄλλων ἄλλοτε ποτε δημοσιευθέντων, χάριν τῆς ἱστορίας τῶν Πατρῶν καὶ τῶν περὶ αὐτὴν φιλοτίμως ἀσχολουμένων.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

«Κάνει πίστιν ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος ντουγανιέρης(1) τῆς πα-
» τρὸς ἀνδρέας ἀρμένης πὺς ἐξεφόρτωσεν ὁ σ. γιαννάκης ἀντωνόπουλος
» στὶς 7 ὁκτωβρίου 1701 εἰς τούτην τὴν ρίβα(2) τῆς πατρὸς ἕνα βαρέλι
» σίδερο, ἦρθεν ἀπὸ τὴν ζάκυθο μὲ μία φελούκα τοῦ πατρὸν νικολοῦ μα-
» ταρέση στελεμένο ἀπὸ τὸν σ. δημήτριο βενετάντο τὸ ὁποῖο ἦρθεν ἀπὸ
» τὴ βενετία μὲ ἕνα καράβι ἐγγλέζικο ὀνομαζόμενον ἰδούστρια, καπετάνιος
» Ναθαναὴλ γράνθαν.
» Πάτρα, ἐδόθη στὶς 31 τοῦ δικεμβρίου 1701 S. V. στὸ παλαιό».

«Κάνει πίστιν ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος ντουγανιέρης τίς πατρὸς
» ἀνδρέας ἀρμένης πὺς ἐξεφόρτωσεν ὁ μωῦσῆς γιακούρ στὰς ἔξη φλεβα-
» ρίον στὸ παλαιὸ εἰς τούτην τὴν ρίβα τίς πατρὸς τὰβλες διακόσες τῆς ὁ-
» ποῖες τῆς ἔφερεν ἀπὸ τὴν ζάκυθο μὲ τὴν βάρκα τοῦ πατρὸν δημήτρι
» μουμπουλι.
» Πάτρα στὶς 10 μαρτίου 1702 S. V.»

Καὶ αἱ δύο ἀνωτέρω πιστοποιήσεις φέρουσι δυσαναγνώστως τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τότε τελώνου Πατρῶν Ἀνδρέου Ἀρμένη, ἀριστερὰ δὲ τῶν ὑπογραφῶν ἑκατέρα ἀποτύπωμα σφραγίδος κυκλοτεροῦς, σχήματος ἀκριβῶς σημερινῆς δραχμῆς, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας δικέφαλος αἰτὸς ἐν κύκλῳ, πρὸς τὰ ἄνω σταυρὸς καὶ περὶ τοῦ αἰτοῦ τουρκικοὶ χαρακτῆρες. Καὶ αἱ δύο πιστοποιήσεις φέρουσι κάτωθι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τότε ἐν Πάτραις βενετοῦ Προβλεπτοῦ τῆς Ἐπαρχίας Ἀχαΐας Φραγκίσκου Δονάδου, ἐπικυροῦντος ἰταλιστὶ τὴν γνησιότητα τοῦ Α. Ἀρμένου, ὡς τελώνου Πατρῶν.

Εἶναι γνωστὰ αἱ σχέσεις τῶν διαφόρων Ἀρχῶν τῆς ὑποδούλου Στερεᾶς πρὸς ἐκείνας τῶν βενετοκρατουμένων Ἰονίων Νήσων καὶ ἡ τακτικὴ αὐτῶν ἀλληλογραφία ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων πολιτικῆς ἢ κοινωνικῆς φύσεως. Μία τοιαύτη ἐπιστολὴ τοῦ ἀγῶ Παλαιῶν Πατρῶν πρὸς τὸν Διοικητὴν Ζακύνθου εἶναι καὶ ἡ ἐπομένη:

«Τὴν εὐγένειάν σου ἄκρε, πιστότατε καὶ καθαρὲ φίλε δελεγάτε(3)
» Ζακύνθον κύρ Μάρκε Μπατάγια φιλικῶς ἀκριβοχαιρετῶ ἐρωτώντας διὰ
» τὴν φιλικὴν ἀγαθὴν σου ὑγείαν. μὲ τὸ παρὸν φιλικόν μας φανερώνομεν,
» ὅτι ὁ ἐδῶ εὐρισκόμενος βυσιλικὸς ἁγιάς φώτιος Κεσινῆρος παρακαλε-
» στικῶς ἀποκατασταθεὶς ἐπίτροπος ἀπὸ τοὺς αὐτόθι ἐγκατοίκους σουδῖ-

» τους(4) ῥεπουπλικάνους(5) Ἰωάννην Βλασόπουλον, Κανέλλον σχοινό-
 » πουλον καὶ ὀπαδούς τους διὰ νὰ ἀσκηώσῃ τὸ ἀμανέτι γρόσια τέσσαρας
 » χιλιάδας ἀπὸ τὸ βρετανικὸν ἐδῶ κονσολάτον καὶ νὰ τὰ ἐμβάσῃ αὐτόθι
 » εἰς ζάκυνθον τῶν ἰδίων, καὶ μὲ γραφὴν τους 28 μαῖου ἀπερασμένου ὅ-
 » πόσχονται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πῶς εἶναι ὑπόχρεοι νὰ ἀποκρίνωται εἰς κάθε
 » ζημίαν ὅπου ἤθελεν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν ζηθέντα Κεσινήρην ἐξ αἰτίας
 » αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. καὶ οὕτως ἐφέρθῃ ὁ αὐτὸς Κεσινήρης.

«Μετὰ ταῦτα λαμβάνοντας εἶδῃσιν ὁ ῥηθελὶς Κεσινήρης, πῶς ὁ κα-
 » ραῖωάννης, ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶχε δεποζιτάρει(6) τὰ ἄνωθεν γρόσια τέσ-
 » σαραι χιλιάδας, ἔκαμεν ἐλίτροπὸν του τὸν θεόδωρον βεργόπουλον, πρὶν
 » τοῦ ἐδῶ ἐρχομοῦ, καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ εἰρημένου βεργοπούλου, ἔ-
 » δωκε τὴν εἶδῃσιν εἰς τοὺς ἄνωθεν ἰντερεσιάτους(7) αὐτόθι εἰς ζάκυν-
 » θον καὶ αὐτοὶ ἀμερίμνησαν καὶ ἀδιαφόρησαν, ὥς τόσον μὴν ἡμπορῶν-
 » τας νὰ κάμῃ ἀλλέως, ἔδωκε πόλιτζαν (8) πρὸς τοὺς ἰδίους ἰντερεσιάδους
 » ὅπου τὰ εἶχαν εἰς χεῖράς τους διὰ νὰ τὰ μετρήσουν εἰς τὸν ἄνωθεν ἐπί-
 » τροπον τοῦ καραῖωάννου, καὶ αὐτοὶ ὅχι μόνον δὲν τὰ ἐπλήρωσαν, ἀλλὰ
 » καὶ πρετέστα(9) τοῦ ἔκαμαν. ὅθεν ὁ σούδιτός μας αὐτὸς φώτιος διὰ τι-
 » μὴν τῆς ὑπογραφῆς του ἐπλήρωσε τὰ ἄσπρα (10) τῆς πολίτζας καὶ ἐν
 » ταύτῳ τὰ ἐσεκρετάρησεν (11) αὐτὰ τὰ ἄσπρα εἰς τὴν ρωσσικὴν καγγελα-
 » ρίαν, καὶ λαβὼν τὰ ἀναγκαῖα γράμματα τὰ ἐξαποστέλλει ἡδὴ πρὸς τὸν αὐ-
 » τόθι βίτζε κόνσολον(12) διὰ νὰ τὰ παρῶρησιάζῃ ὅπου κάμνει χρεῖα. ἐπειδὴ
 » λοιπὸν καὶ οἱ ρηθέντες Ἰωάννης βλασόπουλος, Κανέλλος σχοινόπουλος
 » καὶ λοιποὶ μέτοχοι εἰς αὐτὸν τὸν μόνον ἔχουν ἔγγραφον ὑπόσχεσιν νὰ
 » ἀποκρίνωται εἰς ὅτι ἤθελεν ἀκολουθήσῃ καὶ ἀδίκως καὶ παραλόγως ἄ-
 » φησαν ὅλον τὸ βάρος εἰς τὸν βασιλικὸν ραγιάν φώτιον νὰ βασανίζεται
 » καὶ νὰ ζημιώνεται, καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐξ ἀρχῆς ἐδῶ εἰς πάτραν ἡκο-
 » λούθησε, σὰς ἔχομεν ῥιτζᾶν διὰ νὰ προστάξετε τοὺς ἄνωθεν ἰντερεσιά-
 » δους νὰ ἔλθουν ἐδῶ νὰ ἐξεμπερδεύσουν μὲ τὸν βασιλικὸν ραγιάν φώτην
 » καὶ νὰ θεωρηθῇ αὕτη ἡ διαφορὰ μὲ ὅτι λογῆς τρόπον καὶ αἰρετοκρι-
 » σίαν(13) θελήσουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἰντερεσιάτοι καὶ νὰ εὕρῃ τὸν τόπον του
 » τὸ δίκαιον, νὰ τὸ λάβῃ ἐκεῖνος ὅπου νομίμως τὸ ἔχει. καὶ καθὼς ἡμεῖς
 » δὲν θέλομεν νὰ ἀδικηθῇ κανένας σούδιτός σας, δὲν ἀμφιβύλλομεν ὅτι μὲ
 » τὸν ἴδιον τρόπον φιλοδικαίως φέρεσθε καὶ ἡ οἰκογένειά Σας, μὴ ὑποφέ-
 » ρωντες νὰ ἀδικῆται καὶ νὰ ζημιώνεται κανένας. καὶ διὰ ὅτι ἐνεργηθῇ
 » ἀπὸ μέρους σας διὰ ταύτην τὴν αἵτησίν μας, νὰ ἔχωμεν καθαρὰν εἶδῃσιν
 » μὲ φιλικὸν σας ἀποκριτικόν(14) μὲ τὸν παρόντα μεχσοὺς ἐξαποστελλό-
 » μενον εἰς τὰ αὐτόθι, σὺν τῇ εἰδήσει τῆς καλῆς σας φιλικῆς ὑγείας, γρά-
 » φοντες μας πάντοτε διὰ κάθε τυχοῦσαν ὑπόθεσιν εἰς ἐτοῦτα τὰ μέρη, ὄν-
 » τες βέβαιοι, πῶς θέλετε ἰδεῖ ἐμπράκτως σημεῖα καὶ ἀποτελέσματα τῆς
 » μεταξὺ καθαρᾶς φιλίας. ταῦτα φιλικῶς, καὶ ὁ ὕψιστος θεὸς νὰ σᾶς χα-
 » ρίσῃ τέλος ἀγαθόν.

1803: νοεμβρίου 22. παλὶ πάτραι

» ἀχμέτ ἀγῆς ἀιτάδελφος τοῦ βαλῆ δὲ σουλτάν κέχαγιασί βυεβόδας παλαιᾶς
» πατρὺς».

» Παραπελεύρως τῆς ὑπογραφῆς, θεθειμένης ἐν τῷ περιθωρίῳ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ αὐτοῦ ἀγὰ τουρκιστὶ πεπασμένη διὰ χρυσοκόνεως· καὶ ἄνωθι ταύτης ἡ σφραγὶς του. (*)

ΕΝΑ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟΝ ΤΟΥ 1811

Εἰς τοὺς φακέλλους τοῦ συμβολαιογράφου Ζικύνθου Γραδενίγου Ψημάρη τηρεῖται τὸ κατωτέρω προικοσύμφωνον μεταξὺ τῆς Ἑλένης Μπου. καουρῆ καὶ τοῦ Γεωργίου Κισινίρη, ὁ ὁποῖος παραμένων ἐν Ζακύνθῳ καὶ πρὸ καὶ διαρκούσης τῆς ἐθνεγεροσίας τοῦ 21, τὸ κατέθεσεν εἰς ἀσφαλῆ φύλαξιν καὶ διὰ πᾶσαν ἐν ἀνύγκῃ νόμιμον ἐνέργειαν παρὰ τῷ ἄνῳ συμβ) γράφῳ. Εἶναι δὲ τοῦτο ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν παρεχόμενῃ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης προῖκα, καὶ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν νύμφην προγαμιαίαν δωρεάν καὶ διὰ τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἐν προκειμένῳ ἐχρησμευσαν, ὡς μάρτυρες.

HC		XC	» ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
—		—	» πρεοβείαις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, δυνάμει
NI		KA	» τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, πρεοβείαις τοῦ ἁγίου ἐνδόξου

» ἀποστόλου ἀνδρέου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου
» καὶ Ἑλένης, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος προκοπίου καὶ πάντων
» τῶν ἁγίων ἀμῆν. ἔχοντας ἐγὼ ὁ σωτήρης μπουκαούρης θυγατέρα εἰς νό-
» μου ἡλικίαν, ὀνόματι Ἑλένη, ἀποφασίσασαμεν διὰ νὰ τὴν ὑπανδρεύσωμεν,
» νὰ τῆς δώσωμεν ἄνδρα νόμιμον καὶ στεφανοευλογητικόν της, καθὼς
» προστάζουν οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ νόμοι τῆς ἀνατολικῆς τοῦ χριστοῦ ἐκκλη-
» σίας, τὸν κύρ γεώργιον Κισινίρη. καὶ πρῶτον τοῦ δίδομεν τὸ μέγα καὶ
» πλούσιον ἔλεος τοῦ παναγάρχου θεοῦ καὶ δεύτερον τὴν κάτωθεν προῖκα,
» βρακοπυκνύμισα μεταξωτὰ τριάντα ἕνα, βρακοζῶνε, τριάντα, μανδήλια
» σαράντα, σφουγκόμπολες δέκα, πεσκήρια δύο, τουβαέλια δώδεκα, του-
» βαλομεσάλες διὰ τραπέζι δύο, κουταλοπήρουνα ἀσημένια ντουζίνα μία,
» ὁμοῦ καὶ μαχαίρια, τζουμπέδες τρεῖς, ὁ ἕνας πετένι μὲ κακούμι, καὶ ἕνας
» ἀτιλάξη μὲ σουτζάπη καὶ ὁ ἄλλος ἐνγκούρη σάλη μὲ πιέτες ξεγούνοτος,
» ἀντέρια τρία, τὸ ἕνα ἀτιλάξη μὲ πιέτες, τὸ ἄλλο νταμονάνες μὲ πιέτες
» καὶ τὸ ἄλλο τερακλῆ. μποξάδες δέκα, κρεββατοστρώσια τρία, σεντόνια
» ἑξῆ, παπλώματα τρία, τὰ δύο μεταξωτὰ καὶ τὸ ἄλλο ἰντιάν, προσκεφαλὰ-
» ρια δύο, προσκεφαλὰδες τζατομένειες δώδεκα, μακάτια ρούχινα τρία, μιν-
» τέρια τρία, κετζὲ διὰ τὸν ὄντα μία, τζαμπέρια τρία, φέσια τρία, σκολαρί-

(*) Πρὸς εὐκολίαν τῶν δυσνοήτων λέξεων δίδω τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν. 1) Τελώνης. (2) παραλία. (3) διοικητὰ. (4) ὑπηκόους. (5) δημοκρατικούς ἢ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτεῖς. (6) εἰς παρακαταθήκην. (7) ἐνδιαφερομένους. (8) χρεωστικὸν γραμμάτιον. (9) διαμορτυρίας. (10) χρήματα. (11) ἐνεπιστεύθη. (12) ὑποπρόξενον. (13) διαιτησίαν, κοινῇ συγκαταθέσει τῶν διαδίκων. (14) ἀπάντησιν.

» κια ζυγή μία με μαργαριτάρι πασσήλι με ρουμπιέδες σαράντα έννέα,
 » ένα ζωνάρι άσπροχρυσωμένο, ένα με τὸ κολάνι του, δύο δακτυλίδια, τὸ
 » ένα ροζέτα διαμαντένια, ζάρφια άσμηένια δώδεκα με τὰ φιλιτζάνια τους,
 » πιάτο γλυκοῦ με τὸ κουτίλι του ένα, ένα καφόμπρικο άσμηένιο, δύο
 » χαλνοματένια, τεντζερέδες τέσσαρους με τὰ καπάκια τους καὶ πυρο-
 » στίες, σαγάνια δώδεκα με τὰ καπύκια τους, τηγάνια με τὰ καπάκια τους
 » δύο, λένγκερες, δύο τυροτριφτες καὶ κατζάδες δύο σκάρια μία, κανδηλιέρι
 » ένα, λυχνάρια δύο, λεγενόπρικο ένα, σουγλι ένα, φορτζέρια δύο, σταφί-
 » δα εἰς τοῦ χατζημέμου στρέμματα ἔξη με ὄσες ἑληές ἔχει μέσα, ταψία
 » δύο καὶ μετρητὰ γρόσια χιλιάδες τέσσερες καὶ ἡ εὐχή τῶν γονέων.

» 1811 φεβρουαρίου 3. παλαιὰ πάτρα.

» Γεώργιος Κισινίρης. βεβαιώνω. Μεντζέλος ροῦφος μάρτυς. άσμηάκης
 » πόλος μάρτυς. Νικόλαος λόντος μάρτυς. Γεώργιος τζέρτος μάρτυς.
 » Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος μάρτυς. Γεώργιος ρετινιώτης μάρτυς.
 » δημήτριος ρετινιώτης μάρτυς.

» Δίδει καὶ ὁ γαμβρὸς τῆς νύμφης διὰ προγαμιαίαν δωρεάν ένα
 » τζουμπέ πειένι γουνομένο με νούρκα με τοὺς ἀρετζέδες(;), ἀντερί πετένι
 » ὁμοίως, κοντογοῦνι με κακοῦμι, σαλιβύρι ταμπουχανένιο, φρερετζέ έν,
 » ζωνάρι μαλαγματένιο με τὸ κολάνι του, μία φούστα μαργαριταρένια με
 » εἴκοσι ρουμπιέδες, μία ροζέτα διαμαντένια, ένα ἀμπερνᾶ με πενήντα
 » βενέτικα καὶ μία ντούπια.

» Μόσχος Μοσχόπουλος μάρτυς. Δημήτριος ρετινιώτης μάρτυς. Θεόδωρος
 » λαγκουρόπουλος μάρτυς. ἡλίας ζογόπουλος μάρτυς.

» 1824 Δικεμβρίου 16) 28 εἰς ζάκυνθο.

» Τὴν παροῦσαν μοῦ τὴν ἐπρόσφερε ὁ Κύριος Γεώργιος Κισινίρης ποτὲ
 » Θεοδώρου τώρα πολλοὺς χρόνους ἔδω ἐγκάτοικος διὰ νὰ πιστο-
 » ποιηθῇ καὶ βεβαιωθοῦν ὁ χαρακτήρας καὶ ἡ ὑπογραφὰ τῶν ἄνω γε-
 » γραμμένων μαρτύρων».

Μετὰ τὴν βεβαίωσιν καὶ πιστοποίησιν τῶν ὑπογραφῶν τῶν μαρτύ-
 ρων τοῦ προικοσυμφώνου ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Μ. Μοσχοπούλου καὶ Δ. Ρε-
 τινιώτου, ὁ Γεώργιος Κισινίρης παρέδωκε τὸ αὐτὸ προικοσύμφωνον εἰς
 τὸν συμβ)γράφον Γ. Ψημάρη, ὅπως τὸ διαφυλάξῃ ἀσφαλῶς εἰς τὰ ἀρ-
 χεῖα του.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

ΕΝΑ ΣΠΗΤΙ ΨΗΛΟ

"Ελεγα, πώς τάχα ο καιρός θά μπόρειε μιάν ἀλλαγὴ
νὰ φέρῃ στὸ γραφεῖον· ἔτσι κι' αὐτοὶ νὰ πάρουν
ἓνα χαμόγελο ἀβρὸ στὰ χεῖλη τους, ποὺ σφίξαν
ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς ζωῆς· κι' ὅλο θαρροῦσα, πὼς θά βγῇ

τὸ γκρίζο χρῶμα, ποῦχανε οἱ τοῖχοί του, καὶ τὰ μουντὰ
τὰ τζάμια θά ξανοίγανε ἀπ' τὰ βαρειά μας χνῶτα
τόσων χρονῶν· κι' ἐπίστευα, πὼς ἡ μελαγχολία
τοὺς συναδέλφους δὲν θά ἐφθείρε, ὡς πρῶτα, μυστικά.

Μὰ τίποτα. Κι' ἂν ἄλλοτε μποροῦσε νοσταλγὸ
τὸ μάτι μας νὰ ράμφιζε τ' ἀντίκρυ παραθῶρι,
πουλί, καὶ νὰ φτερούγιζε στὰ ξανοιγμένα πλάτη,
πάει κι' αὐτό: ἓνα τεράστιον ὑψώσαν σπητὶ πληχτικὸ

μπροστά μας, ποὺ τὸ χτίζανε ψηλὸ κι' ὅλο φαρδύ,
ποὺ θᾶν' ἀνήμπορο κρυφὰ νὰ τὸ διαπερνᾶμε
μὲ τῆς λαχτάρας τὴν ὁρμή, μὴδὲ θ' ἀνασηκῶνῃ
τὴν κεφαλὴ τῆς ἡ ψυχῇ ξεθάρρευτῃ νὰ ἰδῇ

τὸν ἥλιο, λίγη θάλασσο. ἓνα κομμάτι οὐρανοῦ
—αὐτὸ μᾶς εἶχε ἀπομείνει· μὰ τώρα τὸ ταξεῖδι
δὲ θά μπορῇ μὲ τὰ χρυσὰ τῆς πλάνης χαλινάρια
νὰ παρασέρνῃ ὡς ἄλλοτε ἀλαφρωμένο πιά τὸ νοῦ

Ἐκεῖ, ποὺ μάγια ξώβεργα στημένα καρτεροῦν
μέσα σιτὸν κάμπο τῆς χαρᾶς· ἔτσι, θαρρεῖς, σὰ νᾶταν
κακὸ μέσ' στ' ὄνειρόδαρμα βουβά νὰ προσδοκᾶμε
κάποιες ἡμέρες λυτρωμοῦ ν' ἀρθοῦν καὶ νὰ μᾶς βροῦν....

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

Ο ΑΚΑΤΑΔΕΧΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Δὲν ἦταν οὔτε ἡ ἔννοια τοῦ Ἀντρέα, τοῦ νοικάρη τοῦ μπροστινοῦ δωματίου, ποῦ χτὲς βράδυ τὴν κράταγε ὁ ἀφιλότιμος μισὴ ὥρα κλειδωμένη στὴν καμαρά του, οὔτε ἡ θύμηση τοῦ ἄλλου, τοῦ Νώντα, ποῦ τῆς πέρανε στὸ χέρι κάθε βράδυ τέσσαρα κατεβτιὰ ἐρωτολογία, τὴν ὥρα ποῦ πῆγαινε νὰ κλείσει τὴν ὀξώπορτα, οὔτε καὶ ἡ ἀνάμνηση τῶν στίχων τοῦ ἄλλου, τοῦ Βρασίδα, τοῦ ἀχαήρευτου, καθὼς τὸν ὀνόμαζε ἡ μάνα της, ποῦ τοὺς τῆς ἀπαγγέλλε καίθε τόσο καὶ λιγάκι, συνοδεύοντάς τους μὲ καὶ κωμικὲς χειρονομίες, ποῦ λυνόταν στὰ γέλοια σὰν τὸν ἔβλεπε....

Ὅχι δὲν ἦταν τίποτα ἀπὸ τοὺς ἐρωτῆς της τοὺς τρεῖς τούτους ποῦ τῆς πασπάτευε τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ πρωτὶ ποῦ σηκώθηκε, σὰν νᾶχε φαγούρα, καὶ δυὸ φορὲς τίς ξέφυγαν τὰ βάζα ἀπὸ τὰ χέρια καθὼς συγκύριζε τὴ σάλλα.

Ἦταν ἡ ἔννοια τοῦ ἄλλου, τοῦ ἀκατάδεχτου.

Τὰ πράματα στὴν ἀράδα στάθηκαν ἔτσι :

Ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια—τρία ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ μυκαρίτη τοῦ πατέρα της—ἡ μάνα της βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ νοικιάζει τρία ἀπὸ τὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ τους γιὰ νὰ τὰ βγαίνουν πέρα. Ἡ ταμπέλα τοῦ «ἐνοικιάζεται» τυπωμένη σὲ μιὰ λουρίδα χαρτὶ μὲ κόκκινα χοντρὰ γράμματα, καὶ μ' ἀπὸ κάτω καλλιγραφημένο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Στάσα τὸ ἐπεξηγηματικὸ «δωμάτια μετ' ἐπιπλων», ἔκαμε τὴ δουλειά της σὲ μιὰ βδομάδα μέσα. Πρῶτος ἦταν ὁ «ἀχαήρευτος» ὁ Βρασίδας ποῦ διάλεξε τὸ δωμάτιο ποῦταν στὴν ἄκρη τῆς αὐλῆς καὶ τὸ φτηνότερο στὴν τιμὴ. Ὑστερα ἦρθε ὁ ἄλλος ποῦ μὲ τὸν καιρὸ πῆρε τὸ παρὰτσουκλι ὁ «ἀκατάδεχτος». Πῆρε τὸ δωμάτιο ποῦ ἦταν φάτσα στὴ σάλλα ἀπὸ τᾶλλο μέρος τῆς αὐλῆς. Εἶπε τὸν ὀνόμα του, Γιάννης Μακρῆς, καὶ ζήτησε νὰ τὸν ξυπνᾶν στίς δέκα κάθε πρωτὶ. Τίποτα ἄλλο. Κι' οὔτε ἄλλο μάθανε γι' αὐτόν. Ἐξὸν πὼς ἦταν φοιτητής. Ἄλλ' ἄγνωστο σὲ τί. Τελευταῖος ἦρθεν ὁ Νώντας. Ἄλλος αὐτός. Χανόταν προτοῦ ξυπνήσουν οἱ ἄλλοι καὶ γύριζε μόλις σουρώπωνε μὲ μιὰ σάκα παραγομισμένη. Κι' αὐτὸς φοιτητής. Τῆς φαρμακευτικῆς.

Τὰ πράματα πῆγαιναν πρῶτα. Πιάστηκαν οἱ φιλλεὲς ἀνάμεσα στοὺς νοικάρηδες. Τὴν ἄλλη βδομάδα ὁ κύριος Νώντας γίνηκε ἀπλουστέρα Νώντας καὶ ὁ κύριος Βρασίδας, Βρασίδας ἀπὸ τὴν κόρη κι' «ἀχαήρευτος» ἀπὸ τὴ μαμὰ ὅταν τῆς εἶπε πὼς ἦταν τῆς φιλολογίας καὶ ποιητής. Ὁ ἄλλος παραμένει κύριος Γιάννης, ὅταν τοῦ μιλοῦσαν ἀπευθείας—μιὰ φορὰ τὴν ἡμέρα, στίς δέκα τὸ πρωτὶ—καὶ «ἀκατάδεχτος» μεταξὺ μάνας καὶ κόρης.

—Καλὲ τ' εἶν' τοῦτος! Τίναζε τὴν ποδιά της ἡ κυρὰ Κατίνα, μόλις ἔφευγε, χωρὶς οὔτε καλημέρα νὰ εἰπεῖ, ὁλοῖσιος καὶ περήφανος.

Ἡ κόρη τὸν κύτταζε ἀδιάφορα στὴν ἀρχή.

—Χαρὰ στὰ μούτρα !

Δὲν ἦταν οὔτε τοῦλάχιστο συμπαθητικός, μὲ τὰ μάτια του τὰ πράσινα ποὺ κτύταζαν σὰν ἓνα μακρυνὸ σημάδι στὸν ὁρίζοντα, μὲ τὸ ἄτονό τους βλέμμα, καὶ μὲ τὸ πανωφόρι του τὸ τριμένο.

Νὰ εἰπéis γιὰ τὸν Βρασίδα. Αὐτὸς μάλιστα. Τὰ μάτια ἐτούτου λάμπανε—ἀπὸ τὴν ἱερὴ φλόγα τῆς ποίησης, τῆς εἶπε κάποτε—καὶ τὰ μαλλιά του τὰ κατὰμυρα καὶ τὰφτονα ἀερίζονταν σὰ χαλτὴ ἀλόγου στὸν βορρηά. Κι' ἦταν πάντα τοῦ κουτιοῦ, ξυρισμένος, παρφουμαρισμένος κι' ἀτσάκιγος.

Κι' ἦταν ὁ «πρῶτος»! Ὁ πρῶτος ὕστερα ἀπὸ τὸν ξάδευφό της τὸν Ἥλια ποὺ τώρα εἶναι στρατιώτης, ποὺ τὴ φίλησε ἓνα βράδυ, ὅταν ἦταν δεκαπέντε χρονῶν, στὴ γιορτὴ τοῦ μακαρίτη τοῦ γέρου της, ἐκεῖ μέσ' τὸ γωνιαῖο δωμάτιο τοῦ Βρασίδα... Ἄλλο νούμερο αὐτός. Ἄλλωστε δὲν κράτησε οὔτε μιὰ βδομάδα.

Πῶς ἔγινε μὲ τὸ Βρασίδα οὔτε τὸ καλοθυμάται.

Ἄν ἔλειπε κι' ὅλας ὅλο κεῖνο τὸ ποτάμι τῶν στίχων ποὺ τῆς εἶχε γράψει καὶ τίς ἀπάγγελε, θὰ τὸν εἶχε ξεχάσει ἀπὸ πολὺν καιρὸ.

Ὑστερα ἦρθε ἡ σειρὰ τοῦ Νώντα. Χρυσὸ παιδί. Μονάχα ποὺ τὸ παραπῆρε στὰ σοβαρά. Κάθε βράδυ κι' ἓνα γράμμα. Κάθε γράμμα κι' ἓνας πακτωλὸς λυρισμοῦ. Νὰ τοῦχε δώσει τοῦλάχιστο τόσα φιλιὰ ὅσα τῆς εἶχε δώσει γράμματα! Καμμιά δεκαριά ὅμως ἦσαν ὅλα ὅλα. Τὸ τελευταῖο μάλιστα ἦταν κι' ἀφορμὴ νὰ φύγει ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἡ κυρὰ Κατίνα τοὺς ἔπιασε στὰ πράσσα.

Τὸ δωμάτιό του γρήγορα βόηκε ἀντικαταστάτη. Ἦταν ὁ Ἀντρέας. Γιὰ γιαιτὸς πήγαινε τοῦτος. Τὸ δεύτερο βράδυ τοῦ ἐρχομοῦ του ζήτησε ἓνα τίλλιο. Ἡ κυρὰ Κατίνα ἦταν στὸ κρεβάτι ἀπὸ τοὺς ρευματισμούς της. Τοῦ τὸ πῆγε ἡ Στάσα. Ὡσπου νὰ πεῖ νὰ πιθῶσει τὸ δίσκο μὲ τὸ φλιντζάνι ἦταν στὴν ἀγκαλιά του. Καὶ δὲν ἦταν ἄσχημα στὴν ἀγκαλιά του. Ἵσως γι' αὐτὸ τοῦχει τὴ μεγαλύτερη συμπάθεια.

Λέω συμπάθεια, γιατί τὰ αἰσθήματα τῆς Στάσας δὲν ἦταν παρὰ συμπάθεια. Ἄν ἦταν ἀγάπη δὲ θάγαποῦσε σίγουρα καὶ τοὺς τρεῖς μαζὴ ὅπως ἔκανε τώρα. Γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε, πὼς ὁ ἐρχομὸς τοῦ Νώντα δὲν ἀμπόδισε σὲ τίποτα νὰ διατηρεῖ τίς σχέσεις της μὲ τὸν Βρασίδα, πὺ ἀραιωμένες βέβαια, ἀλλὰ πάντα σχέσεις. Οὔτε τοῦ Ἀντρέα πάλι ὁ ἔρωτας ἔδωξε τοὺς δυὸ ἄλλους. Μοίραζε τὸ Στασάκι τὰ φιλιὰ του καὶ τὴ συνάθειά του μὲ τὴν ἴδια ἀλαφροσύνη ποὺ ἓνας πλούσιος δίνει πενηνταράκια στοὺς ζητιάνους. Καὶ τῶχε ὁ καθένας τοὺς κρυφὸ καμάρι καὶ μυστικὸ πὼς αὐτὸνε ἀγαποῦσε. Καὶ τὸ Στασάκι τὸ βεβαίωνε στὸν καθένα χωριστὰ μ' ἓνα γλυκὸ φιλὶ στὸ στόμα, μένα χὰδι λαθρόβιο στὸ πέρασμα, μὲ μιὰ ματιὰ σημαντική.

Κι' ὁ ἄλλος ὁ «ἀκατάδεχτος» νὰ ζητοῦσε, κι' αὐτοῦ θὰ τοῦδινε φιλιὰ κι' ἀγάπη ἢ πονόψυχη. Ἄλλ' ὁ «ἀκατάδεχτος» οὔτε καλημέρα δὲν τῆς ἔλεγε, καθὼς ἔφευγε σίς δεκάμιση, μὲ τὰ χέρια σίς τσέπες τοῦ παλτοῦ του τοῦ τριμένου, ὀλοῖσος κι' ὑπερήφανος. Οὔτε τὴν κτύταζε.

Τώρα, ύστερα από δύο χρόνια, άρχισε ή Στάσα νά τόν νοιάζεται τοῦτον ἔδω. Εἶχε σίγουρα βαρεθεῖ τοὺς ἄλλους. Τοὺς εἶχε μάθει καλά γιά νά τοὺς «ἀγαπάει» ἀκόμα. Ἡ καρδιά της, εἴκοσι χρονῶν καρδιά, ζητοῦσε καινούργια τροφή, ἡ σάρκα της κἄτι ἄλλο ἀπὸ τὰ χάδια τὰ γνώριμα χάδια τῶν ἄλλων. Τὸ καινούργιο ἦταν στὴν πόρτα της, μέσα στὸ σπῆτι της. Κι' ὕστερα τὸ μυστήριο αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ κέντρισμα τῆς περιέργειας καταντοῦσεν, ἔτσι ἀσυνείδητα, συμπάθεια. Καὶ τὸ πείσμα; Τὸ πείσμα τῆς ὁμορφονῆς ποὺ δὲν προσέχεται; Αὐτὸ ἦταν καὶ βέβαιο τὸ σπουδαιότερο. Γιατὶ ἦταν ὁμορφο τὸ Στασάκι, μὲ τὰ μάτια τὰ βελουδένια καὶ τὴν τάγια τῇ λιγερῇ. Στῇ γειτονιά μιὰ ἦταν. Καὶ τῷ εἰς κρυφὸ καμάρι ἡ Κυρά-Κατίνα, τὸ Στασάκι της, ποὺ θὰ τὸ πάντρευε χωρὶς νὰ πολυσκοτιστεῖ γιά προῖκα, μὲ τὴν ὁμορφιά του, ἔτσι, καὶ τίς χάρες του....

* *

Δυὸ φορὲς τὰ βάζα ποὺ πάστρευε τῆς ἔπесαν ἀπὸ τὰ χέρια. Εὐτυχῶς ποὺ ἦσαν χοντρά καὶ τὸ χαλὶ τῆς σάλλας παχύ. Εἰδεμὴ θάβλεπες φωνῆς ἡ μάνα της.

Γιατί; Τῆς ἔτρωγε ἡ ἔννοια «του» τὸ κεφάλι. Γιατί; Μπᾶς κι' ἔχε μυριστεῖ τοὺς ἄλλους; Ἄμ' πῶς; Ἐδῶ οἱ ἄλλοι δὲν μυριστήκανε με-
ταξὺ τους τίποτα, κι' αὐτός;... Γιατὶ τότε;...

Ἡ κυρά Κατίνα μῆκε σκουπίζοντας τὰ χέρια της στὴν ποδιά της.

— Ἀκόμη;

— Κοντεύω, καλὲ μαμᾶ. Ὁ καναπὲς μένει.

Κι' ἔδωκε δυὸ πινάγματα μὲ τὴν πατσαβοῦρα ἡ θυγατέρα στὸν καναπέ, λείψανο τῆς παλαιᾶς δόξας τοῦ σπιτιοῦ, μαζὴ μὲ τίς πολυθρόνες, τὸν μεγάλο κρυσταλλοκαθρέφτη καὶ τὸ μπουφέ τὸν κάρнуο.

— Ἄειντε καὶ πᾶινε νὰ ντυθῇς. Θὰ πλακώσουν οἱ ἐπισκέψεις.

— Τί ὥρα εἶναι;

— Ἄμ, κοντεύουν δέκα.

Τὸ βλέμμα τῆς κόρης στυλώθηκε ἐρευνητικὸ στὴ μάνα. Καὶ σὲ λίγο:

— Τὸν ξύπνησες;

— Σῶπα καὶ δὲ χάθηκε ὁ κόσμος. Γώρ θὰ πάω.

— Ἐρριξε μιὰ ματιὰ στὴ σάλλα ἡ κυρά Κατίνα καὶ βγῆκε στὴν αὐλή. Ἡ Στάσα τὴν παρακολούθησε μὲ τὸ μάτι ἀπὸ τὴν πόρτα τὴν ἀνοιχτή. Τὴν εἶδε ποὺ χτυποῦσε τὴν πόρτα του.

— Κύρ Γιάννη! Εἶναι ὥρα.

Τὸν φαντάστηκε νὰ ξυπνάει, νὰ τρίβει τὰ μάτια του, νὰ ἀφήνει τὸ κρεβάτι.

— Οὐφ, ἔκαμε. Δὲν πᾶει νὰ μοῦ χαθεῖ κι' αὐτός. Κι' ὕστερα σὰν νὰ μετάνιωσε, καθὼς διάβαινε τὴν αὐλὴ νὰ πᾶει νὰ ντυθῇ στὴν καμαρά της, χαμογέλασε πρὸς τὴ διεύθυνση τῆς κλεισμένης πόρτας.

Ὅταν ξαναβγῆκε ντυμένη, μὲ τὸ πράσινο-νίλ φόρεμα, τὸ μανέκι τὸ κοντὸ καὶ τὸ ντεκολτέ τὸ σκανδαλιστικὸ, ἦταν δυὸ φορὲς πῶς ὁμορφη.

Κείνη τὴν ὥρα φέρανε ἓνα πακέτο

—Μαμά, ἔλα.

Ἡ κυρά Κατίνα ἔτρεξε μὲ τὴν ποδιὰ στὰ χέρια της. Τὸ κουτὶ ἀνοίχθηκε μὲ δάχτυλα τρεμάμενα. Χαρτοφάκελλα πολυτελείας, ῥοζὶ χρώμα, μὲ κορδέλλες. Ἀπάνω μιὰ κάρτα: Βρασίδης Ἀστέρης καὶ στὴ γωνιὰ μὲ μολύβι: Χ. Π. Χρόνια πολλά!

Τὸν βλάκα. Ἀκούς ἐκεῖ. Ἔννοια σου καὶ θὰ ἰδῇς. Ἐσὺ μόνον δὲ θὰ λάβῃς τέτοιο γράμμα.

—Τὶ καλὸ παιδί, μουρμούρισε ἡ κυρά Κατίνα ξαναπηγαίνοντας στὴν κουζίνα της.

Σὲ λίγο φέρανε ἄλλο πακέτο. Ἦταν μικρὸ τοῦτο.

—Μαμά.

Ἡ μαμὰ ξανάτρεξε.

Ἐνα παρᾶξενο πρᾶμα. Ἐνα ἀγαλματάκι ποὺ παρᾶσταινε ἓνα κινέζο κοίλαρᾶ χαλκοπράσινο.

—Τὶ εἶναι τοῦτο καλέ;

—Δὲν βλέπεις. Ἀγαλμα.

—Τοῦ Νώντα θάνατι

—Ὅχι, τοῦ Ἀντρέα. Δὲν βλέπεις τὸ μπιλιέτο του;

—Χρυσὸ παιδί! Ἐκαμε ἡ κυρά Κατίνα. Πόσο νάχη;

Ἡ κόρη σήκωσε τοὺς ὦμους της.

Ἦρθαν δυὸ τρεῖς τοῦρτες, ὀλοκρέμες καὶ μπιλλιέτα καρφωμένα στὴν κορφή, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς.

Ἦρθε καὶ τοῦ Νώντα τὸ δῶρο. Ἐνα νεσεσαίρ, ἓνα ἄρωμα καὶ τρία σαπούνια πολυτελείας.

Ἦρθε καὶ τὸ ταχυδρομεῖο μὲ τὰ χρόνια πολλά ἀπὸ θειάδες καὶ μαρμπάδες. Ἦρθε καὶ μιὰ κάρτα γιομᾶτη λουλούδι καὶ πολυλογίες ἀπὸ τὸν ξάδερφο τὸν Ἡλία....

Κάθε τόσο ἡ κόρη φώναζε τὴ μαμὰ κι' ἡ μαμὰ ἔτρεχε. Ὅλα τᾶβρισκε ἡ δεύτερη ὥραϊα κι' ὅλα ἔκαναν τὴν κόρη νὰ μουρμουρίζει μέσα της.

—Τὶ ἔχεις κι' ἐσὺ χρονιάρια μέρα, στὴ γιορτὴ σου, πῆρε κάποτε κάβο ἡ μαμὰ.

—Τὶ θές νάχω;

Χτύπησαν τὴν πόρτα. Ἐτρεξ' ἡ μάνα νὰ ντυθῇ κι' ἡ κόρη νὰ δεχτεῖ τίς ἐπισκέψεις.

Κι' ἀπὸ τὴν πόρτα τὴν ἀνοιχτὴ καθὼς κουβέντιαζαν στὴ σάλλα γαρίδα τὸ μάτι της πρὸς τὴν πόρτα του, ποὺ παρᾶδοξα σήμερα δὲν ἄνοιξε, κι' εἶχαν περάσει ἐντεκάμισυ.... Καὶ σὰν νὰ ντρεπότανε.

—Μπᾶ σὲ καλὸ μου; Τί ἔπαθα μὲ τοῦτο πάλι;

Καὶ πιανότανε ἀπὸ ὅ,τιδήποτε κουβέντα κι' ἔλεγε κι' ἔλεγε γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴν ἔννοια της.

—Μπᾶ σὲ καλὸ μου!

‘Επὶ τέλους. ‘Η περίφημη πόρτα ἔτριξε στὶς ἀρθρώσεις της, ἔγυρε κομμάτι κι’ ἡ σιλουέτα τοῦ «ἀκατάδεχτου» τὴν ἐγάρνριε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα. Τὸ μάτι του ψάχνοντας στὸν τοῖχο μπήκε στὴ σάλλα τὴν ἀνοιχτὴ καὶ συνάντησε τὸ βλέμμα της.

‘Ενα....δύο.....τρεῖς....Αἰῶνα ἔμεινε ἐκεῖ στυλωμένο. ‘Αλλὰ δὲν ἦταν κρῦο. ‘Ηταν ζεστό. ‘Ηταν ἐρωτηματικό. ‘Ηταν....”Εννοίωσε νὰ πυρώνονται τὰ μάγουλά της. Καὶ κατέβασε τὰ μάτια της.

Τὴν ἴδια στιγμή ἡ θειά της ἡ Εἰρήνη σηκώθηκε νὰ φύγῃ. Ἐοπίσω ἡ κυρὰ Κατίνα μὲ τὸ μέλι στ’ ἀχειλί.

—Εὐχαριστοῦμε. ‘Ο,τι ἐπιθυμεῖτε....Καλημέρα κύριε Γιάννη...Κοπιᾶστε. Περάστε μέσα νὰ μᾶς πῆτε τὰ χρόνια πολλά..... Στὸ καλὸ Εἰρήνη μου. Φίλησε τὰ παιδιά....Στὸ καλό.

Τῆς ἦρθε νὰ πεταχτεῖ ἔξω. Θὰ τοῦλεγε κι’ ὅλας.

—Ναί, γιορτάζω. Δὲν τὸ ξέρατε βέβαια....

“Ἄλλ’ ἔμεινε καρφωμένη στὴ θέση της.

“Ἀκουγε μονάχα τὴ σβυστὴ φωνή του κάτω νὰ λέει καὶ τῆς μαμᾶς τὴν στριγγιά :

—Καλὰ ἀφοῦ βιαζόστε....”Ελάτε καὶ τὸ γιόμα... Στὸ καλό.

Σιγὰ σιγὰ συνῆρθε.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ χτύπησαν τὴν πόρτα. “Ετρεξε ἡ κυρὰ Κατίνα. Καὶ γύρισε κρατῶντας στὴν ἀγκαλιά της ἕνα τόσο μεγάλο μπουκέτο τριαντάφυλλα. “Ἀσπρα καὶ δροσερά.

Τάραπαξε ἡ κόρη. Ζήτησε τὸ μυλλιέτο.

Πουθενά.

—Ποὺς νὰ τὰ στέλναι ;

—Καὶ ξέχασα νὰ ρωτήσω!

Νάταν αὐτός; Κύτταξε τὰ λουλούδια. Κύτταξε καὶ τὴν πόρτα τὴν κλειστή. “Αχ, νάταν αὐτός!

“Ἀρχισε ὁ χορὸς τῶν λογισμῶν στὴν κεφαλὴ της. Χειρότερα ἀπὸ πρὶν. Πιάστηκε ἀφαιρεμένη στὴν κουβέντα της τέσσερες πέντε φορές. Ξεχνοῦσε νὰ τρατάρει.

—Μπᾶ σὲ καλὸ σου σήμερα, μουρμούριζε κάπου κάπου ἡ κυρὰ Κατίνα.

Κύτταξε τὰ τριαντάφυλλα. Κι’ εὔρισκε στὸ βελουδο ποὺ ὁ ἥλιος χαΐδευε ἀπάνω τους τὸ μυστήριό του, τὸ δικό του μυστήριο.....

“Ἦρθε κι’ ὁ Νώντας καὶ τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι. Κι’ ὕστερα ὁ “Αντρέας καὶ τὴν κύτταξε στὰ μάτια εὐτυχισμένα. Κι’ ὁ ἄλλος τὰ ἴδια. ‘Ο καθένας γιὰ λογαριασμό του.

Κι’ αὐτῆς ὁ νοῦς πλανιότανε στὴν καινούργια ὁπτασία...Τοὺς ἄλλους οὔτε τοὺς λογάριζε.

Στὸ τραπέζι—μᾶνα καὶ κόρη—σωπαίνανε.

“Ἡ μᾶνα βαρυστημένη ἀπὸ τὴν κουβέντα.

Κι' ἡ κόρη ὅλο φροντίδα.

—Παναγιά μου. Νὰ τᾶχε στείλει αὐτός!

Στὸ κόψιμο πάνω τῆς μιᾶς τούρτας ἦρθε ἡ μυλιά στῆς μάνας τὸ στόμα.

—Λές νὰ τᾶστείλε ὁ «ἀκατάδεχτος»;

Τὴν κύτταξε ἡ Στάσα μ' ἐκπληξή.

—Αὐτός; βιάστηκε. Δὲν φαντάζομαι.

Καὶ σὲ λίγο.

—Μπᾶς καὶ μοῦστείλε καὶ πέρυσι;

Κι' ἔπесαν στὴν τούρτα μὲ τίς κρέμες τίς ἄσπρες καὶ τὸ μυλλιέτο ἐνὸς θείου στὴν κορυφή.

“Υστερα ἀπὸ τὸν καφέ πού ἡ Στάσα ἔψησε, ἡ κυρὰ Κατίνα πῆγε «νὰ πέσει». Ἡ κόρη βάλθηκε νὰ σηκώσει τὸ τραπέζι.

Ἀκούστηκαν βήματα στὸ πλακόστρωτο τῆς αὐλῆς. “Εγυρε τὸ κεφάλι στὴν πόρτα. Στεκόταν μπρὸς τὴν πόρτα τῆς σάλλας, ἴσιος κι' ὑπερήφανος, ὁ «ἀκατάδεχτος» μὲ ἓνα χαμόγελο στίς γωνιές τ' ἀχειλιοῦ ζωγραφιστὸ καὶ τὸ καπέλλο σφιγογυρίζοντας στὸ χέρι.

Ἔτρεξε ἡ Στάσα.

—Περᾶστε.

Ἡ φωνὴ τῆς ἔτρεμε. Καὶ τῆς φαίνόταν ξένη.

Τὴν ἔκαμε νὰ μπεῖ πρώτη μὲ μιὰ ἀδέξια χειρονομία του.

—Καθῆστε. Καὶ τοῦ βαιξε τὸν καναπέ.

Κάθησε ἄκρη ἄκρη. Κι' αὐτὴ τραβήχθηκε στὴν ἄλλη γωνιὰ τῆς κάμαρας.

Τὸ βλέμμα του ἔκαμε τὸν γύρο τῶν τοίχων.

Σταμάτησε δίπλα τῆς. Γύρισε κι' αὐτὴ. Ἦταν στὸν ἀνθρώστουλο, στὸ βάζο τὸ παλὸ μὲ τᾶσπρα τὰ τριαντάφυλλα....

Βρῆκε δυὸ λέξεις νὰ τοῦ εἰπεῖ:

—Σᾶς εὐχαριστῶ. Εἶναι ὥραϊα.

Ὁ ἄλλος χαμήλωσε τὸ κεφάλι.

Ἡ κουβέντα!...Εἶναι στιγμές πού νοιώθουμε πὼς ἡ ζωὴ μας κρέμεται ἀπὸ ἓνα φθόγγο πού θὰ σταθεῖ στὸ λαρύγγι μας. Κι' ὁ φθόγγος, ἓνας ὁποιοσδήποτε φθόγγος, δὲν βγαίνει. Τί βάρος!

Ἡ σωτηρία θάρχοταν ἀπ' αὐτόν. Σήκωσε τὸ κεφάλι. “Ενα καινούργιο χαμόγελο ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό του. Μιὰ δοκιμὴ. Δυὸ. Στὴν τρίτη ψιθύρισε :

—Εἶναι ἀργά. Θὰ πηγαίνω.

Καὶ σηκώθηκε.

Σάν νὰ τὴν ἔσπρωχνε ἓνα ἐλατήριο πού κάποιος συγκρατοῦσε πίσω τῆς κι' ἄφησε ἀπότομα, πετάχθηκε ἀπάνω. Τὸ χέρι τῆς μηχανικὰ πῆγε μπρός.

Ὁ ἄλλος τὸ κράτησε μισὸ δευτερόλεπτο. Μιὰ ζωὴ. Κι' ἔτσι τυχαῖα

τὰ μάτια ξανάσμιξαν ανάμεσα* στο κενό τῆς φτωχῆς ὀμίλλας.

Στοχάστηκε πῶς θὰ βρισκόταν ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη στὴν ἀγκαλιά του.

—Χρόνια πολλὰ, μουρμούρισε ἀδέξια. Καὶ τράβηξε τὸ χέρι του.

Τὰ μάτια τῆς αὐτῆς στάθηκαν στὰ χεῖλη του ἐλαφρὰ σαρκώδη καὶ ἐλαφρὰ χρωματισμένα.

—Ὡσπου τῆς γύρισε τὴν πλάτη βαδίζοντας στὴν πόρτα.

—Χαίρετε.

Οὔτε γύρισε νὰ κυττάξει πίσω του. Πῆγε ὁλοῖσια στὸ δωμάτιό του.

Καὶ αὐτὴν τὴν συνεπῆρε πάλι ἡ χίμαιρα.

Ξαπλώθη στὸ κρεβάτι της.

Θὰ τέλειωνε μὲ τοὺς ἄλλους. Τί ἀνόητη στάθηκε, ἀλήθεια! Μὲ ποιούς; Μ' ἀνθρώπους ποῦτε κἂν ἀγαποῦσε!...Θᾶρχιζε ὅμως τὴν καινούργια ζωή.

Θά....θά....Σχέδια τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τᾶλλο. Ἰδέες. Εὐτυχία....Αὔριο κίολας.....Τί ὥραία!

—Ὡς τ' ἀπόγιομα πού ἦρθαν οἱ φιλενάδες τῆς ἔπλεε στὴ καινούργια τῆς εὐτυχία. —Υστερα ὅλη τῆς ἡ ἐσωτερικὴ χαρὰ ἐξωτερικεύτηκε σὲ χίλιων λογίων τρέλλες.

Κι' εἶχε διαρκῶς τὸ νῆ της στὴν πόρτα του.

Σκοτείνιασε κι' ἀκόμη δὲν εἶχε φύγει.

Κάποτε βγῆκε νὰ ἰδεῖ τὸ πῶς χάραζε στὴν πόρτα του. Ὁ Ἀντρέας πέρασε δίπλα της.

—Γλέντι βλέπω ἔχεις. Καὶ ὕστερα χαμηλά:

—Τὸ βράδυ θὰ σὲ περιμένω.

Δὲν τοῦδωσε καμμιά ἀπάντηση καὶ γύρισε στὴ σάλλα, στὰ γέλοια καὶ στὸ γραμμόφωνο.

Κατὰ τίς ὀχτῶ χτύπησαν δυνατὰ τὴν πόρτα.

Βγῆκε νὰ ἰδεῖ. Μιὰ γυναικεῖα λέπτῃ σιλουέττα.

—Ὁ κύριος Μακρῆς;

Ἡ φωνὴ ἦταν ξεστή, ἐλαφρὰ βραχνή.

—Μέσα νομίζω. Νὰ ἰδῶ.

Χτύπησε τὴν πόρτα του.

—Ἐμπρός.

Ἦταν ὀρθὸς μὲ τὸ παλτὸ φορεμένο καὶ τὸ καπέλο στὸ χέρι. Σᾶν νὰ περιμένε.

Ἡ φωνὴ τῆς δὲν μπόρεσε νὰ βγῇ ἀπὸ τὰ δόντια.

Τοῦδειξε τὴ γυναῖκα πού ἔστειλε στὴν πόρτα.

—Ἄ! Ἐπὶ τέλους!

Κι' ὥρμησε πρὸς τὴν ἐξώπορτα, ἀφήνοντας τὸ δωμάτιό του ἀνοιχτό.

Ἄκουσε ἓνα «ἄργησες» παραπονεμένο.

Καὶ πιάστηκε στὸν τοῖχο. Τὰ γόνατά τῆς λύγιζαν.

Καὶ τὰ μάτια τῆς βούρκωσαν.

Ἡ πόρτα τοῦ Ἀντρέα ἀνοιξε. Μπρὸς ἀπὸ τῆ λάμπα στάθηκε ἡ κομπή του σιλουέτα.

—Ποιὸς ἦταν ;

Χαμογέλασε εἰρωνικά στὸ σκοτάδι.

Ἀπὸ τὴ σάλλα ἀκούστηκε ἓνα «Στάσα».

Ἐσβυσε τὸ φῶς τῆς κίμαρας τοῦ ἄλλου καὶ σήκωσε τοὺς ὤμους τῆς, ἀφοῦ ἔκλεισε τὴν πόρτα του.

—Θάρθῃς, ἔ ; Ψιθύρισε ὁ Ἀντρέας χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὴ θέση του

—Ναί.

Καὶ τράβηξε γιὰ τὴ σάλλα.

ΚΡΑΤΗΣ ΔΑΝΗΛΟΣ

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ

Εἶναι μιὰ κόρη, μιὰ ἄρρωστη. Τὰ χεῖλη τῆς κλεισμένα διαρκῶς κρατεῖ σ' ἐπώδυνη κ' εὐγενικὴ σιγῇ· τὰ ὄνειροπόλα μάτια τῆς κοιτάζουν ξεχασμένα καὶ στὴν ὑγρὴ τους ἄβυσσον ἔχει ἡ χαρὰ πνιγῇ.

Τῇ συναντῶ, παράμερα στὸν κήπο καθισμένη, μόνη στὴν ἐγκατάλειψη—νυμφαία στοχαστικὴ· στὸ πληγωμένο στήθος τῆς γυμνά τὰ χέρια δένει κ' ἔτσι μοιραῖα προσφέρεται στὴ ρέμβη τῆς ἐκεῖ.

Ὠραία δὲν εἶναι, γύρω τῆς τὸν πόθο δὲν σκορπίζει· ὅμως μιὰν ἀξιολάτρευτην ἀβρότητα, λεπτὴ, ἔχει στὸ ὠχρὸ τῆς πρόσωπο, ποὺ ἡ θλίψη τὸ σφραγίζει κ' ἐπάνω του τριαντάφυλλα ραίνουν οἱ πυρετοί.

Κι' ἐγὼ συχνὰ διαβαίνοντας ἀπὸ τὸν κήπο, ἐμπρὸς τῆς διακριτικὰ κ' ἐπίσημα πολὺ περιπατῶ, μήπως τὸ πλᾶνο βῆμα μου ταραξεί τ' ὄνειρό τῆς, ὥς ἔχει τὸ κεφάλι τῆς αὐτὴ δειλὰ σκυφτό.

Ἦταν μιὰ κόρη, μιὰ ἄρρωστη... Δυὸ-τρεῖς ἐσπéρες ὅμως λείπει καὶ μένει ἡ θέση τῆς ἔρημη τῶρα ἐδῶ.

Κ' ἐμέ,—ποὺ τὴν ἐπόνεσα—βουβὸς δονεῖ με τρόμος, μήπως τὴ νέα, τὴν ἄγνωστη. ποτὲ πειὰ δὲν ἰδῶ...

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΤ. ΜΙΜΙΚΟΣ

GUILLAUME APOLLINAIRE

Μεταξύ των νεωτέρων ποιητών και συγγραφέων, ο Guillaume Apollinaire είναι ο μόνος ἵσως πού ξεπέρασε τήν ἐπίδραση των ρομαντικῶν καί παρνασιακῶν.

Τό πραγματικό του ὄνομα ἦταν Wilhelm Apolinaris Kostrowitsky. Γεννήθηκε στή Ρώμη ἀπό μητέρα Πολωνέζα κι' ἄγνωστο πατέρα. Λέγανε ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν Ρωμαῖος ἱεράρχης, ἐπίσκοπος στό Μονακό. Ἴσως νά εἶνε αὐτή ἡ σλαύικη καί ἱταλική κληρονομικότητα πού ἔδωσε στό ἔργό του τήν τολμηρή καί θελημαστική ἐμπνευση, τήν εὐρύνηση τῆς ἐκφράσεως, τήν διαρκή ἀνανέωση των εἰκόνων, τόν λεκτικό ἱλιγγο—ὄλα, δηλαδή, ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα πού αἰτιολογοῦν τόν χαρακτηρισμό τοῦ Apollinaire ὡς ἐνός «τυχοδιώκτη τῆς σκέψεως». Ἡ ἀλήθεια εἶναι μόνο πῶς τό πνεῦμα του ἀπλῶθηκε σ' ὄλα τὰ πεδία.

Παιδί, ὁ Apollinaire, ἔζησε μέσα στήν χλιδή καί τήν πολυτέλεια. Ὅταν ὅμως τελείωσε τίς σπουδές του στό Μονακό, γι' ἄγνωστες αἰτίες πού κράτησε πάντοτε μυστικές, ἐδόθηκε ἀπόλυτα καί μοναδικά στόν ἑαυτό του χωρίς καμμιὰ ὑποστήριξη κι' ἐπέρασε μιὰ ζωὴ σχεδόν βουτηγμένη στήν ἀθλιότητα. Γνώρισε δυσκολίες καί ἀγώνες. Ἡ φύση του πού ζοῦσε μέσα στό θρῦλό, ἡ μαγική του ἰδιότητα, ἡ φαντασμαγορική του φαντασία, τόν ἔσωσαν ἀπό τήν ἀπόγνωση, ὅπου ἀσφαλῶς θά ναυαγοῦσε καί θά χάνονταν ἡ εὐαίσθητη καρδιά του καί ἡ λεπτὴ καί περήφανη ψυχὴ του.

Οἱ δυσχέρειες τῆς ζωῆς τοῦ ἐνέπνευσαν κάμποσες φορὲς σπαρακτικούς στίχους, δὲν ἔπαιε ὅμως ποτὲ σὲ ψυχικὴ ἀθλιότητα. Ὅταν φυλακίστηκε μὲ τὴν κωμικὴ κατηγορία ὅτι ἔκλεψε ἀπὸ τὸ Λοῦβρο ὠρισμένα καλλιτεχνήματα (ἀνάμεσα σ' αὐτὰ καί τὴ Τζοκόντα), παρ' ὅλον ὅτι πληγώθηκε βαθύτατα ἀπὸ τὴν ἀδικία αὐτή, δὲν ἐτραγούδησε, ὠστόσο, τὸν πόνο του μὲ τὸν τρόπο πού τὸν εἶχε τραγουδήσει ἄλλοτε ὁ Verlaine. Ὁ Apollinaire τραγούδησε σὲ στίχους μιᾶς ὑπέροχης μελωδίας καί ἡ εὐαίσθησία του παρέμεινε ἀπόλυτα ὑγιὲς ὡς τὸ τέλος.

Ἔδινε ζωὴ σ' ὄλα τὰ πράγματα. Ἡ φαντασία του δημιουργοῦσε ἀκατάπαυστα. Διασκέδαζε μ' ὅ,τι δῆποτε, ἀφίνονταν νὰ παρασυρθῇ ἀπ' ὅλες τίς ὀπτασίες πού συχνότατα δημιουργοῦσε ὁ ἴδιος. Τὰ πειὸ κοινὰ καθημερινὰ πράγματα πλουτίζονταν ἀπὸ τὴν θαυμάσια ποιητικὴ του διάθεση μὲ ζωηρὰ χρώματα καί μπένανε μέσα στὴ χώρα τῆς φαντασμαγορίας. Ἦταν αὐθόρμητα καί φυσικὰ ποιητής.

Πρὶν ἀκόμα κλείσει τὰ εἴκοσί του χρόνια, ἦρθε κι' ἐγκατεστάθηκε στό Παρίσι, ὅπου δὲν ἄργησε νὰ γίνεи, ἅς ποῦμε, διάσημος

στούς νεαρούς φιλολογικούς κύκλους. Τò παράδοξο πνεύμα του, ή ζωηρή φαντασία του, ή μόρφωσή του, τὸν τοποθέτησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁμάδας ἐκείνης τῶν νέων ποὺ ζήτησαν ναῦρουν γιὰ τὴν τέχνη νέες αἰσθητικές βάσεις, μιὰ νέαν ὁμορφιά, ἀπορρίπτοντας κάθε αἰσθηματικότητα, ποὺ τὴν ἀντικαθιστοῦσαν μὲ τὴν ἔκφραση τῶν ἀποτομῶν, ἄμεσων καὶ ἀκατέργαστων ἐντυπώσεων.

Σὲ δυὸ ἐποχὲς πρέπει νὰ χωρίσουμε τὸ ἔργο τοῦ Apollinaire. Στὴν πρώτη, τῇ ρομαντικῇ καὶ συμβολιστικῇ του περιόδῳ, ὅταν ἔγραψε τὴ συλλογὴ του «'Αλκοόλ», καὶ στὴ δεύτερη, τὴν ἐποχὴ τῆς μοντέρνας του τεχνοτροπίας, ὅταν ἔγραψε τὰ «Καλλιγκράμ». Στὸ ἔργο τῆς πρώτης του περιόδου διακρίνεται ἡ ἐπίδραση τοῦ Ρεμπώ, Μαλλαρμέ, Χουίτμαν, Πόου, Μπωντελαίρ, Χάινε. Ὁ ρομαντισμός του συγγενεῦει μὲ τὸν ρομαντισμὸ τοῦ Μπωντελαίρ. Σάνκι' αὐτὸν τυραννιέται ἀπ' τὸν ἐφιάλτη τῆς ἀναμνήσεως τοῦ παρελθόντος:

Passons passons puisque tout passe
Je me retournerai souvent.
Le souvenir son cor de chasse
dont meurt le bruit parmi le vent. . .

Στὸ «chanson du malaimè» ποὺ μποροῦμε ποῦμε ὅτι εἶνε τὸ ἀριστούργημα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὁ Apollinaire φαίνεται ἀκόμα ρομαντικώτερος:

Mon beau navire, ô ma mémoire,
avons—nous assez navigué
dans une onde mauvaise à voir.
Avons—nous assez divagué
de la belle aube au triste soir
Adieu faux amour confondu
avec la femme qui s' éloigne
avec celle que j' ai perdue
l' année dernière en Allemagne
et que je ne reverrai plus.

Ἀπὸ τοὺς λίγους αὐτοὺς στίχους μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ὁ πρίγκηψ αὐτὸς τῆς φαντασίας εἶναι πρὸ πάντων ποιητῆς μὲ ζωηρὴ εὐαίσθησις καὶ μὲ ἀπολύτως προσωπικὴ σύλληψη. Ἄν ἀπέρριψε κάθε αἰσθηματικότητα, δὲν ἀπέκλεισεν ὅμως τὴν εὐαίσθησις. Δὲν ἀποκρούει τίς ἁρμονικὲς σχέσεις ποὺ συνδέουν τίς πειὸ διαφορετικὲς ἑκφράσεις τῆς ζωῆς, ὅπως καὶ ὁ φίλος του Max Jacob, καὶ πίσω ἀπὸ μιὰ μάσκα παιγνιδιοῦ κρύβει μιὰ φλογερὴ ποιητικὴ καρδιά, κάποτε μάλιστα μιὰ καρδιά παιδική. Οἱ στίχοι του εἶνε αὐθόρμητοι, αἰθέριοι καὶ ρέουν σὰ καθαρὸ νερὸ πηγῆς καὶ ὁ λυρισμός του δροσερός, πλούσιος. Αὐτὸν τὸν πλούσιο λυρισμὸ του, τὸν διατηρεῖ

ἀκόμα καὶ μέσα στὰ χαραῶματα, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μεγάλου πολέμου.

Γιὰ τὸν Apollinaire οἱ βομβαρδισμοὶ εἶναι πυροτεχνήματα, οἱ μάχες μιὰ ὑπέροχη περιπέτεια. Πυροβολητὴς ὁ ἴδιος, κοντὰ στὸ τηλεβόλο ποὺ βροντᾷ καὶ συγκλονίζεται ἡ γῆ, ἐξακολουθεῖ νὰ σκέπτεται ποιητικὰ καὶ νὰ μᾶς δίνει χαριτωμένους, χτρούμενους καὶ γενναίους στίχους :

Je t' écris de dessous la tente
tandis que meurt ce jour d' été,
où, floraison éblouissante
dans le ciel à peine bleuté
une canonnade éclatante
se fane avant d' avant d' avoir été.

Ἀργότερα, στὴ δεύτερη ποιητικὴ του περίοδο, δταν ἔγραψε τὰ «Καλλιγκράμ» ὁ μοντερνισμὸς του ἀπεγύμνωσε τὴν ποίηση ἀπὸ κάθε φιλολογία. Τότε ἔγραψε τὰ ποιήματα συνδιαλέξεις, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ἀπλὲς κουβέντες, ἀπλὲς καθημερινὲς φράσεις. Νὰ ἔνα παραδειγμα :

Il suffirait pu' un type
maintint la porte cochère
pendant que l' autre montrerait
trois becs de gaz allumés.

La patronne est poitrinaire.

Quand tu auras fini nous jouerons
une partie de jacquet.

Ἀσφαλῶς ὅμως δὲν εἶναι μόνον ὁ μοντερνισμὸς ποὺ ὥθησε τὸν Apollinaire στὶς παραδοξότητες αὐτές· εἶναι μᾶλλον τὸ χιοῦμορ του καὶ ἡ παιγνιδιάρικη διάθεσί του. Μ' αὐτὸ τὸ χιοῦμορ εἰρωνεύετο συχνὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, ἀλλὰ μὲ τόσην ἀθωότητα, ὥστε κι' ἐκεῖνοι ποὺ γελοῦσε εἰς βάρος τους δὲνμποροῦσαν νὰ ξεφύγουν τὴ γοητεία του. Τὸ 1918, λίγο πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐδημοσίευσε τὰ «Καλλιγκράμ», ποιήματα ποὺ δίνουν τὴν ὀπτικὴ φόρμα σχεδιασμάτων. Ἡ φόρμα αὐτὴ θυμίζει τὴ μορφή τοῦ ἀντικειμένου ποὺ ἐνέπνευσε τὸ ποίημα, σύμφωνα μὲ ἀνάλογα παραδείγματα ποὺ μᾶς σώθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ποίηση τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων. Σ' αὐτό του τὸ ἔργο κυρίως ὁ Apollinaire ἔβαλε ὅλη τὴν ἐφευρετικὴ του ἰδιοφυΐα καὶ ὅλη τὴν παραδοξότητά του.

Ὁ André Billy λέγει ὅτι θᾶθελε νὰ δεῖ τὰ «Καλλιγκράμ» τοῦ Apollinaire ἔκτυπα στὸ δέρμα, σκαλισμένα σὲ ξύλο, ἀποτυπωμένα σὲ χάλυβα, ζωγραφισμένα σὲ πορσελάνη ἢ σὲ κρύσταλλο, κεντη-

μένα σὲ κινεζικο μετάξι, τυπωμένα σὲ παλιὸ γαπωνέζικο χαρτί με πολύχρωμες μελάνες.

Δὲν εἶνε ὅλα τὰ ποιήματα αὐτῆς τῆς συλλογῆς σχεδιασμένα. Τὰ περισσότερα εἶναι σ' ἐλεύθερο στίχο καὶ μερικά χωρὶς καμμιὰ μορφή, ἀσυνάρτητα καὶ τελείως παράλογα. Ἐδῶ φθάνει σὲ ἀκρότητες μοντερνισμού καὶ φυσικὰ μπαίνει σὲ σφαλερὸ δρόμο. Ἀλλὰ ἀναγνωρίζει τὸ σφάλμα του καὶ ζητεῖ ἐπιείκεια καὶ οἶκτο :

Soyez indulgents quand nous comparez
à ceux qui furent la perfection de l'ardre....

Ἀλλὰ τὸν καιρὸ τῆς «φλογερῆς λογικῆς» ποὺ νοσταλγεῖ καὶ περιμένει ὁ ποιητής, δὲν πρόφτασε νὰ τὸν ζήσει, γιατί, λίγο ἀργότερα ἀφοῦ εἶχε γράψει τὸ ποίημα αὐτὸ ποὺ εἶνε σὰ διαθήκη τῆς νεότητός του, πέθανε.

Ὁ Apollinaire δὲν ἦταν μόνο ποιητής, ἀλλὰ καὶ θαυμάσιος διηγηματογράφος. αἰσθητικός, κριτικός καὶ δραματικός συγγραφέας. Στὴν τεχνοτροπία τῶν ἀφηγήσεών του ἀκολουθεῖ τὴ σχολὴ τοῦ Marcel Schwob. Ἡ γλῶσσα του εἶνε κλασικὴ, ἔχει ὅμως γραφικότητα, φανταστικὴ σύλληψη, παραδοξότητα καὶ κοσμοπολιτισμό. Στὸν «Δολοφονημένο ποιητὴ» ποὺ εἶνε τὸ πεζὸ του ἀριστούργημα, ἡ ἔμπνευσή του εἶναι καθαρὰ ραμπελεγιανή. Τὸ θεατρικὸ του ἔργο εἶναι ἓνα δράμα συρρεαλιστικόν.

Σ' ἓνα δοκίμιό του, δημοσιευμένο μετὰ τὸν θάνατό του στὸν *Mercur de France* μετὰ τὸν τίτλο «Νέο Πνεῦμα» μᾶς δίνει ὁ Apollinaire τὴν οὐσίαν τῶν ἰδεῶν του :

«Ἐως τώρα, γράφει, τὸ λογοτεχνικὸ πεδίο ἦταν κλεισμένο μέσα σὲ στενὰ πλαίσια. Γράφανε πρόζα καὶ στίχους. Αὐστηροὶ γραμματικοὶ κανόνες ὥριζαν τὴ φόρμα τῆς πρώτης· ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποίηση, ἡ ομοιοκαταληκτικὴ στιχουργία ἦταν μοναδικὸς νόμος τῆς. Ὁ ἐλεύθερος στίχος ἔδωσε νέα ὁρμή στὸ λυρισμό».

Εἴμαστε ἀκόμη πολὺ κοντά, σχεδὸν σύγχρονοί του, γιὰ νὰ κρίνουμε ἀσφαλῶς τὴν καλλιτεχνικὴ δράση τοῦ Apollinaire καὶ τὴν ἐπίδρασή του στὴν ἐξέλιξη τοῦ κυβισμού καὶ τοῦ συρρεαλισμοῦ. Τὸ γεγονὸς εἶνε ὅτι ἡ πρωτοτυπία του ἐσφράγισε μετὰ τὴ σφραγίδα τῆς τὴν ἐποχὴ του. Στὴν τέχνη ἔδειξε ἓνα σπάνιο μαντικὸ αἶσθημα. Στὴν ἐπίδραση τοῦ Apollinaire χρωσάμε κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐξωτερίκευση τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Πικασσό.

Πολλοὶ θρύλλοι δημιουργήθηκαν γύρω ἀπ' τ' ὄνομα τοῦ Apollinaire γιατί ὁ ἴδιος τοὺς ὑποβοηθοῦσε. Διηγοῦνται ὅτι κάποτε, ἀφοῦ πέρασε πολλὰς μέρες τρώγωντας μόνο λίγο ξερὸ ψωμί καὶ λίγες φέτες πρόστιχο σαλάμι, σπρωγμένος ἀπ' τὴν πείνα μπήκε σ' ἓνα ἐστιατόριο τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Σηκουάνα. Ἐνα ἄρωμα

μαγειρεμένου λαγοῦ ἐμέθυσε τὴν ὄσφρησίν του. Παραγγέλλει τὰ καλλίτερα φαγητὰ καὶ τὸ καλλίτερο κρασί· τρώει καὶ πίνει δοσμένος ὀλόκληρος στὴν ἀπόλαυση τῆς παρούσης στιγμῆς, γιατί ἔτσι ζοῦσε ὁ Apollinaire σ' ὅλη της τὴν πληρότητα τὴν κάθε στιγμή πού περνάει. "Ἐρχεται ὁμως ἡ στιγμή τοῦ λογαριασμοῦ. Ὁ ποιητὴς δὲν ἔχει οὔτε πεντάρια στὴν τσέπη του. Ἐμπρὸς στοῦ κατάπληκτο γκαρσόνι, ἔμπρὸς στὸν ἰδιοκτήτη πού ἐξωφρενῶν εἶνε ἕτοιμος νὰ πετάξῃ ἔξω τὸν ἐνοχλητικὸ πελάτη, ὁ Apollinaire ἀνεβαίνει ἑξαφνα πάνω σ' ἓνα τραπέζι κι' ἀρχίζει καὶ ξεπετᾷ τὰ πυροτεχνήματα τοῦ λόγου του. Ζωηρὲς εἰκόνες, λέξεις πού περνοῦν σὰν διάττοντα ἀστέρια. Γοητευμένο τὸ κοινὸ, χειροκροτεῖ. Τὸ ἐστιατόριο γεμίζει κόσμος καὶ ἐπὶ μίαν ὥρα ὁ ποιητὴς τοὺς κρατεῖ ὅλους στὰ δεσμὰ τῆς γοητείας του. Ὁ δξύθυμος ἐστιάτωρ, γοητευμένος τώρα κι' αὐτός, τοῦ προτείνει νὰ ἔρχεται νὰ δειπνᾷ κάθε βράδυ δωρεὰν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ προσφέρει στοῦ κοινὸ τὴ γοητεία τῆς ὁμιλίας του, τῆς γόνιμης καὶ ζωηρῆς του φαντασίας.

Ἀλλὰ ὁ Apollinaire εἶναι ψυχὴ ἀνεξάρτητη καὶ ὑπερήφανη. Ἀφοῦ ἔκρινε ὅτι πλήρωσε πλούσια τὸ γεῦμα του, ἔφυγε καὶ δὲν ξαναγύρισε πειὰ στοῦ ἐστιατορίου αὐτό. Ἀργότερα ἔλεγε στοὺς φίλους του : «Δὲν θὰ ξαναπάω πειὰ.... Θὰ ἦτανε σὰ μιά γυναῖκα πού ἐμπορεῦται τὰ θέληγτρά της καὶ ἐγὼ τὴ φαντασία μου δὲν τὴν ἐκπορνεύω».

Ὁ παράδοξος αὐτὸς ποιητὴς κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου ὑπῆρξε γενναῖος στρατιώτης καὶ τραυματίας τοῦ δυτικοῦ μετώπου. Καὶ τὸ τραυμὰ του αὐτό, πού πάντα τὸν ἐνοχλοῦσε, τὸν ἔφερε στὸν τάφο τόσο πρόωρα. Πέθανε στίς 9 Νοεμβρίου τοῦ 1918, τὴν ὥρα πού τὸ σοῦρουπο ἔπεφτε ἀργὰ καὶ μιά λεπτὴ βροχὴ ἔκανε νὰ κλαῖνε τὰ ἱζάρια τῶν σπιτιῶν.

Τὸ τελευταῖο ὄραμα τῆς ζωῆς πού ἐπῆρε μαζί του ἦταν ἓνα σμῆνος κορακιῶν πού πετώντας πέρασε ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ παράθυρά του. Μ' αὐτὴ τὴν εἰκόνα ὁ ποιητὴς ἐκλείσει τὰ μάτια. Σὲ λίγο εἶχε ξεψυχήσει.

Ἀθήναι.

NINON ΤΣΑΜΑΔΟΥ

ΤΟ ΣΑΤΥΡΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ

Τὰ ἐπτάνησα ἔχουν ὅλα τὴν ἴδια σχεδὸν ἱστορικὴν σταδιοδρομίαν. Κάτω ἀπὸ τοὺς ἴδιους κατακτητὲς καὶ Κυβερνήτες ἀπὸ τὸν μεσαίωνα ὡς τὴν ἡμέραν ποὺ ἐνώθηκαν μετὰ τὴν Ἑλλάδα. Σπανιώτατα κανένα ἀπ' αὐτὰ ἐξεχώριζεν ἀπὸ τὴν κοινὴν τύχην τοὺς καὶ τοῦτο πάλι γιὰ λίγο καιρὸς. Ἔτσι τὰ γενικώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ πολιτισμοῦ τοὺς εἶναι κοινά. Ἔτσι ἀναπτύχθηκε ἓνας γενικὸς καὶ ἀξιόλογος πολιτισμὸς στὴν Ἑπτάνησο. Εἶτε γιὰ τοὺς κατὰ καιροὺς κατακτητὲς ἦσαν λαοὶ πολιτισμένοι, σχετικῶς μετὰ τὴν ἐποχὴ τοὺς. Εἶτε γιὰ τοὺς Ἑπτανήσιοι ἦσαν κοντὰ στὴ Δύση καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῆς πυκνῆς. Εἶτε γιὰ τὸν πληθυσμὸς ἐξοῦσε μετὰ κάποια ἄνεση ποὺ τοῦδινε ἢ μετὰ σχετικὴ ἀσφάλεια καὶ εὐνομία, καλλιέργεια τῆς γῆς, ὅσα νησιά ἦσαν εὐφορα. Εἶτε γιὰ τοὺς κάτοικοι τῶν ἀγόνων νησιῶν μετανάστευσαν σ' ὅλο τὸν κόσμον καὶ ἔφεραν στὸν τόπον τοὺς τὰ διδάγματα καὶ τὴν πεῖραν τῶν Ὀδυσσειῶν τοὺς περιπλανήσεων, καὶ μαζὺ μ' αὐτὰς καὶ τὸν χρυσὸν καμπὸ τοῦ κόπου τοὺς. Εἶτε καὶ γιὰ τοὺς νησιῶτες γενικὰ εἶνε ζωηρότερα καὶ ἀνησυχώτεροι πνεύματα ἀπὸ τοὺς στεριανούς, λιγώτερο ἢ περισσώτερο ὁ ἓνας ἢ ἄλλος λόγος ἢ ὅλοι μαζὺ ἔκαμαν τὴν Ἑπτάνησον τόπον πολιτισμένο σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς.

Φυσικὰ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς γίνεται σχετικὰ μετὰ τὴν ἐποχὴν καὶ ὄχι ἀπόλυτα. Οἱ κατοπινὸι χρόνοι καὶ μάλιστα οἱ τελευταῖοι καὶ οἱ ἰδέες ποὺ ἐπηρεάζουν τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους δὲν μποροῦν νὰ συγκρίσῃ μετὰ τὴν τότε κατάστασιν τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν.

Μιὰ ἀπὸ τίς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας, εἶναι ἡ πνευματικὴ τῆς κατάστασις. Ἡ χαρακτηριστικώτερον μάλιστα. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε ἓνας τόπος πολιτισμένος, ἂν δὲν ἔχει στὸ ἐνεργητικὸν τοῦ μιᾶς ἀξιόλογον πνευματικὴν ἀντίστροφον. Στὴν Ἑπτάνησον ἔχουμε ζωηρὰς ἐκδηλώσεις πνευματικῆς ζωῆς ἀπὸ παλὰ χρόνια. Ἐκτὸς τῆς ἐπιστήμης ποὺ πέρνει τὰ φῶτα τῆς ἀπὸ τὰ πανεπιστήμια τῆς Δύσεως. Ἡ φιλολογία, ἡ ποίησις, ἡ τέχνη προοδεύουν. Γίνονται μάλιστα τὰ Ἑπτάνησα πρωτοπόροι τῆς κατοπινῆς βλαστήσεως στὴν Ἑλλάδα. Ἡ ποίησις μάλιστα καὶ ὁ δημοτικισμὸς τῆς εἶναι γνήσιον γέννημα Ἑπταννησιώτικον.

Καὶ καθένα νησί ὅμως ἔχει τὸ εἰδικώτερον γινώρισμά του στὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ σφαῖρα. Ἡ Ζάκυνθος τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ποίησιν, Ἡ Κέρκυρα τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν μουσικὴν γενικὰ. Ἡ Κεφαλλονία λίγο ἀπὸ ὅλα καὶ τὸ θετικὸν καὶ ἐρευνητικὸν μυαλὸν. Καὶ πάλιν ἡ Ζάκυνθος τὴν λυρικὴν τῆς ποίησιν καὶ ἡ Κεφαλλονία τὴν σατυρικὴν τῆς. Καὶ τὰ δύο νησιά ἡ ποιητικὴ διάθεσις εἶναι ζωηρὰ, ζωηρότατη. Ὡς τὰ σήμερον ἀκόμη ἐξακολουθεῖ ἡ διάθεσις αὕτη στὸν πληθυσμὸν τοὺς. Ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχει Ζακυνθινὸς ποὺ νὰ μὴν ἔγραψε ποτὲ στὴν ζωὴν τοῦ ἐρωτικὸν στίχον. Κ' εἶμαι βέβαιος πὺς κανένας Κεφαλλονίτης δὲν ἔλειψε νὰ σακρώσῃ νέος ἢ γέρος σατυρικὰ σακρυφώματα. Ἡ διάθεσις μάλιστα τοῦ Κεφαλλῶν.

νίτη στή σάτυρα είναι μιὰ ἔξαιρετικὴ κι' ἀχώριστη ἰδιότητα τοῦ χαρακτή-
ρα του. Κι' ὅταν δὲν τὴν στιχουργῇ, τὴν ξεδεύει ὁμως ἄφθονα καὶ πρὸ-
χειρα. Εἶναι λιγάκι περιεργο πῶς ἓνας τύπος τόσο θεϊκός, ὑπολογιστι-
κός καὶ σοβαρὸς σὰν τὸν Κεφαλωνίτη, πῶς ἔχει μαζί τὴν διάθεση παι-
χνιδιάρικη ἔστω καὶ πικρόχολη. Εἶναι ἀκόμη περιεργότερο πῶς ἡ διάθεση
αὐτὴ ἦταν κι' εἶναι ἀκόμη διαδομένη σ' ὅλο τὸν κόσμον τοῦ νησιοῦ. Ὅχι
μονάχα ποιητὲς γεννημένοι σὰν ἕνα Λασκαράτο. Μὰ κι' οἱ μορφωμένοι κι'
οἱ ἐργάτες, ἀκόμη κι' αὐτοὶ οἱ ἀγρότες στιχουργοὺν καὶ σατυρίζουν. Τὸ πα-
ραμικρότερο γεγονὸς τοὺς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ σατυρίσουν, τραγουδιστὰ
συνήθως. Καὶ σήμερα ἀκόμη σὸ παραμικρότερο χωριὸ ὃ θάνατος κι' ἐ-
νὸς γαϊδάρου ἔστω, θὰ δώσει τὴν εὐκαιρία στὴ σύνταξη ἑνὸς σατυρικοῦ
ποιήματος ἀπὸ κάποιον χωρικόν. Ποιήματος ποὺ θὰ θίξει σατυρικά τὰς ἀ-
δυναμίες ὅλων τῶν χωρικῶν μὲ ἀλάτι καὶ κἄποτε μὲ πιπέρι. Πειράγματα
ποὺ πάλι περιεργο πῶς ὃ ὀξύθυμος καὶ τραχὺς Κεφαλωνίτης ἀγρότης τὰ
δέχεται μὲ γέλοιον καὶ ἀνεξικικικία. Καὶ τὰ σατυρικά στιχουργήματα αὐτὰ
δὲν εἶναι ἀνάξια οὔτε κι' ἀπὸ ποιητικὴ τέχνη καὶ μέτρο.

Ὁ λαϊκὸς ποιητὴς δημοσιεύει τὴ διαθήκη τοῦ γαϊδάρου ποὺ πέθανε
σὸ χωριὸ του:

Τοῦ γέρω Σπύρου τᾶφησε
νᾶχει τὴν κάταρά του
ποὺ τὸν ἐβαρυφόρτωνε
κι' ἐτρῖζαν τ' ἄντερά του.

Πολὺ ἐκαταράστηκε
τὴν ἐγγονιά τ' Ἀργύρη
ποὺ τὸν ἐκαβαλίκευε
σὲ κάθε πανηγυρὶ.

Παλαιότερα μάλιστα, ὅταν οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς δὲν ἦταν τόσο βαρεῖες
κι' ἀνικανοποίητες ἢ ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν λιγώτερο ἀπαιτητικοί, ὃ λαὸς
ἐγλενοῦσε συχνότερα. Κάθε Κυριακὴ σ' ἕνα πλάτωμα τοῦ χωριοῦ, ἢ σ'
ἕνα ἄλῳν ἔστρωναν τὸ χορό. Δὲν ἔπαιζαν ὄργανα μουσικά. Τὸ τραγοῦδι
τοὺς συντρόφευε κι' ἐκρατοῦσε χρόνον σὸ χορό. Ἐτραγουδοῦσαν ντόπια
τραγουδία. Μὰ τὰ πειὸ πολλὰ ἦταν σατυρικά. Συχνά, συχνότατα θὰ ὃ
πῆρχε κι' ὃ πρόχειρος αὐτοσχεδριαστὴς λαϊκὸς ποιητὴς. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα
σὸ γλέντι ἀπάνου τραγουδαίει μὲ καταπληκτικὴ εὐχέρεια πρόχειρα στι-
χουργήματα σατυρικά γιὰ τοὺς συγχορευτὲς του, γιὰ τοὺς θεατὲς, γιὰ τοὺς
χωριανούς. Κἄποτε εἶναι δύο καὶ περισσότεροι καὶ τότε γίνεται μονομα-
χία μεταξὺ τους. Ἀλληλοπειράζονται. Μόλις ὃ ἓνας χορεύοντας τραγου-
δῇσῃ τὸ τετραστιχό του, τοῦ ἀπαντᾷ μὲ τὸ ἴδιον σατυρικὸ πνεῦμα ὃ ἄλλος.
Καὶ φαντάζεται καθέννας πόσον τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἐξάπτει καὶ τὸ κέφι καὶ
τὴν φαντασία τῶν χορευτῶν καὶ τοῦ ἀκροατήριου. Σωστὸ πανηγυρὶ. Μερι-
κῶν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς παληοὺς στιχουργοὺς διεσώθηκαν μόνον τὰ ὀνόματα.

Οἱ στίχοι τους ἐχάθησαν μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ στὶς νέες συνήθειες ποὺ πλημμυρίζουν τὴν κοινωνία. Ὁ ἓνας Κάγκας ἦταν φαίνεται σπουδαῖος σατυρικός στιχουργός. Ἦταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Βαλσαμάτα, χωριὸ ποὺ τὸ ἐσυκοφαντοῦσαν ! γιὰ ζωοκλοπές.

Στὸ χορὸ, σ' ἄλλο χωριό. Χορεύει κι' ὁ Κάγκας ἐκεῖ. Ὁ ἓνας τραγουδιστὴς λαϊκὸς τοῦ ἀπολαίει τὴ ρουκέτα :

Ἔτσι τὸ λέει τὸ χαρτί
τὸ μολογáει τὸ γραῖμμα :
Ὅθε περάσει Βάλσαμος
νὰ μὴν ἀφίνει προῖμα.

Ὁ Κάγκας ἀμέσως τοῦ ἀπαντáει :

Ποτέ μου δὲν τὴν ἄκουσα
τέτοια γραφὴ νὰ τρέξει
πῶς θὰ περάσει Βάλσαμος
τοῦ ψεῖρες σου νὰ κλέψει.

Ὁ ἄλλος τραγουδιστá :

Θὲ νὰ σοῦ δώσω δυὸ κλωτσές
ἀληθινές καὶ ντρίτες
νὰ πεταχτοῦν τὰ δόντια σου
κι' οἱ ἔξη τραπεζίτες.

Ὁ Κάγκας :

Ἀμέσως τὸ κουμποῦρι μου
πάω καὶ τὸ καργάρω
κι' ἂν μοῦ τοῦ δώσεις τοῦ κλωτσές
στὸ πέτο στὸ συμπαράρω.

Ἀλλὰ ποτὲ στὸ χορὸ καὶ στὰ πειράγματά τους δὲν καταφύγανε οὔτε σὲ κλωτσιές, οὔτε σὲ κουμπουριές. Δεῖγμα τοῦ πολιτισμοῦ τους.

Μὰ τὸ σατυρικὸ πνεῦμα τῶν κατοίκων εἶνε γενικό. Ὁ ἓνας καρaboκαπετάνιος, ἀπλοῦς ναυτικός, γράφει γιὰ τὸν συνάδελφό του ποὺ γυρεύει ἀριστοκρατικὲς διακρίσεις :

Ἔχεις ἀρρώστεια ἄλλη
ἀκόμα πιὸ μεγάλη
κι' ἀπὸ ζωχαδιακά.
Τῆς «ἀρχοντιάς» τὴν τρέλλα
ποὺ δὲ βοηθάει ἀβδέλλα
οὔτ' ἄλλα γιατρικά.

Ἄλλος Κεφαλλονίτης ἐπαγγελματίας ὑπάλληλος :

Τῆς ἔλεγα : «γιὰ σένα θὰ χαθῶ»
«λυπήσου τὴ ζωοῦλα μου τὴν ἄχαρι»
«πές ἓνα λόγο σου γ λ υ κ ὸ ν' ἀναστηθῶ !»

Κι' ἐκεῖν' ἡ παλαβὴ μοῦ λέει :

«ζάχαρι» !

Ἄλλος Κεφαλλονίτης ἔγραψε κάποτε στὴν εὐκαιρία τῆς Ἑθνικῆς ἐορτῆς :

Ἔσεῖς τ' ἀνδρειωμένα λεοντάρια
Ἐκοπανίστε μ' ὅλο τουφεκιᾶς
κι' ἐφάετε τυράννους Τουρκαλάδες.
Κι' ἐμεῖς τ' ἀντάξιά σας παλληκάρια
κτυπᾶμε τὰ κοπάνια στὶς κανκῆς
καὶ τρώμε μπακαλόους μὲ τσ' ἀληάδες.

Εἶναι ἀμέτρητα τὰ δείγματα τῆς σατυρικῆς διάθεσης τοῦ κόσμου τοῦ νησιοῦ. Ἀνάφερα τὰ πειρ λαϊκὰ ἀπ' ὅσα ξέρω, ἐπλήτηδες. Γιὰ χαρακτηρισμὸ τῆς λαϊκῆς μούσας. Γι' ἀπόδειξη πῶς τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἀνέβηκε ἀρκετὰ σκαλοπάτια στὰ Ἑπτάνησα ἀπὸ αἰτίες ποὺ ἀνάφερα στὴν ἀρχή.

Ἄν πᾶμε στὰ σατυρικά προϊόντα τῶν πειρ καλλιεργημένων γραμματικά, θὰ βροῦμε φυσικὰ καὶ λεπτότερο πνεῦμα καὶ εὐρύτερο ὁρίζοντα. Καμμιὰ φορὰ ἴσως τὸ ἐπιχειρήσουμε.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΑΚΟΥΡΗΣ

ΕΛΕΓΕΙΟ

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ Δ. ΓΕΡΟΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐν' ἀπαλὸ κι' ὠραῖο πρωτὶ τ' Ἀπρίλη
ποὺ καθ' ὁμορφιά φοροῦσε ἡ πλάση
πέθανες νέος· καὶ πρὶν ἡ ὥρα φτιάσει
σοῦσβυσαν τὰ μάτια, σοῦκλεισαν τὰ χεῖλη.

Σάν τὴν Ἑκάβη ἡ μητέρα σου ἄς θρηνήσῃ
τὸ χαμὸ σου, φίλε, κι' ὅσοι ἀγαπᾶνε
τὰ ὠραῖα, τ' ἀληθινὰ, ἄς μιλᾶνε
γιά σέ καὶ κανεῖς ἄς μὴ σέ λησμονήσῃ.

Πνεῦμα τέχνης κι' ὁμορφιάς σοῦχε χαρίσει
ἡ φύση· καὶ τῶν θεῶν ἀγαπημένος
ἦσουν σὺ καὶ τῶν Μουσῶν εὐλογημένος.

Ἡ ἀνοιξη εἶχε στὴν καρδιά σ' ἀνθίσει
παντοτινὰ· μάτανε λόγος ἀρχαῖος
«ὅποιον φιλήσαν οἱ θεοὶ πεθαίνει νέος».

Π. ΑΧΑΙΟΣ

Ο ΘΡΗΝΟΣ ΤΟΥ ΔΑΥΪΔ

“Όταν τὰ πεύκα τοῦ δρυμοῦ κ’ οἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου
ἀργοσαλεύουν τίς κορφές στὸν καθαρὸν ἀέρα,
καὶ οἱ στεριές, καὶ τὰ νερά καὶ τὰ οὐράνια πάνου
τοῦ ἐρωτευμένου πιστικοῦ προσέχουν τὴ φλογέρα,
τὴ σιωπὴ ταραζοῦνε μονάχα οἱ στεναγμοί μου,
Ἀβεσσαλώμ, παιδί μου, παιδί μου !...

Δὲ θέλω τώρα μόνος μου στὸ δάσος νὰ πηγαίνω
γιατὶ στὸ κάθε τρίξιμο τὰ δέντρα μὲ τρομάζουν,
στοὺς κλώνους ξέπλεκο τὸ φῶς θωρῶ περιχυμένο,
τὰ φύλλα μ’ ἀναφυλλητό, παιδί μου, ἀναστενάζουν.
Καὶ λυώνονται τὰ σπλάχνα μου, ἔνταριάζεται ἡ ψυχὴ μου,
Ἀβεσσαλώμ, παιδί μου, παιδί μου.

Μ’ ἀποκοιμίζει τὸ νερὸ μὲ τὸν κελαρυσμό του,
μὰ στ’ ὄνειρό μου γίνεται ποδοβολή κι’ ἀντάρρα
καὶ καβαλλάρη τὸ θωρῶ στὸ φτερωτὸ ἄλογό του...
Πετιέμαι, ἐσένα κράζοντας μὲ πόνο, μὲ λαχτάρα,
μὰ ὁ γκιώνης ἀποκρίνεται στὴν πατρικὴ φωνή μου,
Ἀβεσσαλώμ, παιδί μου, παιδί μου !...

Κι’ ὅταν γλυκοχαράζει ἡ αὐγὴ κι’ ἀντιφεγγίζει ἡ δύση,
καὶ τ’ ἀεράκι σιγαλὰ τὴ χλόη ἀναταράζει,
τραγοῦδι στὸν κορυδαλλὸ νὰ σιγοψιθυρίσει,
κι’ αὐτός, ξυπνώντας, τίς δροσιές ἀπ’ τὰ φτερά τινάζει,
γιὰ σὲ στὰ οὐράνια ὑψώνεται μαζί του ἡ προσευχή μου,
Ἀβεσσαλώμ, παιδί μου, παιδί μου !...

Π. ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ....

Τυχαία ξανάπεσε στα χέρια μου, πριν από λίγες μέρες, ένα θυμωμένο άρθρο νέου συγγραφέα για τον Καβάφη. 'Ο νέος λόγιος τοῦ τὰ κοπανοῦσε για καλὰ τοῦ παλαιοῦ, τοῦ μακαρίτη ματιστορος, ὄχι—λέει—πὼς τάχα τοῦ ἔλειπε ἡ τέχνη καὶ ἡ ἔμπνευση, ἀλλὰ—καὶ τοῦτο εἶνε φρικτὸ !—γιατὶ ἀγνόησε τὴν ἀξία τῆς ὑγείας καὶ ἔθεσε τὴν τέχνη του στὴν ὑπηρεσία ἐνὸς ἄρρωστου ἡδονισμοῦ. 'Εν ὀνόματι λοιπὸν τῆς ὑγείας θὰ ἔπρεπε—περίπου—νὰ κηρυχθεῖ ὁ Καβάφης δημόσιος καλλιτεχνικὸς κίνδυνος Νο 1. 'Εμείδισα καὶ ξαναπῆρα στὰ χέρια μου τὸ βιβλίο τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ γκάγξτερ καὶ ξανσδιάβασα μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση μερικὰ ὀλιγόλογα καὶ θαυμαστά... κατορθώματά του, τὶ «κεριά», τὶ «τείχη», τὶ «'Ιθάκη»....

Χτὲς πάλι τὸ βράδυ βρισκόμαστε ξαπλωμένοι στὰ ντιβάνια τοῦ συμπαθητικοῦ ἀτελιῆ φίλου ζωγράφου, μὴ μικρὴ συντροφιά ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὁμορφιάς. Ξεκουραζόμαστε, σχεδὸν σιωπηλοί, ἀπὸ τὸν κάματο τῆς ἡμέρας—καὶ τὰ χαμηλωμένα ἀμπαζοῦρ μᾶς βοηθοῦσαν πολὺ σ' αὐτὸ—ὅταν ἡ εὐγενικὴ κυρία μὲ τὰ γκρίζα μαλλιά καὶ τὰ ὕγρα μάτια ἄνοιξε στὴν τύχη καὶ σχεδὸν μηχανικὰ τὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη καὶ διάβασε μαλακὰ μερικοὺς στίχους—θὲς γιὰ νὰ διακόψει τὴ σιωπὴ, θὲς γιὰ νὰ τὴν συντροφέψει ὑποβλητικώτερα.

—Δὲν μοῦ ὀρέσουν τὰ ποιήματα αὐτά, μᾶς εἶπε ἓνας ἄλλος νέος συγγραφέας, ποὺ ἔχει γράψει διαλεχτὰ κοσμοπολιτικὰ διηγήματα· θὰ ἔπρεπε νὰ καεῖ στὴ φωτιά μὴ τέτοια ἄρρωστη φιλολογία. Καὶ ἡ καταδίκη ποὺ ἐπρόφερε μὲ τόση σταθερότητα ὁ ἀποφασιστικὸς νέος, βρῆκε τὴ γενικὴ σχεδὸν ἐπιδοκιμασίαν ὄλων. 'Η συμπαθητικὴ μάλιστα ζωγράφος μὲ τὸ μικρὸ, τὸ ρῶζ αὐτάκι καὶ τοὺς βαριοὺς μετἀλλινους κρίκους στὸ λαιμό, ἔτοι σὰ νὰ ὑπέφερε ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ συρρεαλισμοῦ τῆς, βρῆκε κατὰλληλὴ τὴ στιγμή γιὰ νὰ μᾶς κηρύξει τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπιστροφῆς στὶς «καθαρές» καὶ τίς «ὕγιεις» πηγές—κάτι ἀκούστηκε γιὰ Σολωμὸ καὶ Μαβίλη καὶ 'τραγούδι δημοτικὸ—καὶ μᾶς ἀπάγγειλε, πολὺ ἐπίκαιρα καὶ μὲ μεγάλη ἐπιτυχία—τ' ὁμολογῶ—τὴ λαμπρὴ «Λήθη» τοῦ Μαβίλη, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἐκβιάσει τὸ ταχύτερο τὴν ἐπιστροφή μας στοὺς ἐπτανησιακοὺς.

'Ενόμισα πὼς εἶχεν ἔρθει ἡ ὥρα μου ν' ἀντιλογῶσω. 'Αλλὰ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν χλιαρὴ κι' ἐμεῖς κουρασμένοι καὶ τίποτα δὲ θὰ φοβούμεστε—Θεὲ μου !—περισσότερον ἀπὸ μὴ συζήτηση μὲ σοβαρὴ συνέχεια. Οἱ κήρυκες μάλιστα τῆς ὑγείας ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν περισσότερο αὐτοεγκαταλειφθεῖ σιὸν ἀνομολόγητον

ἡδονισμό μιᾶς μακρύνῃς φυγῆς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους. Κι' ἔτσι ἡ συζήτηση κατὰπεσε σὰν ἀσπίδα ποὺ δὲν ὑπῆρχε ἀγωνιστὴς πιά πρόθυμος νὰ τὴ σηκώσει. Εἶχεν, ἄλλωστε, προστεθεῖ στὴ συντροφιά τῇ στιγμῇ αὐτῇ καὶ φίλος δημοσιογράφος ποὺ μᾶς ἔφερνε τὰ τελευταῖα νέα ἀπὸ τὸ μᾶρ τοῦ G. B. καὶ κατέθετε στὸ χαμηλὸ τραπεζάκι τὸ πιὸ σπαρταριστὸ σταυρόλεξο.

“Ὁμως σήμερα ποὺ βρίσκομαι μόνος μπρὸς στὸ λευκὸ κατεβαστὸ, μπορῶ νὰ συζητήσω λίγο μὲ τὸν ἑαυτὸ μου, χωρὶς κανένα νὰ ἐνοχλῶ, κανένα ν' ἀναγκάζω νὰ σκεφτεῖ γιὰ λίγο μὲ κάποια συνέπεια.

Λοιπὸν, ἂν ἐπρόκειτο—ὅπως τὸ κάνουν μερικοὶ νέοι λόγιοι—νὰ ζυγιάσω τὴν ποίησιν στὴν πλάστιγγα τῆς «ὕψους» ποὺ ἔχει ἢ δὲν ἔχει τὸ περιεχόμενόν της, θὰ τὸ πῶ καθαρὰ πῶς θ' ἄφινε τὴ φημισμένη «Λήθη» τοῦ Μαβίλη νὰ χαθεῖ στ' ἄπατα τῆς Ἀχερουσίδας. Εἶπα, ἂν ἐπρόκειτο· μὰ εὐτυχῶς δὲν πρόκειται. Γιατὶ κάθε ἔννοια, κάθε ἰδέα ποὺ μπόρεσε νὰ βρεῖ τὴν ὀλοκληρωμένη ἔκφρασή της—ἐντελῶς ἄσχετα μὲ τὴν ποιότητά της, κρινόμενη «καθ' ἑαυτήν», ζεῖ στὸ ἔξῃς τῇ μεταμορφωμένη ζωῇ τοῦ ἔργου τῆς τέχνης ἀπὸ τ' ὁποῖο μόνον αὐθαίρετα μπορεῖς νὰ ξεχωρίσεις τὸ περιεχόμενο. Μιὰ τέτοια προσπάθεια φέρνει κατ' εὐθείαν στὴν ἄρνησιν τῆς τέχνης. Δὲν εἶνε ἄγνωστες στὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψης τέτοιες ὑπερβασεῖς καὶ δὲν ἔχω παρὰ νὰ θυμίσω τὸ κλασικὸ παράδειγμα τοῦ Πλάτωνα ποὺ μιὰ ἀλληλουχία αὐστηρὰ νοησιαρχικῶν συλλογισμῶν, τὸν ἔφερε νὰ πετάξει τὸν ποιητὴ ἔξω ἀπ' τὰ σύνορα τῆς πολιτείας του σὰν ἕναν ἀπροσάρμοστο καὶ ἐπικίνδυνον ταραχοποιὸ στὸ ἰδεολογικὸ του συγκρότημα. Μὰ ἕνας Πλάτων—δημιουργὸς ὁ ἴδιος, ἂν ὄχι ποιητὴς στὴν εἰδικὴ σημασία—κρατιέται ὥς τὸ τέλος συνεπῆς καὶ ἡ ἀποφασίη του—ποὺ δὲ φοβᾶται νὰ φέρει τὴν εὐθύνην της—πηγάζει ἀπὸ ἕνα βαθύ, ὀργανικὸ καὶ συνθετικόν, καινούριον ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς ποὺ εἶχε κι' ὅλας βρεῖ τὴν ὀλοκλήρωσίν του σ' ἕνα ἄλλου εἶδους ἔργο—σὲ μιὰ δημιουργίαν. Πῶς νὰ μὴν ἀρνηθεῖ τὸν καλλιτεχνικὸν αὐθορμητισμὸν ἐκεῖνος ποὺ ἀναγκάστηκε καὶ αὐτὴ τὴν ἀντικειμενικὴ αὐθυπαρξίαν τῶν χεροπιαστῶν προσγμάτων ν' ἀρνηθεῖ;

Ὡστόσο—αὐτὸ τᾶχα δὲ σημαίνει τίποτα;—ἡ ζωὴ κρατᾷ γιὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς τὸ δικαίωμα νὰ διαφωνεῖ ἢ καὶ νὰ διαψεύδει καὶ τὴν πιὸ ὀργανικὰ ἐξελιγμένη ἀνθρώπινη σκέψιν, τὸν πιὸ αὐστηρὸν ὀρθολογισμόν, ὅταν πηγαίνει κόντρα πρὸς τὴ δικὴν τῆς «βούλησιν» ποὺ δὲν ἀνέχεται κανενὸς εἶδους μόνιμα καλούπια. Καὶ μετὰ τὸν Πλάτωνα, ἡ ποίησις ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ἀπὸ τὴς καθολικώτερες ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις, ὅπως ἦταν καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὸν, καὶ κα-

νεις δὲ μπορεῖ ἔγκυρα νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι ἡ ζωὴ μας θὰ ἦταν καλ-
λίτερη ἂν εἴχαμε ἀκολουθήσει τὴ σιτφὴ συμβουλὴ τοῦ μεγάλου φι-
λόσοφου, ἀπὸ τὴν πού ἀφεθήκαμε στὸ ζήδωρο ρεῦμα καὶ προ-
σαρμοστήκαμε ἐμεῖς μᾶλλον πρὸς αὐτό.

Ἄλλὰ μερικοὶ νέοι εἶνε κατηγορηματικοὶ : ἡ ποίηση «πρέπει»
νὰ εἶνε τέτοια ἢ τέτοια. Δὲν εἶνε δύσκολο νὰ καταλάβουμε γιατί.
Ἡ ἀνάγκη τῆς αὐτοπροσαρμογῆς τοὺς στὴ ζωὴ—καὶ στὴν πνευ-
ματικὴ ζωὴ ἰδιαίτερα—εἴτε σὰν θέση, εἴτε σὰν ἀντίθεση, εἶνε μιὰ
δύναμη ἀντιστροφῶς ἀνάλογη πρὸς τὴν προσωπικὴ τοὺς βιωτικὴ
πεῖρα. Τὴν ἑλλειψὴ οὕτῃ ἀναπληρώνουν μὲ τὴν κατὰ φύσιν τοὺς
τίσιν ἀπὸ μιὰ «θεληματικὴν προσταγὴν» γιὰ τὴν ὁποία πιστεύουν
ὅτι ἔχει ἀντικειμενικὴ καὶ ἀξιωματικὴ αὐθεντία ἀναμφισβήτητη,
δηθεν, καὶ ἀπρόσβλητη. Ὅτι εἶνε προτιμώτερο νὰ εἶσαι ὑγιής, παρὰ
ἄρρωστος, αὐτὸ δὲν εἶνε—πιστεύουν—ἓνα «ἀξίωμα» πού δὲν ὑπάρ-
χει ἀνάγκη νὰ τὸ ἀποδείξει κανεὶς. Συνεπῶς καὶ ἡ ὑγιὲς ποίηση
εἶνε προτιμώτερη ἀπὸ τὴν ἄρρωστη.

Στὴν οὐσίᾳ τῆς, ὅτι συμπαθητικώτερον ὑπάρχει σ' ὅλη αὐτὴ
τὴ φιλολογία γύρω ἀπ' τὴν ὑγείαν, δὲν εἶνε παρὰ αὐτὸ τὸ «ἐθέλη-
μένο τῆς ροπῆς» πρὸς αὐτή. Γιατὶ ἂν θελήσουμε ν' ἀγνοήσουμε
τὸ περιβλημὰ αὐτό, θὰ ἴδωμε ὅτι ὅπως στὴ ζωὴ, ἔτσι καὶ στὸν
πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ κόσμον «ὑγεία» σὰν κάτι αὐθόπαρκο καὶ
ἀντικειμενικὸ, δὲν ὑπάρχει, οὔτε μποροῦμε καὶ νὰ συλλάβουμε καὶ
νὰ προσδιορίσουμε μιὰ τέτοια κατάστασι ἀπόλυτα. Ἡ ὑγεία εἶνε
καὶ αὕτῃ ἓνα «κατηγόρημα», ἓνας σχετικὸς προσδιορισμὸς πού ἡ
οὐσία του καὶ τὸ περιεχόμενό του βρίσκεται σὲ ἄμεση ἐξάρτησι ἀ-
πὸ ἄλλες ἐννοίαι παράλληλαι ἢ ἀντίθεται. Συνεπῶς ἡ ἐννοία «ὑ-
γείας» εἶνε συμβατικὴ.

Ἄς πάρουμε ἓνα πρόχειρο παράδειγμα ἀπὸ τὴ λογοτεχνίαν. Καὶ
μικρὰ παιδιὰ ἂν ρωτήσετε, θὰ σᾶς ποῦν ὅτι τὸ πειὸ φανταχτερό
δεῖγμα ποίησης γεμάτης ὑγείας εἶνε τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Γιατὶ ὅχι ;
Φαντάζομαι τὴν ἑναν ὑγειοχαρῆ νέο πού πέρνει τὴν ἐντολὴ νὰ
ἔρθει νὰ προπαγανδίσῃ στὰ πλῆθη «τὴν ὑγειέστερη ποίηση». Μὰ
τὴν ἀλήθειαν θὰ πρέπει νὰ εἶνε πολὺ δικολάβος γιὰ νὰ τὰ γράβει
πέρα μὲ τὸν κυριώτερον ἥρωα τῆς Ἰλιάδας. Εἶνε ὁ Ἀχιλλεύς ὑ-
γιής ; Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ τὸ καλλιτεχνικὸ πα-
ρουσίασμά του (ζήτημα καθαρὰ τεχνικὸ), ἀλλὰ γιὰ τὸ ποιοτικὸ
τοῦ περιεχόμενου. Ὁ λαμπρὸς αὐτὸς σιδεροχάρμης ἥρωας εἶνε
ὁ πειὸ ἔκδηλος τύπος ἑνὸς ὑπερτροφικὰ ἐγκεντρικοῦ ἀνθρώπου
πού ζεῖ στὴν ἐκνευρισμένη καὶ μᾶλλον ἄλογη ὑπερέντασι τοῦ
ἐνστικτοῦ του. Ὁξύθυμος, καυγατζής καὶ γκρινιάρης, ἀποχωρεῖ
ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ πόλεμο μόλις τοῦ πάρουν μιὰ ἀγαπημένη σκλάβαν
του, ἀμετάπιστος στὶς παρακλήσεις τῶν συντρόφων του καὶ ἀνί-

κανος νά υποτάξει ψύχραιμα τὸ ἐγὼ του στὸν κοινὸ σκοπὸ. Μονάδα ἀξίας γι' αὐτὸν εἶνε τὸ ἐγὼ του. Τὸ ἴδιο παράδοξος καὶ ἀδικαιολόγητος ὅταν ἀπὸ ἔνστικτο πάλι, πονεμένος ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ φίλου του, λυσσῶντας γιὰ ἐκδίκηση, ξαναμπαίνει στὴ μάχη καὶ σπαταλάει τὸν ἑαυτὸ του χωρὶς συγκρατημὸ, χωρὶς νοῦ, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Μ' ἓνα λόγο : τύπος καθαρὰ αὐθορμητικὸς καὶ πυρετώδης. Ὡρατος, ναί. Μεγαλόπρεπος, ναί. Μὰ ὑγείης ;

Ἄν δεχτοῦμε ὅτι ὁ αὐθορμητισμὸς εἶνε ὑγεία καὶ κάθε τι πού μᾶς πλησιάζει πρὸ τὸ πρωτόγονο «κατὰ φύσιν ζεῖν», πρέπει νὰ τὸ πάρουμε ἀπόφαση πῶς τραβόντας κατὰ κεῖ, γυρίζουμε ὀριστικὰ πειὰ τίς πλάτες μας πρὸς τὴν πολυθρύλλητην «ἰσορροπία» πού εἶνε ὁ ἄλλος πόλος ἐκείνων πού ὀνειρεύονται μιὰ τέχνη μέσα στὸ νόημα τῆς «ὑγείας». Ἄν πάλι δεχτοῦμε ὅτι ὁ «ἁρμονικὸς» καὶ «ἰσορροπικὸς» τύπος εἶνε ὁ ὑγείης, τότε πρέπει νὰ λάβουμε ὑπόψιν μας ὅτι ἡ ἁρμονία αὕτῃ δὲν εἶνε ἀφαίρεση, ἀλλὰ σύνθεση ὅλων τῶν ἀντιθετικῶν στοχασμῶν, αἰσθημάτων, ἐνστίκτων πού ὑπάρχουν στὴ ζωὴ καὶ ἀποτελοῦν τὴν πολυμορφία τοῦ περιεχομένου της. Κι' ἀνάμεσα σ' αὐτὰ καὶ τοῦ ἡδονισμοῦ, φυσικά. Ἀλλὰ τότε εἶμαι περίεργος, ποιὸς θ' ἀνελάβαινε τὴν εὐθύνη νὰ μᾶς δώσει τὴ συνταγὴ γιὰ τίς ἀναλογίες ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων πού θὰ μπορούσαν ν' ἀποτελέσουν τὴν ἁρμονικὴ σύνθεση.

Ἄμα ἀπογοητευθοῦμε ἀπὸ τὴν ἐλπίδα νὰ βροῦμε ἓναν ἀντικειμενικὰ αὐθόπορκτο καὶ ἀπόλυτο τύπο—ὑγεία, τότε ἀνοίγονται μπροστὰ μας ἄπειρες δυνατότητες γιὰ σχετικoὺς καὶ περιορισμένους ὀρισμούς, γιὰ προσρμογὲς πρὸς ὑποκειμενικὰ γούστα ἢ πρὸς σκοποὺς «ἐκ τῶν προτέρων» βαλμένους πρὸς τοὺς ὁποίους γιὰ διὰφοροὺς λόγους θέλουμε νὰ κατευθύνουμε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Καὶ ἂν μὲν τὸ ὑποκειμενικὸ μας γούστο εἶνε τὸ μόνον κριτήριον, εἴμαστε τοῦλάχιστον αὐθάδεις νὰ θέλουμε νὰ ρίξουμε στὴ φωτιὰ ἔργα τοῦ πνεύματος ἐπειδὴ δὲν εἶνε τοῦ γούστου μας. Ἄν πάλιν οἱ σκοποὶ πρὸς τοὺς ὁποίους θέλουμε νὰ προσρμόσουμε τὴν τέχνη εἶνε ἐξωκαλλιτεχνικοὶ καὶ τὰ «ἀξιοματικά μας προστάγματα» ἔχουν ἐξωκαλλιτεχνικὴ προέλευση, τότε εἴμαστε μάταιοι καὶ προσπαθοῦμε νὰ ἐκβιάσουμε τ' ἀπαραβίαστα. Ἀποβλέπουμε πρὸς μιὰ «διευθυνόμενη τέχνη», ἀνάλογα μὲ τὴ διευθυνόμενη οἰκονομία, καὶ τὴ νομίζουμε δυνατὴ.

Καὶ στὴν προκείμενη περίπτωσι, αὕτῃ εἶνε, δυστυχῶς, ἡ ἀνομολόγητη ροπὴ ἐκείνων πού εὐαγγέλιζονται μιὰ προγραμματικὴ ποίηση—ὑγεία, Δὲ θέλω νὰ ἐξετάσω ποιὸ εἶνε αὐτὸ τὸ ἐξωκαλλιτεχνικὸ τους κίνητρο. Μ' ἐνδιαφέρει πολὺ περισσότερο τὸ φαινόμενον ὅτι πολλοὶ νέοι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης θεωροῦν δυνατὴ τὴν «προγραμματικὴ τέχνη». Αὐτό, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ στηρίζεται

στή γνώμη ότι ή τέχνη εΐνε καθαρό προσωπικό δημιούργημα και, φυσικά, κάθε «παρέκκληση» από ένα κανονικό πρότυπο δέν εΐνε παρά μιὰ προσωπική διαστροφή του τεχνίτη. 'Ο άείμνηστος (Ι) Max Nordau, που έπί μακρότατα χρόνια οί 'Ελληνικές έπαρχίες τον έλάτρεψαν ως τον Μέγα Δαλαϊλάμα πάσης σοφίας, δέν εΐχε διάφορη γνώμη. Στην περίπτωση μάλιστα του Καβάφη, νέοι και νεοτερίζοντες που έρρίχτηκαν, μετά τό θάνατό του, με έφεση καρτερική να έφαρμόσουν άπάνωτου μιὰ ψυχανάλυση της κακής ώρας, ασφαλώς θά νομίζουν ότι βρίκαν την «κλείδα» του έργου του στον φημολογούμενο τρόπο της ζωής του. 'Επειδή όμως στο έ ρ γ ο του 'Αλεξανδρινου μάεστρου δέν ύπάρχει ούτε ένα άπολύτως ίχνος δολογίας καμμιās προσωπικής του διαστροφής —έκτός αν έχουμε τη διάθεση και αύτή να τή βάλουμε άπ' έξω— χάνοντας λίγο τά νερά τους οί σοβαροί νέοι κριτικοί, στρέφουν τά βέλη τους όχι ένάντια σε χεροπιαστά ψεγάδια, αλλά ένάντια του ήδονισμού γενικά, ως καλλιτεχνικής άξίας.

'Αλλά πόθεν—που ήδονισμός και ύγεια εΐνε έννοιες άλληλοαναιρούμενες, όχι πειά στην τέχνη, αλλά και στην προσωπική μας ζωή; Δέν εΐνε άνάγκη να θυμηθώ έδω τό μεγάλο φιλοσοφικό σύστημα του 'Επίκουρου που τοποθετεί την ήδονή στο κέντρο της ζωής· για να νοιώσουμε πόσο συμβατική και πόσο ριχή εΐνε ή «άπόφανση» ότι ό ήδονισμός κατ' άνάγκη φθείρει την ύγεια (δέν μιλώ, φυσικά, για τον έντοπισμένον ήδονισμό—για να έξηγούμεθα), δέν έχουμε παρά να πάρουμε τό δρόμο άνάστροφα: κατά ποιό τρόπο κατακτούμε την ύγεια τραβόντας κατά τον άσκητισμό; Και που θά κατατάξουμε εκείνους που ή δ ο ν ι κ ε ύ ο ν τ α ι μέσα στον άσκητισμό; 'Ενα βιβλίο σάν τους «Πειρασμούς του 'Αγίου 'Αντωνίου» του Φλωμπέρ ή τη «Θαΐδα» του Φράνς εΐνε ύγειές ή άρρωστο; 'Η Σάντα Τερέζα ή τό 'Ασμα των άσμάτων; 'Ακόμη όμως μι' άπορία με βασανίζει: ένα έργο με καταφανέστατη τη λαχτή ρα της ύγείας (ας ποϋμε τό χαώδες έργο του Χούιτμαν) εΐνε καθ' έαυτό ύγειές ή μήπως εΐνε με άλλο τρόπο θετική έπιβεβαίωση της «άρρωστης» άνησυχίας μιās έποχής, όσο και τό έργο του Μπωντελαίρ ή του Πόου;

'Αλλά ότιδήποτε και αν συμβαίνει, τό ούσιώδες εΐνε ότι τό έργο τέχνης εΐνε κατά πρώτο λόγο συμύκνωση ιδεών, ροπών, αισθημάτων που εΐνε καθορισμένα περισσότερο από την κοινωνία και την έποχή και πολύ λιγώτερο από την προσωπική ζωή του τεχνίτη. Και τά διάχυτα αύτά αισθήματα, σχεδόν ποτέ συνειδητά στη μάζα, ύπάρχουν κυριαρχικά και γόνιμα για την τέχνη, έστω κι' αν βρίσκονται σε τέλεια διάσταση με τό ράτσιο. 'Ο καλλιτέχνης ή ό στοχαστής τά τοποθετούν άναγλυφικά μπροστά στα

μάτια μας και μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ἀνακαλύψουμε, συνειδητὰ πειά, κάτι ποῦ πάντοτε εἶχαμε μέσα μας.

Ἄν πραγματικά δεχτοῦμε ὅτι ὑπάρχουν ἄρρωστα και ὑγειοχαρηῖρα, αὐτὰ—ἂν εἶνε πραγματικά ἔργα τέχνης και ὄχι φτωχή μανιέρα—βρίσκονται σὲ ἄμεση ἀνταπόκριση μὲ ἀνάλογες ὑπαρκτὲς δυνάμεις, ὥστε νὰ μὴ μποροῦμε νὰ νοιώσουμε κατὰ ποιὸν τρόπο θὰ ἦταν «ὕγιες» ἓνα ἔργο ποῦ θὰ ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τοῦ περιβάλλοντος. Ὁ τέτοιος ἀκριβῶς ρόλος τοῦ ἔργου τῆς τέχνης, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἄμεση σίσθητική ἀπόλαυση, μᾶς πλουτίζει μὲ τὴν ἄγρια ἐκείνη βιωτική πείρα μὲ τὴν ὁποία ὠριμάζουν και ἄτομα και λαοί κι' ἐποχές. Μ' αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ λείπει ἀπ' τοὺς ἀπόκοτους νέους ποῦ μάταια προσπαθοῦν νὰ μᾶς προσφέρουν τίς ἐκδουλεύσεις τοὺς μὲ «προστάγματα» ἀντὶ μ' ἔργα και μάταια προσπαθοῦν νὰ δόσουν ἔργο ἔξω ἀπ' τὴν ὑπαρκτή πραγματικότητα.

Νομίζω ὅτι ἐδειξα κάπως πόσον αὐθαίρετο πρᾶμα εἶνε νὰ ἀξιολογοῦμε τὰ ἔργα τῆς τέχνης ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ τῆς ὑγείας (;) ποῦ ἔχουν. Ἀλλὰ και πόσο σφαλερὸν εἶνε νὰ ἐπεκτείνουμε σ' ἓνα καλλιτεχνικὸ ἔργο «κατηγορήματα» ποῦ θὰ ἀποδίδασκε στὴ ζωὴ τοῦ τεχνίτη.

Ἴσως εἶνε καιρὸς ν' ἄρθουμε σ' ἓνα τρανταχτὸ παράδειγμα, ποῦ μοῦρχεται ὀρεξὴ νὰ τὸ κάνω δῶρο στοὺς βιαστικούς ἐκείνους ὑπερκριτικούς ποῦ μᾶς εὐαγγελίζονται τὴν ἐπιστροφή μας στοὺς ἐπανησιακοὺς—χάρη τῆς ὑγείας !

Τὸ ζήτημα τῆς ὑγείας, ὅταν βρισκόμαστε ὑψωμένοι σ' ἓνα πνευματικὸ ἐπίπεδο, δὲν εἶνε, φυσικά, ζήτημα θερμομέτρου. Ἐδῶ πρόκειται γιὰ μιὰν «ἠθική» ὑγεία, γιὰ μιὰ ψυχικὴ ἀλκή και ὁ καλλιτερος τρόπος ποῦ ἔχουμε γιὰ νὰ ἐλέγξουμε τὸ κῶρος μας και τὴν ἀντοχή μας, εἶνε ἡ μελέτη τῆς θέσης ποῦ πέρνουμε ἀπέναντι στὰ δύο βασικά «δεδομένα»—τὴ ζωὴ και τὸ θάνατο. Μ' ἄλλα λόγια, ἡ βιοθεωρία μας. Εἴτε μεταφυσική, εἴτε πραγματιστική εἶνε στὴν οὐσία της, πάντα θὰ ἐκδηλωθεῖ κατὰ δύο τρόπους : ἢ ὡς κατάφαση τῆς θετικῆς ἀξίας τῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς ἔτσι ὅπως εἶνε και δίνεται, ἢ ὡς ἄρνησὴ της και ἀνήσυχη καταφυγὴ στ' ὄνειρο ἢ τὴ Νιρβάνα.

Σὲ ποιά ἀπὸ τίς δύο αὐτὲς ἐκδηλώσεις θὰ μπορούσαμε ν' ἀποδώσουμε τὸ χαρακτηρισμὸ τῆς ὑγείας ; Νομίζω πῶς δὲ χρειάζεται πολὺ σκέψη—μολονότι ξέρω πῶς κάθε χαρακτηρισμὸς εἶνε πολὺ σχετικός.

Ἄς θυμηθοῦμε λοιπὸν—κατὰ τὸν τρόπο μας τῇ φορὰν αὐτῇ—τὸ μικρὸ ἐκεῖνο ἀριστουργηματάκι τοῦ Μαβίλη :

Καλόνυχτοι οἱ νεκροὶ ποὺ λησμονᾶνε
 τὴν πίκρια τῆς ζωῆς. "Ὄντας βυθίσῃ
 ὁ ἥλιος καὶ τὸ σοῦρουπο ἀκλουθήσῃ,
 μὴν τοὺς κλαῖς, ὁ καὶμός σου ὅσος καὶ νᾶναι.
 Τέτοιαν ὥρα οἱ ψυχὲς διψοῦν καὶ πᾶνε
 στῆς λησμονιᾶς τὴν κρουσταλλένια βρύση·
 μὰ βοῦρκος τὸ νεράκι θὰ μαυρίσῃ,
 ἀστάξῃ γι' αὐτὲς δάκρυ ὅθε ἀγαπᾶνε.
 Κι' ἂν πιοῦν θολὸ νερὸ ξαναεὐμοῦνται,
 διαβαίνοντας λιβάδια ἀπο ἀσφοδῆλι,
 πόνους παληοὺς ποὺ μέσα τους κοιμοῦνται—
 "Ἄ δὲ μπορῇς παρὰ νὰ κλαῖς τὸ δεῖλι,
 τοὺς ζωντανοὺς τὰ μάτια σου ἄς θρηνήσουν:
 Θέλουν—μὰ δὲ βολεῖ νὰ λησμονήσουν.

Σὲ κανέναν ἴσως νεοέλληνα ποιητὴ, ὅσο στὸ Μαβίλη, στὸν
 ἥρωϊκὸ ἐκείνον ἄντρα καὶ πατριώτη, δὲ μπορούμε νὰ συναντήσου-
 με τόσο χεροπιαστὰ τὴν πειρὶ τραγικὴ καὶ ἀπαισιόδοξη, τὴν πειρὶ
 ἔντρομη ἄρνηση τῆς ζωῆς σὰν θετικῆς ἀξίας. Οἱ νεκροὶ εἶνε καλόν-
 νυχτοι καὶ ἡ μεγαλῆτερη δυστυχία τους εἶνε νὰ ξαναθυμηθοῦν τὴν
 παλὴά τους ζωὴ καὶ τοὺς πόνους τῆς. Οἱ ζωντανοὶ—αὐτοὶ πρέπει
 νὰ προκαλέσουν τὰ δάκρυά σου, γιατί ἡ ζωὴ εἶνε τὸ ἀτελεύτητο
 βασανιστήρι τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἔντρομη στάση μπροστὰ σιτῇ ζωὴ
 ποὺ κράτησε ὁ πνευματικὸς Μαβίλης, ὅχι ὁ πολεμιστῆς τοῦ Δρί-
 σκου, ἀλλὰ ὁ ὁπαδὸς τοῦ Σοπερχάουερ, δὲ μπορούσε παρὰ νὰ τὸν
 φέρει—αὐτὸν τὸν ἥρωα—ρίψασπι στὸ πνευματικὸ του ἔργο, νὰ
 κραυγᾷ :

τὴν πικρὴ νὰ ξορκίσουμε κατάρρα
 τῆς ζωῆς καὶ νὰ μποῦμε μονομίας
 σι' ἄδυτα τῆς θεΐκης ἀνυπαρξίας.

Τώρα ἄς γυρίσουμε τὴ σελίδα τῆς μνήμης μας : Ἐκεῖ κάτω
 στὴν Ἀλεξάνδρεια ἕνας ἀδύνατος ἡδονιστῆς ζεῖ παράμερα καὶ
 σχεδὸν ἀπομωνομένσ, μέσα σὲ ὀπτασίες σκιαφωτισμένες μὲ τε-
 χνιτὸ φῶς ! Εἶνε ὁ Καβάφης. Εἶνε στὴν ὠριμὴν ἡλικία του καὶ
 καμμιά γενναία πράξη δὲν τὸν ἔχει κάνει πασίγνωστο σιτὸ μεγάλο
 κοινό—ὅπως τὸν ἄλλο. Γιὰ πολλοὺς δὲ θὰ μπορούσε νὰ προκα-
 λέσει παρὰ τὴν εἰρωνεῖα, ἴσως καὶ τὴν ὀργή. Λίγοι τοῦ παραστέ-
 κονται. Καὶ ὅμως σιτῇ σφαῖρα τοῦ πνεύματος ἐκαμπύλωσε τὸ τόξο
 του ἀπειρώς ἥρωϊκότερα ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ ἀναζήτησε μέσα σιτὴν
 τέχνη ν' ἀντικρύσει τὸ δικὸ του τὸ Δρίσκο. Καὶ μὰς ἔδωσε τίς

πειὸ ἀνδρικές νότες ποὺ τραγούδησε ποτὲ νεοέλληνας ποιητής :
μᾶς ἐπρόσφερε τὸν πειὸ πλουσιόχυμο καρπὸ τῆς θετικῆς ἀξίας τῆς
ζωῆς καὶ μᾶς ἔντυσε μαγικά μέσα στὸν πειὸ ἀξιοπρεπῆ μανδύα
τῆς στωϊκότητος γιὰ τὸ ὑπερήφανο ἀντίκρουσμα τοῦ θανάτου :

Σὰν ἔξαφνα ὥρα μεσάνυχτ' ἀκουσθεῖ
ἀόρατος θιασος νὰ περνᾷ
μὲ μουσικὲς ἐξαίσιες, μὲ φωνές—
τὴν τύχη σου ποὺ ἐνδίδει πειὰ, τὰ ἔργα σου
ποὺ ἀπέτυχαν, τὰ σχέδια τῆς ζωῆς σου
ποὺ βγήκαν ὅλα πλάνες μὴ ἀνοφέλετα θρηνήσεις.
Σὰν ἔτοιμος ἀπὸ καιρὸ, σὰ θαρραλέος,
ἀποχαιρέτα τὴν, τὴν Ἀλεξάνδρεια ποὺ φεύγει.
Πρὸ πάντων νὰ μὴ γελασθεῖς, μὴν πεῖς πὼς ἦταν
ἓνα ὄνειρο, πὼς ἀπατήθηκεν ἡ ἀκοή σου·
μάταιες ἐλπίδες τέτοιες μὴν καταδεχθεῖς.
Σὰν ἔτοιμος ἀπὸ καιρὸ, σὰ θαρραλέος,
σὰν ποὺ ταιριάζει σε ποὺ ἀξιώθηκες μιὰ τέτοια πόλι,
πλησίασε σταθερὰ πρὸς τὸ παράθυρο,
κι' ἄκουσε μὲ συγκίνησιν ἀλλ' ὄχι
μὲ τῶν δειλῶν τὰ παρσκάλια καὶ παράπονά,
ὡς τελευταῖα ἀπόλαυσι τοὺς ἤχους
τὰ ἐξαίσια ὄργανα τοῦ μουσικοῦ θιάσου,
κι' ἀποχαιρέτα τὴν, τὴν Ἀλεξάνδρεια ποὺ χάνεις.

Ποιὸς εἶνε ὁ ὕγειός καὶ ποιὸς ὁ ἄρρωστος ; Καλέ μου φίλε,
μὲ τίς παράτολμες καταδίκες σου ! Νὰ ἓνα θέμα ποὺ θὰ μπορού-
σαμε νὰ καταπιαστοῦμε κανένα βράδυ σὲ κάποιον φιλικὸ ἀτελιέ-
διαν θὰ εἶνε χαμηλωμένα τὰ ἀμπαζοῦρ....

Ἀθήνα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΟΥΡΑΣ

ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τὰ «Ἀχαϊκά» αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσουν θερμότατα τοὺς συνεργάτες καὶ τοὺς φίλους τοὺς ποὺ βοηθήσαν καὶ θὰ βοηθήθουν καὶ στὸ μέλλον γιὰ τὴν ἐμφάνισι καὶ ἐξέλιξί τους καὶ γιὰ τὴ διαρκῶς συστηματικώτερη συγκρότησι τῆς ὕλης τους. Ἀλλὰ καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἐκλεκτοὺς φίλους διανοουμένους ποὺ βρῆκαν κολλαγευτικά καὶ ἐνθαρρυντικά λόγια νὰ χαίρετήσουν τὴν ἐμφάνισή μας.

Εἴμαστε εὐτοχεῖς γιατί ἀπὸ ἕνα πλῆθος ἐνδείξεων μπορούμε νὰ διαπιστώσουμε πῶς ἦταν πραγματικὴ ἀνάγκη γιὰ τὸν τόπο μας ἡ προσπάθεια ποὺ ἀναλάβαμε.

Ὅχι μικρότερη σημασία ἔχουν γιὰ μᾶς τὰ καλὰ—ἴσως λίγο ὑπερβολικά—λόγια ποὺ μᾶς γράφει ὁ διαπρεπὴς ἱστορικός τῶν Πατρῶν, συμπολίτης καὶ συνεργάτης μας κ. Στ. Θωμόπουλος, ποὺ συγχαίρει γιὰ τὴ συμβολή μας στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου «ὠστερησάντος ἄχρι τοῦδε εἰς τὴν ἐμφάνισιν καταλλήλου περιοδικοῦ». Τὸν εὐχαριστοῦμε θερμὰ, ὅπως καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ἀκόμη εὐχαριστοῦμε τὰ περιοδικὰ «Νέα Ἑστία», «Νεοελληνικὰ Γράμματα» «Νέα Πνοή», «Πνευματικὴ ζωή», «Παγκόσμιος Ἀνθολογία», «Κρητικὲς σελίδες», «Πάνταινος» κ. ἄ. Καὶ τίς ἐφημερίδες «Νεολόγος», «Τηλέγραφος», «Ἑρευνα» κ.ἄ. ποὺ εἶχανε τὴν κολωσύνη νὰ ἀναγγεῖλουν καὶ νὰ σχολιάσουν μὲ εὐμένεια τὴν ἐκδόσή μας.

Θερμότερα ὅμως ἀπὸ ὅλους εὐχαριστοῦμε τὴν κοινωνία τῶν Πατρῶν ποὺ ὑποδέχθηκε μὲ—μποροῦμε νὰ μεταχειρισθοῦμε τὴ λέξη—ἐνθουσιασμό τὴν πρώτη ἐμφάνισι τῶν «Ἀχαϊκῶν». Ἀρκεῖ ὁ ἐνθουσιασμός αὐτός νὰ μὴν εἶνε ὁ συνηθισμένος νεοελληνικός ἀψικρισμός.

Τὸ εἶπαμε ἀπὸ τὸ πρῶτο φύλλο μας. Στὴν αὐχηρότητα τοῦ πνευματικοῦ ἐδάφους τῆς κοινωνίας μας ἡ παρουσία τοῦ περιοδικοῦ μας εἶνε μία βλάβη. Ἦσαν φτωχικὴ γιὰ τὴν ὥρα, ἀλλὰ πάντως ὁροσίᾳ πνευματικότητος, ποὺ δὲν ἔχει ἡ Πάτρα μας. Τὸ φυτράδι αὐτὸ, ποὺ μὲ τόσες προσπάθειες, κόπους καὶ θυσίας, τοῦ ἐδώσαμε ζωὴ ἀπαιτεῖ στοργικὴ κολλιέργεια μὲ τὴν συνεργασίαν ἐκδοτῶν καὶ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ. Ἰδίως χρειάζεται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ τελευταίου, γιατί ἀλλοιῶτα δὲν θὰ εἶχε καὶ λόγον ὑπάρξεως. Μὲ θάρρος καὶ μὲ παρηγοία λέμε, ὅτι ἡ κοινωνία μας πρέπει νὰ αἰστανθεῖ τὴν εὐδοσίαν μας σὰ μιὰ ψυχικὴν ἀνάγκη καὶ νὰ τὴν προστατέψῃ μὲ ὑπερηφάνεια, ἔστω ἂν θέλετε, καὶ τοπικιστικῇ. Ἔτσι θὰ δικαιωθεῖ τὸ ξεκίνημά μας. Γιατί θὰ ἦταν πολὺ σκληρὸ, ὅχι γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὴν Πατρινὴ κοινωνία, νὰ ἀποδειχθεῖ πῶς δὲν θὰ εἶνε ἱκανὴ νὰ συντηρήσῃ ἀκόμη καὶ μιὰ τόσο μικρὴ ἐκδήλωσι πνευματικότητος, ποὺ βρίσκει ἐδαφος γόνιμο νὰ καρποφορήσῃ, σὲ ἄλλες μικρότερες ἐλληνικὰς ἐπαρχιακὰς Κοινωνίας. Καὶ μπορεῖ νὰ τονισθεῖ ἐδῶ, πῶς δὲν εἶνε σωστὸ νὰ γίνετα ὡς συγχυσση ἀνάμεσα στὴν ἐπιστημονικὴ κατάρτισι καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ μόρφωσι μὲ τὴν ἀληθινὴν πνευματικὴν ζωὴ. Ἡ τελευταία μᾶς λείπει. Καὶ ἡ προσπάθειά μας εἶνε νὰ τὴν ζωντανέψουμε. Ἔτσι ἡ ἐκδόσή μας γίνεται κοινὴ πατρινὴ ὑπόθεσι καὶ γιὰ τέτοια πρέπει νὰ τὴν πάρουν τοῦλάχιστον οἱ ἐκλεκτοὶ τῆς κοινωνίας μας.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΛΕΩΝΟΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ—ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.—'Αθήνα 1936. "Εκδ. «Πυρσοῦ» σελ. 400, δραχ. 100. Τό γερό αὐτό ἔργο τοῦ κ. Παράσχου, πού ἡ προμετωπίδα τοῦ σφραγίζεται μ' ἓνα ὄνομα ἀξέχαστο καί ἐντυπωσιακό, ἀπευθύνεται κι' ἐνδιαφέρει ἓνα μεγάλο ἀναγνωστικό κοινόν, ὅσο ἐλάχιστα ἄλλα βιβλία. Ὁ γενικά μορφωμένος ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος πού ἔλκεται ἀπό τήν πολιτική, ὁ στοχαστής καί ὁ λογοτέχνης, ἀλλά κι' ἐκεῖνος πού ἡδονικεῖται νά ἐμβαθύνει στό μυστήριον μιᾶς πολύκλοκης καί πολυέδρης προσωπικότητας, ὅλοι αὐτοί βρίσκουν πλούσια ἱκανοποίηση τοῦ ἐνδιαφέροντός τους στό βιβλίο αὐτό. Ὅμως τό ἔργο ἀπευθύνεται ἀσφαλῶς περισσότερο στούς σημερινούς ἄνδρες πού καθόντουσαν στά φοιτητικά ἐδῶλια περίπου κατὰ τὰ ταραγμένα χρόνια γύρω ἀπ' τό 1915.

Ἡ νεότης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αὐτή εἶνε πού εἶχε ὑποστεί τήν πειδ. ἀξεδιάλυτη ἔλξη τῆς δυνατῆς καί περίεργης μορφῆς τοῦ Δραγούμη, αὐτή τόν εἶχε προσέξει καί πιστέψει περισσότερο—ἔστω καί μ' ἓνα τρόπο ἐνοτικῶδη μάλ' ὅσον καί τό ὥριμο βιβλίο πού κρατοῦμε σήμερα στά χέρια μας δέ θά μπορούσε νά γραφτεῖ παρά ἀπό ἓναν ἐκλεκτό στοχαστή πού ἐνοιῶσε ἀπό τότε νά δένεται σάν καρπός μέσα του. Γιατί πραγματικά τό ἔργο αὐτό τοῦ κ. Παράσχου εἶναι ἓνας καρπός. Ὁ συγγραφέας δέν ἐπῆρε ἓνα θέμα—ἔστω ἑλκυστικό—γιά νά τό χειριστεῖ, βάζοντας στήν ἐργασία του τήν βιρτουοζιτέ πού διαθέτει· πολὺ λιγώτερο δέ θέλησε νά διαγράψει ἓνα πορτραῖτο τοῦ Δραγούμη ὥστε νά τόν πλησιάσει στό πολὺ κοινόν, ἐξασφαλίζοντας μίαν εὐκόλη ἐπίτευχί. Ὁ κ. Παράσχος αἰσθάνθηκε τήν ἀνάγκη νά δώσει μιά σαφή ἀπάντηση στήν ἀνησυχία πού χρόνια τόν κάτεχε ποιά ἦταν ἀκριβῶς ἡ μορφή ἐκείνη, ἡ θεληματική καί προστακτική προσωπικότητα, ἡ ἀνήσυχη καί ἐκρηκτική πνευματικότητα, ἡ δραστήρια ὑπαρξή πού τόν εἶχε συνεπάρεϊ σάν εὐαγγελισμένους ἀρχηγός, ὅπως εἶχε συνεπάρεϊ μιά ὁλόκληρη γενεά πνευματικῶν νέων.

Μ' αὐτή τή δίψα τοῦ ἀνθρώπου πού θέλει ν' ἀποσαφηνίσει μέσα του κάτι πού ἔχει γίνει δική του ὑπόθεση, ρίχτηκε ὁ συγγραφέας ν' ἀνασυγροτήσῃ ἀνάμεσα ἀπ' τό ἔργο του, τήν προσωπικότητα τοῦ Δραγούμη. Δέ μπορεί κανεῖς νά φανταστεῖ φυσιολογικώτερη σχέση μεταξύ ὑποκειμένου καί θέματος. Σέ κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ διακρίνει κανεῖς τόν ἀγῶνα, ἀλλά καί τήν εὐτυχία πού αἰσθάνεται ὁ συγγραφέας του στήν ἐντατή προσπάθειά του νά «συλλάβῃ» καί νά ἐρμηνεύσῃ τόν Δραγούμη. Δίνει μιά αἰτιολογημένη ἀναφορά στόν ἑαυτό του καί σέ μᾶς ὅλους, γιατί τόν ἀγάπησε, γιατί τόν ἀγαπήσαμε κάποτε.

Κάθε ἄνθρωπος πού ἐκδηλώθηκε εἴτε σάν ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος, εἴτε σάν ἄνθρωπος δράσης, κάθε ἄνθρωπος πού ἄφησε πίσω του ἔργο, παρουσιάζει μέ τόν καιρό μίαν ἀποκλίνουσα διπλῇ προσωπικότητα: τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἰδιαιτέρη τοῦ ἔργου καθ' ἑαυτό. Τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου τοῦ Ἰωάννα μᾶς παραδόθηκε μᾶλλον σέ λογοτεχνική μορφή, ἂν καί ἀρκετά ἰδιότυπη. Ὅμως γι' αὐτό ὁ κ. Παράσχος δέ μᾶς μιλάει σχεδόν καθόλου. Καί κάνει καλόν. Ὁ Δραγούμης ἦταν ἀπό τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους πού στάθηκαν πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ τό ἔργο τους. Καί ἀσφαλῶς μᾶς ξεσπᾷ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δάχτυλά μας ἡ σημασία του ἂν δέν τοποθετίσουμε τό κύριο ἐνδιαφέρον μας ἀκριβῶς μέσα στή δραματική ζωή του, μέσα στόν ἐσωτερικόν του ἀγῶνα καί στῆς ψυχῆς του τό δράμα. Ἐλάχιστοι δικαιοῦνται νά ποῦν ὅσον αὐτός: ἡ ζωὴ μου εἶνε τό κύριον ἔργο μου. Ἀλλωστε καί ἂν ἐπηρέασε ὁ Δραγούμης, εἶνε ἀπολύτως σίγουρο πῶς δέν ἐπηρέασε μέ τό ἔργο του. Ἦταν κυριώτατα ἓνας ζωντανός ὁργανισμός πού ἀκτινοβολοῦσε γύρω του μιά μαγνητικήν ἑλξη.

“Ίσως—τώρα μετὰ τὸν τραγικὸ θάνατό του— θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ μείνει ἀνέπαφος, σὰν ἓνας τραγικὸς ἥρωας ποὺ ἄφησε μίαν ἀξέχαστη ἀνάμνηση σ’ ὅσους τὸν ἀντίκρισαν στὸ προσκήνιον. Ἡ ἐποχὴ μας ὅμως δουλεύει στὸν ἱστορισμὸ καὶ ἐπιθυμεῖ ν’ ἀναλύσει καὶ νὰ μάθει: ποὺ ὀφείλεται ἡ μαγνητικὴ του ἐκείνη ἔλξη, ποῖος ἦταν. Καὶ ὁ κ. Παράσχος κατακομματίζει τὸ ἔργο του γιὰ νὰ φέρει στὸ φῶς τὴν κάθε πτυχὴ τῆς προσωπικότητος ἐκείνης. Πραγματικὰ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ ἐργασία του προκαλεῖ τὸ θαυμασμόν.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ φωτεινὴ μορφή ἀναλύθηκε τεχνικὰ ἀνάμεσα ἀπ’ τὸ πρίσμα τοῦ συγγραφέα κι’ ἔχουμε καθαρὰ καὶ πλᾶτ’ ὅσα στ’ ἄλλον ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἱριδος ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν. Ἐκεῖνο μόνο ποὺ φοβοῦμαι ὅτι δὲ βλέπουμε, εἶνε ὁ Δραγοῦμης στὴν ἱστορικὴ του πορεία—στὴν κίνησή του. Τὸ πορτραῖτό του εἶνε κάπως στατικό. Ἀσφαλῶς ἦταν ὅλα αὐτὰ ὅπως μᾶς παρουσιάζονται. Ἀλλὰ τί πρῶτον, τί ὕστερον; Κατὰ ποιὰν ἀκολουθίαν ἐξελίχθηκε ἀπ’ τὸ ἓνα στ’ ἄλλο, πῶς ἐξηγεῖται τοποθετημένος στὴν ἐποχὴ του; Ποῖου ποιοῦ καὶ ποιοῦ περιεχομένου ἦταν ἡ ἐπίδρασή του; Σὲ ποιὲς ἀνάγκες μᾶς ἀνταποκρίθηκε; Πόσο θὰ θέλαμε νὰ τὰ ξέρουμε κι’ αὐτὰ ὅλα! Εἶνε, ἴσως, ἀκόμα πολὺ νωρίς; Μήπως τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῆς μορφῆς αὐτῆς ἦταν λιγώτερον ἀπ’ ὅσον ὑπολογίζουμε καὶ ἡ δική μας ἀδυναμία τὸ εἶχε μεγαλοποιήσει; Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίσουμε καλλίτερα τὴν ἐποχὴ του γιὰ ν’ ἀναπαυθοῦμε σὲ μίαν ἀσφαλέστερη τοποθέτησή του; Μήπως μᾶς εἶνε ἀδύνατο νὰ νιώσουμε ἐκεῖνον ἂν δὲν ἐνδοσκοπήσουμε ἀκριβέστερα τὸν ἑαυτὸ μας;

Ὅπως δὴ ποτε τὸ σοβαρὸ βιβλίον ποὺ μᾶς χάρισε ὁ κ. Παράσχος δὲν εἶνε μόνο ἡ περὶ ἀξιοπρόσχητῃ συμβολῇ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Εἶνε κάτι ἀκόμα περὶ πολὺ. Εἶνε μιὰ ἱκανοποιητικὴ ἀπόδειξη γιὰ τὸ μέστέμα μᾶς στὸν τρόπο ποὺ θεωροῦμε σήμερα τὰ πράγματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Μία ἀπόδειξη γιὰ τὸν καλλίτερον ὀπλισμὸ μᾶς καὶ γιὰ τὴν ἐξελιγμένη ταχτικὴ μᾶς πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Γιατί ἓνα βιβλίον σὰν αὐτὸ τοῦ κ. Παράσχου, δὲ θὰ μπορούσε νὰ ἰδεῖ τὸ φῶς τὴν ἐποχὴ τοῦ Δραγοῦμης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΟΥΡΑΣ

Α. ΑΙΜΙΛΙΑΝΙΔΟΥ—ΔΙΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ & ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

Στὴν μακρυνὴ γεωγραφικὰ, ἀλλὰ τόσο κοντινὴ στὴν καρδιά μας καὶ στὴ νεοελληνικὴ γενικὰ ζωὴ καὶ τέχνη Κύπρῳ, ἐφέτος ἰδρύθηκε μιὰ ἀξιοζήλευτὴ ὡς ἐμφάνιση καὶ σκοπὸς «ἐταιρία Κυπριακῶν σπουδῶν», ποὺ στὸ πρόγραμμά της ἔχει τὰξὲι τὴν ἑκδοσὴ διαφόρων μελετῶν γύρω ἀπὸ τὸ πλοῦσιον καὶ ἱστορικὸν νοσί. Ἡ ἐταιρία ἐδρεύει στὴ Λευκωσίᾳ καὶ γενικὸν γραμματέα ἔχει τὸν ἀπὸ παλῆους τοῦ ἀγῶνος γνωστὸ καὶ συμπαθέστατον φίλον κ. Ἀχιλλέα Αἰμιλιανίδην, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ ἐξορία δύο χρόνων στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κύπρου ξανάνοιξε ἐφέτος τὸ δικηγορικὸν τοῦ γραφεῖο. Ἀλλὰ ὁ κ. Αἰμιλιανίδης δὲν εἶναι συγγνὸς ἐπαγγελματίας καὶ νομικὸς τῆς πράξεως μονάχα. Μὲ μίαν ἐπιτυχὴν τοῦ μόνον-γραφία σὲ θέμα διεθνοῦς δικαίου «Διομολογήσεις καὶ προνόμια τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν Κύπρῳ» ἐγκαινιάζει τὴ σειράν τῶν ἐκδόσεων τῆς ἐταιρίας ποὺ προαναφέρα καὶ ἡ ὁποία σειρά, ὅπως ἔμαθα μὲ χαρὰ μου, πλουτίσθηκε ἀμέσως μὲ ὥραϊα καὶ ποικίλα ἔργα Κυπρίων διανοουμένων.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Α. εἶναι μιὰ ἱστορικο-νομικὴ μελέτη πρὸ παντός τῆς ἐμφάνσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν διομολογήσεων, ὁ ὁποῖος στὴν ἐποχὴ μᾶς καὶ μάλιστα ἔπειτα ἀπὸ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης τοῦ 1923 καὶ τοῦ Μοντραὶ τώρα τελευταῖα, βρῆκε τὴν ὀριστικὴν του θανά. Οἱ διομολογήσεις εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ἑτεροδικίας στοὺς ὑπηκόους ξένων Κρατῶν σὲ μιὰ χώρα ποὺ ὁ πολιτισμὸς της καὶ ἡ δικαιοσύνη της δὲν μποροῦν νὰ κριθοῦν ὅτι βρίσκονται σὲ ἐπί-

πεδο που έμπνέει έμπιστοσύνη στους ξένους λαούς. Θά περίμενε λοιπόν κανείς, λογικά κρίνοντας, νά συνέβαινε ώστε οι διομολογήσεις νάταν προϊόν που πρωτοεμφανίστηκε σέ άπολίτιστες πολιτείες. Έν τούτοις Ιστορικά άποδεικνύεται ότι οι διομολογήσεις ένεφανίσθηκαν στο γηρασμένο και άδύνατο Βυζάντιο γιά πρώτη φορά ως είδος προνομίου στίς ξένες παροικίες (Γενούης, Βενετίας, Πίζας), μέ σκοπό νά κερδίσει τήν εύνοια των δημοκρατιών αύτών.

Ό κ. Α. ειδικεύεται στή μελέτη του γιά ό,τι άφορᾷ στό θέμα αύτό τήν Κύπρο και μέ τήν πλούσια βιβλιογραφία του βρίσκει πολλά άγνωστα σημεία διαφωτίζοντας σύγχρονα μέ νέο φῶς τό όλο ζήτημα και τήν Ιστορική μορφή του. Προχωρώντας φθάνει μέχρι τής έποχής μας χωρίς ή έργασία του νά φαίνεται λιγότερον άποδοτική ή ένδιαφέρουσα, γιati όφείλουμε νά τονίσουμε ότι στήν Έλληνική βιβλιογραφία τέτοια βιβλία σπανίζουν—γιά νά μή πούμε ότι δέν υπάρχουν.

Τό βιβλίο προλογίζει ό καθηγητής κ. Σεφερίδης, είναι δέ γραμμένο μέ σαφήνεια και πληρότητα έπιστημονική που τιμά βέβαια και τόν συγγραφέα άλλα και τόν τόπο του που δίνει τέτοιες εύκαιρίες και τέτοια μέσα γιά νά ρθούν μέχρι και μᾶς βιβλία, τόσον έξαιρετικά γραμμένα και τυπωμένα στό μακρινό Έλληνικό νησί.

Κ. Ν. Τ.

ΦΩΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΝΟΣ : ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ—Πύργος 1937

Διαβάζομε τελευταία τόσες ποιητικές άνοστολογίες άπέρτων ποιητικῶν νεοσσών, που, χωρίς ν' αναλογισθούν τίς δυνάμεις τους, ξεκίνησαν γιά τήν κατάρτιση τής Δόξας, ώστε μέ ύποψία άνοίγομε κάθε φορά ποιητικές συλλογές άγνώστων μάλιστα.

Τήν ίδια δυσπιστία δοκίμασα και μέ τό βιβλίο του κ. Πασχαλιού και γι' αύτό βρίσκομαι στήν ευχάριστη θέση νά πῶ πῶς πλανήθηκε. Γιατί ό κ. Π. ὅπως αντίλαμβάνεται κανείς από τίς πρώτες σελίδες του βιβλίου του έχει λυρική φλέβα. Σ' όλο τό έργο του κυριαρχεί ένας τόνος σεμνός, που μᾶς μεταδίδει μιᾷ ειλικρινῇ συγκίνηση — τή συγκίνηση του ίδιου του ποιητή μπροστά στή ζωή και τίς έκδηλώσεις της. Ό ὀρίζοντάς του βέβαια είναι περιωρισμένος. Οι έμπνεύσεις του άντλούνται άποκλειστικά από τά τοπεία, τά κάστρα, τίς βρύσες, τά δειλινά, τά πρωινά, τίς νύχτες, τίς γιορτές, τίς γειτονίες, τίς νέες και τούς νέους τής πατρίδας του, σέ τρόπο, που ή ποιητική του συλλογή μπορούσε νά έχει γραφεί και πρό πολλῶν έτών. Δέν υπάρχει δηλαδή στό βιβλίό του τίποτε από τό σύγχρονο παλμό, από τήν καθημερινή τραγωδία τής σημερινῆς ζωῆς, που έυπασε τά καθιερωμένα καλούπια της και βαδίζει έντατικά πρός τά νέα της πεπωμένα μ'όδηγό τήν έλπιδοφόρα άνησυχία της.... Όσο τόσο ό κ. Π. δέν πήρε τήν πέννα γιά νά κάμει εύκολη θεματογραφία, πάνω στά «τετριμμένα» έστω αύτά ποιητικά θέμσά του, άλλα γιά νά καταγράψει τίς συγκινήσεις του. Η «διάθεσή του» είναι φανερά ειλικρινῆς.

Άξιόλογα επίσης κατέχει ό κ. Π. και τήν τεχνική του στίχου — κι' από τήν άποψη αύτή άνήκει στή «σχολή», που έδημιούργησαν ό Κορυωτάκης και ό Άνθίας, μέ τήν κάποια έλευθερία στήν κίνηση του στίχου. Τή «σχολή» αύτή τήν ακολουθεί ακόμα και στά έλαττώματά της—τό γλωσσικό έλευθεριασμό, που έπιτρέπει τή χρήση καθαρευουσιάνικων λέξεων, πιδ έκφραστικῶν δῆθεν σ' ὀρισμένες περιπτώσεις.

Η «μόδα» αύτή, που τήν έλανσάρησε ό Καβάφης, δέ θάπρεπε νά έπεκταθεί γιati ή ιδιότυπη ποίηση του λεπταίσθητου Άλεξαντρινού είναι ίσως ή μόνη, που «έσήκωνε» αύτές τίς γλωσσικές «άτασθαλίες». Ό κ. Π. έχει πληρώσει άκριβά αύτή τήν άντιαισθητική «μόδα». Διαβάστε π. χ. στή σελ. 7 μιᾷ ειλκόν

του για τον ήλιο, που «τὴν πλάση πᾶσα (!) πύρωσε πού λές πῶς ἀναφλέγη (!!!) Τὸ κατρακύλισμα εἶναι φανερό, κι' ὁ κ. Π. ἔχει ἀρκετὸ γούστο, ὥστε δὲ θάπρεπε νὰ παρασύρεται σὲ πράξεις προφανεῖς κακοῦ γούστου. Ἐπίσης θάθελα νὰ συστήσω στὸν κ. Π., πού φαίνεται τύπως πολὺ βιαστικὰ τὴ συλλογὴ του, προσοχὴ σ' ὠρισμένα πράγματα κατώτερα ἀπὸ τὶς δυνάμεις του, πού ὥστόσο τὸν ἐκθέτουν καὶ σ' εὐκόλα σκώμματα. "Ἄς ρίξει μιὰ ματιὰ στὴ σελ. 6 στὸ τετράστιχο, πού ἔχει τὸν τίτλο «κρασί» Οἱ ἐργάτες—ἐκεῖ—δουλεύουν τὸν ἀγρό, κ' ἡ δουλειὰ αὐτὴ « . . . . . γίνεται ὕστερα χυμός, μαῦρος, ξανθός γλυκὸς χυμός—καὶ οβελί τὰ βάσανά τους...» Εὐκόλο πνεῦμα κάνοντας κανεῖς, θὰ μπορούσε νὰ τοῦ παρατηρήσει ὅτι μέχρι σήμερα δὲ γνώρισε κανένα ἀγρό, πού νὰ παράγει κρασί...

Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς λεπτομέρειες τὰ «Ἐποῖα» εἶναι μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ μὲ πηγαῖα καὶ εἰλικρινὴ διάθεση καὶ ταυτοχρόνως ἀποτελοῦν μιὰ συμπληρωματικὴ προσφορά στὴν προσπάθεια νὰ δημιουργηθεῖ ἐπαρχιακὴ πνευματικὴ κίνηση.

ΤΑΣΟΣ ΜΑΓΔΑΛΗΝΟΣ

ΜΥΡΡΑΣ ΑΛΩΗ—ΣΤΟ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟ

Γραμμένο μὲ τὴν ἐπιμέλεια ἑνὸς καλοῦ ἡμερολογίου τὸ βιβλιαράκι αὐτό, σὲ γλῶσσα στρωτὴ καὶ ἀπέριτη καὶ μὲ μιὰ γοργότητα ὕφους πού θυμίζει Ἀντίπα Λοῦς, μπορούσε ἐνδεχομένως νὰ χρησιμεύει στοὺς παιδαγωγούς μας ὅταν σκεφτοῦν μιὰ μεταρρύθμιση τοῦ παιδαγωγικοῦ μας συστήματος στὰ μὴ δημόσια σχολεῖα. Ἐχει μέσα του ἕνα σωρὸ μικρὲς ἀρετὲς τοῦ κύκλου τῆς παρατήρησης Ἰσάμε, κημιὰ φορά, τῆς φιλοσοφίας πού ἐκπλήττουν τὸν προσεχτικὸ ἀναγνώστη. Κι' ἂν τοῦ λείπει ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὸ δέσιμο τὸ πλείον τῶν εἰκόνων χωριστὰ καὶ μεταξὺ τους ἔχει μιὰ ἀξιαπρόσεχτη προσπάθεια σὸ χάραγμα μερικῶν πορτραίτων πού ἀπορεῖ κανεῖς πῶς μὲ τέτοια ἱκανότητα ἡ συγγραφέας του παραμέλησε τὴ δημιουργία πιὸ πλαισιωμένων εἰκόνων κι' ἀκόμα τὴν κατάρτιση ἑνὸς μύθου πάνω στὸ τόσο πλούσιο ὕλικό πού εἶχε μπροστὰ τῆς, τέτοια πού θὰ ἔδινε ἀνάγλυφη τὴν προσπάθεια καὶ ὀλοκληρωμένο τὸν σκοπὸν πού διαφαίνεται—τὸ τονίζω—ἀπλῶς κάτω ἀπὸ τὶς γραμμὲς του. Κοντολογίς ἕνα βιβλίον πού δὲν κουράζει, ἂν ὄχι εὐχάριστο. Ἰδιαιτέρως τὸ συσταίνω στοὺς Πατρινοὺς καὶ πιὸ πολὺ στίς Πατρινές. Θὰ βροῦν ἐκεῖ μέσα σελίδες ἀπὸ τὴ ζωὴ τους.

Δ. Π.

O MORES I...

"Ἐνα σπαρταριστὸ παράδειγμα φιλολογικοῦ ἥθους καὶ ἀξιοπρέπειας μᾶς ἔδωσε ἡ πρωτεύουσα τοὺς τελευταίους μῆνες. Τῆς εἴμαστε πολὺ εὐγνώμονες καὶ τῆς ὑποσχόμεσαστε νὰ... μὴ τ' ἀκολουθήσομε.

"Ἐνα καλὸ πρῶτο (καὶ ἦταν καὶ Μεγάλον Σάββατον !) ἐκυκλοφόρησαν δύο ἐφημερίδες μὲ τὸ ἴδιο χρονογράφημα, ἀλλὰ μὲ διάφορη ὑπογραφή τὸ καθένα ! Στὸ ἕνα ὑπέγραφε γνωστὸς λόγιος καὶ δημοσιογράφος καὶ στὸ ἄλλο ἀκόμα γνωστότερος λογοτέχνης καὶ... ἀκαδημαϊκός ! Ἐτρίβαμε τὰ μάτια μας. Τὶ νὰ εἶχε συμβεῖ ; Οἱ Ἀθηναῖκες ἐφημερίδες δὲν ἄργησαν ν' ἀποκαλύψουν ὅτι καὶ οἱ δύο... συρραφεῖς, καὶ ὁ γνωστὸς λόγιος καὶ ὁ γνωστότατος ἀκαδημαϊκός εἶχαν ληστεύσει μιὰ τρίτη τὴν Μαρία Κορέλλι. Δύο ἄντρες νὰ κλέβουν μιὰ γυναῖκα «ἐν μέσῃ πρώτῃ σελίδι» Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ! Αὐτὸ ἀσφαλῶς δὲν εἶνε καθόλου ἱπποτικὸ ἀπὸ μέρους τους !

Ἄλλὰ ποιὸν φαντάζεσθε ὅτι ἔθιξε ἡ ἀποκάλυψη αὐτή ; Τοὺς δράστες ;

Ἀσφαλῶς ὅχι· αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ «λαμβάνουν τὸν κάλαμον ἀνά χεῖρας» γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ κοινὸ καὶ ἡ ὑπογραφή τους φιγουράρει σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Ὡστε οὔτε οἱ διευθυντὲς τῶν ἐφημερίδων ποὺ οἱ συνεργάτες τους ἀπεκαλύφθησαν κοινσί... ταχυδακτυλουργοί, οὔτε αὐτοὶ δὲν τὸ ἐθεώρησαν τὸ πρᾶγμα σπουδαῖο! Μήπως τοῦλάχιστον συγκινήθηκε ὁ Κοτζάμ - Ἀκαδημία μας ποὺ ἔνα μέλος τῆς συνελήφθη ἐπαποφόρῳ κλέπτον στοφυλάς; Μπα-κατέλλες! Μήπως αὐτὴ δὲν ἀναίρεσε τὸν πρόλογο μιᾶς ἐκδόσεως ποὺ εἶχε κάνει ἡ... Ἱδία! Μήπως θύμωσε, τέλος πάντων τὸ κοινὸ μὲ τὴν κατάντια τῶν πνευματικῶν του... ἡγετῶν; Φανταζόμαστε μᾶλλον πὼς θὰ τοὺς καμάρωσε γιὰ... ἔξυπνους καὶ καταφερτζήδες. Ὡστε; Μηδὲν παρεξήγησις...

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἐλάβαμε τὰ περιοδικὰ: «Μοῦσαι» Ζακύνθου, φύλλον ἱστορίας καὶ κριτικῆς, Διευθυντῆς κ. Λεων. Ζῶης. Τεῦχος Ἰουνίου, «Ἐρευνα» Ἀλεξανδρείας, Διευθυντῆς κ. Ἀγ. Κασσιόνης. Τεῦχος Φεβρουαρίου. Περιέχει δολόκληρη μο-νογραφία τοῦ Δ]τοῦ του «Ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ».

«Νέα πνοή» Θεσσαλονίκης, Διευθυντῆς κ. Ν. Πάνου. Μηνιστὸν περιοδι-κὸν μελέτης καὶ τέχνης.

«Κρητικὲς σελίδες» Ἡρακλείου Κρήτης, Διευθύντρια κ. Θάλεια Καλλι-γιάννη.

«Κάστρο» Ἡρακλείου Κρήτης Διευθυντῆς κ. Λ. Ἀλεξίου.

«Παγκόσμιος ἀνθολογία» Ἀθηνῶν, Διευθύνται κ. κ. Γ. Σημηριώτης καὶ Λ. Κωνσταντινίδης,

«Ὁ φίλος τῶν ζώων» Ἀθηνῶν, Διευθυντῆς κ. Χ. Λαγουδάκης.

Κυνουριακὴ Ἐπιθεώρησις» Ἀθηνῶν, Διευθύνεται ὑπὸ ἐπιτροπῆς.

«Ν Σημειώματα» Χαλκίδος, ἔκδοσις ἐλέγχου, κριτικῆς μελέτης, Διευθυν-τῆς κ. Γ. Σκαρίμπας.

«Δωδεκανήσιος» Ν. Ὑόρκης ὄργανο Δωδεκανησιακοῦ ἀγῶνος.

»Ἀπ. Ἀνδρέας» Ἀθηνῶν, Θρησκευτικὸν φύλλον, Διευθυντῆς κ. Θωμᾶς Παπαγιαννόπουλος,

«Πάνταινος» Ἀλεξανδρείας, ὄργανον Ἑλλήν. Πατριαρχείου Ἀλεξαν-δρείας.

Καὶ τίς ἐφημερίδες:

«Ἐρευνα Αἰγίου» «Τηλέγραφος» Πατρῶν «Κρητικὰ Νέα» Ἡρακλείου Κρή-της, «Φωνὴ Αἰτωλοακαρνανίας» Ἀγρινίου.

